Coordonator IOAN DĂNILĂ
OLGA CHIRCIU
ILEANA BERZA
ANA DANDU

Tainele ortogramelor

Ministerul Educației și Cercetării
AVIZAT

Editura CARMINIS

Olga Chirciu
Ileana Berza
Ana Dandu

Tainele ortogramelor

EDITURA CARMINIS
PITEȘTI

Scanned with OKEN Scanner

Coperta: **Giorgian-Ion Gînguț**
Ilustrația copertei: **Mihaela Dinu-Pițigoi**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Tainele ortogramelor / Olga Chirciu, Ileana Berza, Ana Dandu - Pitești : Carminis Educațional, 2006
ISBN (10) 973-7826-81-7; ISBN (13) 978-973-7826-81-7

I. Chirciu, Olga
II. Berza, Ileana
III. Dandu, Ana

372.45

Colaboratori: **BLĂJUȚ OLGA**
PETRARU TANȚA

Copyright © Editura CARMINIS

Redactor: **Cristina-Diana Neculai**
Tehnoredactor: **Giorgian-Ion Gînguț**
Corectură: **Olga Chirciu**
Revizie: **Anastasia Lungu, Carmen Joldescu**
Tehnoredactare computerizată: **Editura CARMINIS**

Tiparul executat la **S.C. EUROPONTIC SERV S.R.L. CLUJ-NAPOCA**

Comenzile se primesc la
tel./fax: **048/253022, 252467**
sau pe adresa: **Editura CARMINIS**
str. Exercițiu, bl. D 22, sc. B, ap. 1
cod 0300 - Pitești, jud. Argeș

ISBN (10) 973-7826-81-7; ISBN (13) 978-973-7826-81-7

Scanned with OKEN Scanner

Argument

S-a observat de către mulți învățători că ortogramele, des întâlnite în textele de citire începând cu clasa a II-a, constituie o problemă importantă pentru micii școlari. Ele nu pot fi evitate, pentru că elevii le întâlnesc permanent în transcrieri, dictări, autodictări, în povestirea în scris a unor fragmente sau texte, în alcătuirea unor texte sau compuneri etc.

Dificultatea pare fără soluție, de vreme ce aceste ortograme nu sunt prevăzute în programa școlară în totalitate, dar sunt foarte des întâlnite în manualul de limba română încă din clasa a II-a. În plus, la această vârstă, elevii nu au cunoștințele de limbă necesare pe care se sprijină normele respective de scriere.

În cazul folosirii cratimei, de multe ori regula descrie empiric fenomenul de limbă: „se pune cratimă între cuvintele rostite împreună". Am considerat însă necesar să căutăm modalități prin care elevul să conștientizeze existența celor două cuvinte: analiza mesajelor, jocuri de substituție, transformări structurale.

Culegerea de față cuprinde două părți:

- Dirijarea învățării ortogramelor pe timpi didactici.
- Teste, exerciții ortografice, texte pentru dictări, rebusuri ortografice.

În prima parte, prin versuri și texte create de autori, elevii sunt introduși în „tainele ortogramelor".

Sunt prezentate ortogramele cel mai frecvent întâlnite în textele de citire din clasele II-IV, în paralel cu omofonele lor. Fiecărei ortograme îi sunt rezervate trei pagini (în general), iar demersul didactic urmează trei etape. Fiecărui timp didactic îi corespunde o pagină de culegere, astfel:

Timpul 1. Familiarizarea cu norma lingvistică (Inițiere)

Pagina 1. **Citește și reține !**

Aceasta cuprinde:

a) imagine și text, în care elevii sunt familiarizați cu ortograma și cuvântul omofon;

b) regula;

c) exemple.

Prima pagină este de fapt o „fișă de cunoștințe", în care elevul găsește modelul, explicarea scrierii cu cratimă printr-o regulă formulată în termeni accesibili nivelului său de înțelegere și exemple.

Scanned with OKEN Scanner

Timpul 2. Aplicarea normei în structuri verbale dinamice (Exersare)
Pagina 2. **Exersează !**
Cuprinde:
a) versuri ortografice (fixarea regulii);
b) exerciții ortografice prezentate gradat, în ordinea crescândă a dificultății (elevul trebuie să sublinieze, să completeze, să aleagă).

După formarea bazei de orientare, când modelul există în mintea elevului, am propus versuri ortografice care consolidează în mod atractiv și eficient cunoștințele însușite în prima pagină.

Timpul 3. Verificarea competențelor instrumentale nou însușite (Performanță și Evaluare)
Pagina 3. **Lucrează și verifică-te !**
Cuprinde:
a) exerciții de alcătuire, de discriminare, de creativitate;
b) Evaluare și autoevaluare (dictări și autodictări).

La exercițiile 5 și 6, elevii se pot verifica singuri, prin trimiterile din anexe.

Exercițiile pot fi efectuate în colectiv, prin dirijare frontală, în grup, prin activitate independentă sau individual. Elevii pot lucra în clasă, sub îndrumarea învățătorului, acasă, sub îndrumarea părinților, sau individual.

Textele exercițiilor și versurile sunt create de autori (uneori chiar cu ajutorul elevilor) și pot fi valorificate din punct de vedere educativ și artistic (stilistic).

Prin forma atractivă de prezentare a ortogramelor, prin multitudinea și varietatea exercițiilor, lucrarea reprezintă un auxiliar al manualului de limba română pentru clasele I-IV. Suntem convinși că, lucrând sistematic după această culegere, elevii vor deprinde o scriere corectă și o exprimare plastică.

Autorii

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

Iisus se ruga în Grădina Ghetsimani cu atâta credință, încât pe fața **Sa** au apărut picături de sânge.

Un măr auriu **s-a** desprins de pe ram și **s-a** înfipt în țepii unui arici.

Sa se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- este legat prin înțeles de cuvântul din fața lui;
- se poate înlocui cu unul dintre cuvintele „lui" sau „ei".

S-a se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o silabă (se + a);
- „a" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează;
- nu se poate înlocui prin „lui" sau „ei".

jucăria
bunica → **sa**
sora

s-a → trezit, auzit, jucat

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

„**Sa**" ori „**s-a**"?
Mă tot gândesc,
Încerc să înlocuiesc,
Nu cumva să îl greșesc.
Sora **ei** e sora **sa**,
Sora **lui** e tot așa.
Numai când e acțiune,
După „s-a" te uită bine,
Vine cratima și-ți spune:
„-Ia-mă-n seamă și pe mine!".

1. Subliniază ortograma „s-a" și încercuiește cuvântul „sa":

Toată întinderea s-a acoperit de zăpadă albă și pufoasă. Strălucirea sa îți lua ochii.

Cu mânuța întinsă, Mădălina urmărea dansul fulgilor de nea. O steluță argintie s-a așezat în palma sa. Semăna cu o rozetă dantelată brodată de bunica sa.

Cu fața luminată de un zâmbet, s-a îndreptat spre fereastră, să îi arate mamei minunea.

S-a mirat însă când sub privirea sa a rămas doar o lacrimă.

2. Completează spațiile punctate cu „s-a" și „sa":

a) fereastra sa Domnia sa sora sa
cartea sa. s-a desfăcut soacră-sa
s-a încurcat vioara sa s-a copt

b) Zăpada s-a topit. De sub gluga sa, ghiocelul s-a trezit somnoros. A scuturat clopoțelul plăpând și s-a auzit în toată pădurea. Îndrăzneala sa a făcut soarele să zâmbească. Primăvara, cu privirea sa senină, s-a înveselit.

3. Alege forma corectă:

Cu urechile ciulite, iepurașul sa/s-a oprit la marginea pădurii. Umbra sa/s-a îl făcuse să o ia la goană. Cu răsuflarea tăiată, sa/s-a uitat speriat în jurul său. Nu mai era nimeni care să-i amenințe liniștea. Blănița sa/s-a avea culoarea ierbii în care sa/s-a așezat. Sa/S-a pitit cu privirea la pândă și cu mare spaimă în inima sa/s-a.

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *s-a trezit, cartea sa, s-a grăbit, s-a îndreptat, școala sa.* Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text. Dă-i titlul potrivit.

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Cum sa luminat de ziuă, albinuța Alinuța sa spălat pe ochișori, s-a îmbrăcat și sa îndreptat în grabă spre urdiniș. Privirea s-a întrebătoare cerceta imensitatea grădinii.

– De unde să încep culesul? sa întrebat ea.

– Ce s-a întâmplat? Ai uitat că am planificat o călătorie mai lungă? a întrebat-o sora s-a, Măriuța.

– A, da! Salcâmul, nu este așa? Prințesa albă era cea care a trimis invitația. Vom merge!

– Sa zvonit că mireasma ciorchinilor albi este amețitoare!

Un trântor, de sub păturica s-a, striga somnoros:

– Nu mai trăncăniți atâta! Sa deșteptat tot stupul de vorbăria voastră.

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie-le.

Spre cerul 'nalt Ana privea.
Un fulg căzu în mâna sa,
Dar s-a topit, și-n locul său
O lacrimă a rămas.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Minune mare s-a-ntâmplat
Că lacrima s-a transformat,
Din fulgul minunat,
Într-un frumos palat.

4. **Dictare:**

În vacanță, Mioara s-a dus la bunici, în orașul Bârlad. Împreună cu verișoara sa a mers la Grădina Zoologică.

– Unde s-a dus maimuța mea preferată? a întrebat ea.

– Cușca sa este pe aleea principală, a spus Diana.

Acolo au avut o mare surpriză.

– Ce pui micuț are! s-a bucurat Mioara.

– Lăbuța sa seamănă cu mânuța unui copilaș, a adăugat Diana.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

Ajungând la o răscruce, copilița nu știa dacă să meargă la dreapta **sau** la stânga.

sau

și

s-au

Ajutați de razele călduțe, fluturașii **s-au** trezit din amorțire și **s-au** răspândit pe câmpia înflorită.

Sau se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt de sine stătător;
- este legat prin înțeles atât de cuvântul din fața lui, cât și de cel care îi urmează;
- poate fi înlocuit prin cuvântul „ori".

vii / mama / mere — **sau** — pleci / tata / pere

S-au se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o silabă (se + au);
- „au" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează;
- nu se poate înlocui prin cuvântul „ori".

s-au — deschis / împăcat / cunoscut

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

„**Sau**" e foarte întâlnit
Și de copii îndrăgit.
Îi ajută să gândească,
Cratima s-o folosească.
Cu „ori" de-l înlocuim,
De cratimă ne ferim.
Dar de nu este așa,
Cratima s-ar supăra,
De n-am pune-o undeva.
Unde?

1. Subliniază ortograma „s-au" și încercuiește cuvântul „sau":

Un pitic și un îngeraș s-au luat la ceartă. Unul o îndemna pe Aura să iasă la joacă, iar celălalt o sfătuia să își termine lecțiile.

– Vii sau nu? a strigat nerăbdător piticul. Toți copiii au ieșit afară: aleargă, sar coarda sau joacă mingea.

Aripile îngerașului s-au întins peste urechile fetiței și aceasta nu a auzit nimic. Își vedea liniștită de scris.

– Pleci sau Îl chem pe Tatăl Ceresc? a strigat supărat îngerașul.

Așa i s-au pierdut urmele acelui pitic rău.

2. Completează cu „sau" ori „s-au" spațiile de mai jos:

Păsările călătoare ..... întors din țările cu lumina prea albă și fierbinte. Își vor regăsi cuiburile ..... nu? Sunt atât de bucuroase de revederea locurilor dragi, că nu ..... mai gândit la asta. Foșnind mătăsos, ... așezat pe întinderea catifelată ..... pe ramurile înmugurite, ... odihnit puțin, apoi au început lucrul. Repară cuiburile ..... construiesc altele. Vor cloci ouăle și vor scoate puișori.

3. Alege forma corectă:

Dănuț are patru *sau/s-au* cinci anișori. Mănâncă fructe din coșulețul bunicii.

– Sunt vișine *sau/s-au* cireșe bilețele acestea roșii? a întrebat-o pe bunica.

– Sunt vișine, dar *sau/s-au* copt și cireșele. *Sau/S-au* scuturat o mulțime pe jos. Le mănâncă vrăbiile *sau/s-au* alte păsări.

– Au aceeași culoare ca vișinele *sau/s-au* nu?

– Pot fi roșii *sau/s-au* gălbui.

– Uf! De când tot vorbim, *sau/s-au* terminat fructele din coșuleț.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *s-au hotărât, pește sau broaște, nu s-au mulțumit, s-au așezat, crap sau știucă.* Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text. Dă-i titlul potrivit.

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Cătălin are o carte cu delfini. În pauză, toți copiii sau adunat în jurul lui.

– Sunt delfinii pești s-au nu? o întrebă pe doamna învățătoare.

– Seamănă cu peștii, dar sunt mamifere care sau adaptat perfect la mediul de viață acvatic.

– Ai fost în Constanța s-au ai văzut delfinii la televizor? întrebă Ioana.

– Am fost la Delfinariu de trei s-au patru ori. Am văzut spectacole în care delfinii sau jucat cu mingea.

Am aflat că .....

3. **a)** Memorează versurile:

Orele s-au terminat,
Dar Rodica n-a plecat.
Vii sau nu? o-ntreabă-ndată
Colega sa, supărată.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te.

S-au certat de dimineață,
Pentr-un puișor de rață,
Care ar fi vrut să știe
Puțină ortografie.

4. **Dictare:**

Maria și Tudor s-au dus cu bunica la circ. În jurul arenei s-au adunat mulți copii. Maria întreabă nerăbdătoare:

– Începe acum spectacolul sau mai târziu? Vin întâi acrobații sau animalele?

Bunica o liniștește:

– Ai răbdare! Nu s-au aprins luminile!

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

Când zorii își arată fața trandafirie, luna își **ia** stelele și pleacă la culcare.

Zăpada **i-a** întrebat pe ghiocei dacă au adus primăvara în cupele lor delicate.

Ia se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt de sine stătător;
- poate fi înlocuit cu „a luat”;
- poate arăta o acțiune, dar poate fi și un cuvânt care atrage atenția (**Ia** seama!)

ia — cartea, foile, jocul

I-a se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă (i + a);
- „a” este legat prin înțeles de cuvântul care urmează;
- nu poate fi înlocuit cu „a luat”.

i-a — amintit (ei, lui), șoptit (ei, lui), adus (pe ei)

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Ia ascultă dumneata,
Care nu știi să scrii „**ia**”!
Citește și vei afla
Unde să pui cratima.
În „**i-a** dat” și „**i-a** șoptit”
Linioară-i negreșit.
Iată, pot verifica:
Dacă „**ia**” înseamnă „a lua”,
Dispare-ndată cratima.

1. Subliniază ortograma „i-a” și încercuiește cuvântul „ia”:

După-amiază, bunica i-a scos pe toți din casă.

– Toată lumea pleacă să ia aer!

Tata ia undița, Maria ia jucăriile, mama ia o carte. I-a dat și lui Victor o revistă.

Pădurea i-a bucurat pe toți.

2. Completează cu „i-a”, „ia” și „ea” spațiile punctate:

a) .....floarea ..... lalele ..... ignorat
.....lăudat ..... spus ..... pleacă
.....desenează ..... cunoscut ..... vezi

b) Veverița ..... rufele din balcon. Soarele ..... decolorat rochița. Vulpea ..... urmărit fiecare mișcare. Ar vrea să pună laba pe ..... . Un pițigoi ..... șoptit gospodinei intenția cu-metrei. ..... alune și le aruncă vulpii în cap. Râde de ..... .

– ..... mai mănâncă și alune, roșcato! Aceasta ..... arătat colții, dar veveriței nu îi pasă deloc.

3. Alege forma corectă:

Bunica *ia/i-a* făcut tortul Marinei. Era ziua ei. S-a grăbit să *ia/i-a* lumânările. La *ia/ea* au sosit mulți copii. *Ia/I-a* servit pe toți cu prăjituri.

Când să *ia/i-a* tortul, a venit și vecina sa. *Ia/I-a* adus o pisicuță mică și *ia/ea* s-a bucurat mult. *Ia/I-a* dat și ei puțină frișcă. S-a gândit să *ia/i-a* o cutie în care să facă un culcuș pentru *ia/ea*.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești următoarele grupuri de cuvinte: *ia ghiocei, i-a oferit, i-a cântat, ia seama, i-a mulțumit.*

Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text și dă-i un titlu.

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Soarelui ia curs toată căldura pe pământ. Grâului ia venit timpul culesului. Șoricelului nu ia priit această schimbare. S-a gândit să i-a drumul pădurii. Dorea să i-a puțin aer proaspăt.

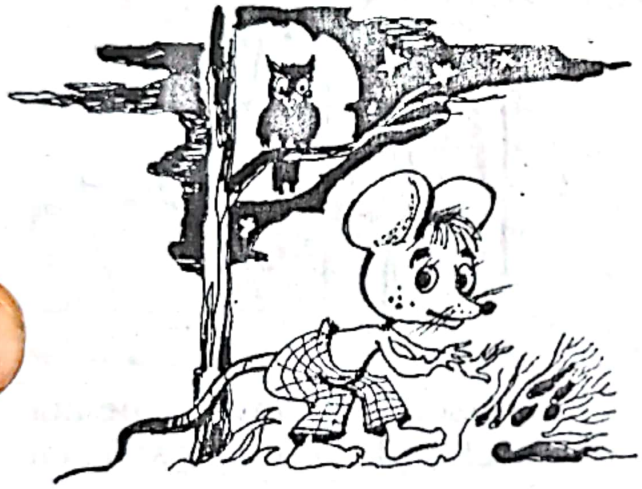

În curând, noaptea ia întunecat cărările. O privighetoare ia spus:

– Ia stai matale pe loc, ca să nu te i-a în gheare bufnița!

– I-a taci din gură, ia spus șoricelul, nimeni nu vede noaptea!

Luna ia ieșit înainte și șoricelul s-a luat după ea.

.....

3. **a)** Memorează versurile:

Mama i-a adus în dar
Crinei un frumos canar.
Ea îl ia în palma sa
Și îi șoptește ceva.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B", memorează și a doua strofă:

Să ia seama la pisică
Și să nu îi fie frică.
De o vede în pridvor,
Să strige după-ajutor.

4. **Dictare:**

Doinița i-a mărturisit mamei de ce era tristă. La lectură, doamna învățătoare i-a pus o întrebare și ea nu a știut să răspundă.

– Ia să văd, care era întrebarea?

– M-a întrebat ce i-a propus Lizuca lui Patrocle după ce a certat-o mama sa vitregă.

– Ia cartea și citește, așa vei afla ce i-a spus.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

neam

și

ne-am

Minunatele noastre obiceiuri strămoșești se păstrează și se transmit din **neam** în **neam**.

În seara de Înviere **ne-am** dus cu toții la biserică, să luăm Lumină.

Neam se scrie fără cratimă (liniuță de unire) când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- se poate înlocui cu unul dintre cuvintele: „rudă", „popor", „națiune".

neam ← cu mine (rudă), românesc, bun

Ne-am se scrie cu cratimă (liniuță de unire) când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă;
- „-am" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează și „ne" ține locul unor persoane.

ne-am ← plimbat, dus, schimbat

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Neam înseamnă-adesea rudă,
Dar înseamnă și popor.
E-un cuvânt, îl scriu ușor
Fără vreun ajutor.
Dar când scriu „**ne-am** dus
la moară",
A sosit și-o linioară
Ce-a format două cuvinte:
„Ne" și „am" – să le țin minte!

1. Subliniază ortograma "ne-am" și încercuiește cuvântul "neam" în textul:

Ne-am trezit de cu zori. Fiind o zi frumoasă, ne-am gândit să plecăm în vizită la un neam din Brașov.

Am vizitat orașul și ne-am bucurat de realizările unui neam atât de harnic.

2. Completează cu „neam" și „ne-am" spațiile libere:

Este vară. Fiind foarte cald, ... gândit să mergem la ștrand. Ionică, un ..... mai îndepărtat, a acceptat să ne dea primele lecții de înot.

..... bucurat grozav când am simțit că stăpânim apa. ..... bălăcit și ..... stropit câteva ceasuri bune.

După un timp, un ..... care locuia aproape a venit după noi.

Am promis că vom veni să mai exersăm.

3. Alege forma corectă:

Gheorghe, Anghelina și cu mine *neam/ne-am* dus la muzeul de istorie. Aici am aflat multe lucruri interesante despre al nostru *neam/ne-am* românesc. *Neam/Ne-am* uitat în vitrinele cu obiecte care demonstrau că suntem un *neam/ne-am* vechi pe aceste meleaguri.

Neam/Ne-am interesat și de manuscrisele vechi de sute de ani.

Neam/Ne-am bucurat mult de cele aflate și *neam/ne-am* propus să mai venim.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește câte trei enunțuri în care să folosești cuvintele „neam" și „ne-am".

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit.

Bunicul a venit la noi. Eu și fratele meu neam bucurat foarte tare.

– Bunicule, bine ai venit!

– Bine v-am găsit, dragii mei!

– Bunicule, povestește despre strămoșii noștri!

– Hei, dragii moșului, noi suntem un ne-am de viteji.

– Ce fel de neam?

– Dacii erau un ne-am de oameni harnici.

– Dar romanii? neam repezit noi.

– Romanii...

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Ne-am născut în România,
Suntem neam de daci și de romani,
Strămoșii au udat cu sânge glia
Ca noi să trăim liberi peste ani.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Munții au vârful în ceață
Și pletele de verdeață.
Câmpiile-s un tezaur,
Au holde scăldate-n aur.

4. **Dictare:**

Ieri am fost la cinema. Am văzut un film în care haiducii s-au luptat vitejește. Fratele meu îmi punea mereu întrebări.

Cea mai frumoasă parte a filmului a fost atunci când haiducii și-au făcut singuri dreptate. Ne-am bucurat foarte mult. Am aflat ce neam viteaz suntem.

Ne-am întors acasă bucuroși și am povestit și părinților filmul vizionat.

Scanned with OKEN Scanner

Evaluare

sa, s-a; sau, s-au; ia, i-a; neam, ne-am

1. Subliniază în textul următor ortogramele „s-a", „s-au", „i-a", „ne-am" și încercuiește cuvântul pereche. Grupează-le apoi în coloane, însoțite de cuvintele cu care se leagă prin înțeles:

Soarele s-a pitit după o tufă de iasomie. Până să ia seama, luna i-a ieșit surâzătoare înainte:

– O stea i-a spus mamei că ai uitat să vii acasă!

De rușine sau de emoție, soarele s-a înroșit și mai tare:

– Pe înserat îmi place să mă joc cu regina-nopții. Ne-am jucat și în alte zile.

– Lasă joaca sau, dacă nu, trimit un neam de stele să te alunge!

– Nu pot! I-a dat Dumnezeu atâta frumusețe și gingășie! Are un parfum delicat și fața sa este atât de albă!

– S-a făcut târziu. Pleacă! Uite, un neam întreg de stele a și sosit!

– Ne-am adunat toate, spun ele. Soarele a întârziat prea mult astăzi.

Regina-nopții își pleacă ochii, iar soarele s-a dus să își ia locul pe tronul său, în partea cealaltă a pământului.

s-a pitit	să ia seama
.....	.....
.....	.....

2. Completează spațiile punctate:

- Veverița ..... jucat toată ziua cu vecina ..... .
- Mama ..... amintit să ..... și cățelul.
- Soarele ..... împrumutat grâului din strălucirea ..... .
- Coapte ..... crude, caisele sunt bune.
- Ei ..... străduit să ..... note mari la examen.
- ..... păstrat și ..... transmis obiceiurile din ..... în ..... .

(*sa, s-a, ia, i-a, s-au, sau, neam, ne-am*).

3. Alege forma corectă:

Iisus *s-a/sa* născut în iesle. Mama *sa/s-a i-a/ia* pus scutec de bumbăcel și *i-a/ia* cântat dulce.

Cei dintâi *s-au/sau* arătat păstorii. Apoi au venit magii, călăuziți de o stea luminoasă. Ei *s-au/sau* închinat și au adus daruri.

Mama *i-a/ia* pruncul la piept și mulțumește bunului Dumnezeu.

Noi suntem un *neam/ne-am* de oameni cu credință în Dumnezeu. Mereu *ne-am/neam* rugat lui Iisus, la bine *sau/s-au* la greu.

Scanned with OKEN Scanner

4. Transformă după model, înlocuind cuvintele subliniate:

- *Fetița s-a* supărat. → Fetițele s-au supărat.
- *Ea s-a* jucat. → .....
- *Frunza s-a îngălbenit.* → .....
- *Stânca s-a* răsturnat. → .....
- *Apa s-a* tulburat. → .....
- *Cartea s-a* deschis. → .....
- *Ea s-a* emoționat. → .....
- *Bunica s-a* mirat. → .....
- *El s-a* plimbat. → .....

5. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Ne-am trezit dis-de-dimineață, pentru că era o zi deosebită.

Pe fereastră, observ că marginile zării sau brodat cu aur. Cu suflarea s-a caldă, vântul ia uscat cerului lacrimile. Zorii trandafirii s-au poate albul imaculat al margaretelor au risipit pletele cenușii ale nopții.

– I-a vezi cum e vremea, bunico! Sau împrăștiat norii s-au nu?

– Da, soarele sa grăbit să i-a parte la ziua ta. Un ne-am de fluturi a venit în grădină, iar un neam de greieri cântă deja la geam.

O rază de soare ia cu asalt fereastra. Sa așezat pe cămășuța mea.

.....

6. Alcătuiește câte un enunț pentru fiecare dintre perechile: *s-a/sa; i-a/ia; s-au/sau; ne-am/neam.*

Model: S-a întâlnit cu bunica sa.

7. Scrie enunțuri lângă desen, în care să arăți ce spun sau ce gândesc fluturașul și albinuța.

Folosește în enunțuri formele: *s-a, sa, s-au, sau, i-a, ia, ne-am, neam.*

Fluturașul	**Albinuța**
– Ia uite ce floare!	– S-au deschis florile?
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Scanned with OKEN Scanner

8. **Dictare:**

Maria s-a dus la bibliotecă să ia o carte. Acolo s-a întâlnit cu verișoara sa, Denisa și cu Mihnea, un neam din București.

– Ne-am gândit să citim „Amintiri din copilărie" sau o carte de basme, au spus ei.

– la cartea asta de basme, i-a propus Denisei, Maria. Cărți de Ion Creangă am eu acasă.

După ce s-au sfătuit, au împrumutat mai multe cărți.

– Le vom citi pe rând, apoi le schimbăm între noi.

După masă, Maria i-a citit fratelui său mai mic „La cireșe" și i-a arătat imagini din carte. S-au amuzat grozav de năzdrăvăniile lui Nică.

9. Povestește textul fără să folosești linia de dialog, utilizând, unde este posibil, ortogramele învățate:

În vacanță, Alina s-a dus la țară. O ajută pe bunica sa în gospodărie. Acolo s-a întâlnit cu verișoara sa, Ioana și un neam de la Brașov.

– Mergem mâine la pădure? Ne-am gândit să culegem fragi.

– Cu multă bucurie! a răspuns Alina.

– Îl vom lua și pe Azorel!

– Ar fi bine să invităm și alți copii, propune Alina. Ne-am juca cu mingea în poiană.

– Îi voi anunța și pe ceilalți verișori, doar suntem un neam mare.

Bunica îi privește cu duioșie.

Model: În vacanță Alina s-a dus la țară. Acolo s-a întâlnit cu verișoara sa, Ioana. Împreună cu un neam de la Brașov, au propus să meargă la cules de fragi.

10. Adresează o scrisoare bunicilor, în care să le povestești cum a fost la ziua ta. Folosește formele: *sa, s-a, ia, i-a, sau, s-au, ne-am, neam.*

11. Scrie după dictare versurile următoare. Dacă îți plac, memorează-le și transcrie-le apoi din memorie:

Ia să vezi minunăție:
Pe-o cicoare albăstrie,
În mânuță cu hârtie
Și creion la pălărie,
La amiază s-a oprit
Un gândăcel necăjit,
Cu năsucul cam turtit.
Mama sa cu siguranță
I-a dat temă de vacanță.

Scanned with OKEN Scanner

12. Descoperă propozițiile ascunse:

a) urmașii, suntem, noi, viteaz, neam, unui.

b) mari, i-a, ploaia, necazuri, abundentă, adus.

c) sa, bună, caldă, mama, e, ca, pâinea.

d) neam, un, țara, păgân, a, călcat.

e) s-au, în, la, tabără, dus, copiii, munte.

f) noi, seara, ne-am, faleză, pe, plimbat.

g) mănâncă, ia, cu, fragii, poftă, Maria, și.

h) s-a întors, o, doi, năzdrăvan, cu, cocoșul, punguță, bani.

i) sau, hrănește, ploaie, își, rândunica, furtună, puii, pe.

Exemplu: Noi suntem urmașii unui neam viteaz.

13. Reformulează *„Legenda ghiocelului"*, utilizând linia de dialog. Încearcă să folosești cât mai multe ortograme:

Când Dumnezeu a făcut toate câte sunt pe pământ, iarbă, flori și arbori, le-a împodobit cu tot felul de culori.

Când a făcut zăpada, i-a spus să își caute singură culoarea care îi place.

Zăpada s-a dus la iarbă, dar aceasta nu a vrut să dea din culoarea ei verde și frumoasă. A rugat apoi trandafirul să îi dea din culoarea lui roșie, strălucitoare. Acesta i-a spus că face parte din neam bogat, cu culori felurite și nu poate să o ajute.

Zăpada a făcut cale lungă și a cerut culoare albăstruie de la viorele, culoare galbenă de la floarea-soarelui, dar nimeni nu asculta rugămintea ei.

Trist și amărât, omătul ajunse în dreptul ghiocelului. Către el își plânse durerea, spunând că nimeni nu vrea să îi dea din culoarea sa.

Înduioșat de soarta zăpezii, ghiocelul milos împărți cu generozitate culoarea sa albă.

De atunci ea poartă veșmântul alb al ghiocelului, iar drept recunoștință îl lasă să scoată căpșorul afară, de cum începe să se arate primăvara.

Model: Când Dumnezeu a făcut toate câte sunt pe pământ, le-a înzestrat cu felurite culori.

Zăpezii i-a spus:

– Tu îți vei căuta singură culoarea care îți place.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

la și *l-a*

Atras de luciul apei, brotăcelul se uită **la** raza jucăușă, apoi încearcă s-o prindă.

Mama **l-a** mângâiat, **l-a** legănat pe brațe și puiul a fost cuprins de vraja somnului.

La se scrie fără cratimă atunci când:

- este un cuvânt de sine stătător;
- realizează legătura dintre cuvinte;
- denumește o notă muzicală.

la — mare, Diana, mine

L-a se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă (l + a);
- „a" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează.

l-a — luat, ajutat, certat

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

„**La**", drăguțul cuvințel,
Mă cam chinuiesc cu el.
„**L-a** luat" și „**la** castel"
Nu se scriu totuși la fel.
Unde-i oare cratima?
Este chiar în primul „**l-a**".
Iar când „**la**" locu-l arată,
Fuge cratima îndată.

1. Subliniază ortograma „l-a" și încercuiește cuvântul „la":

- „La pomul lăudat să nu te duci cu sacul."
- „La plăcinte înainte, la război înapoi."
- „Cel pe care l-a mușcat câinele se teme și de lătrătură."
- „Borșul la foc și peștele în iaz."
- „L-a făcut una cu pământul."

2. Completează cu „la" și „l-a" spațiile punctate:

a)

..... școală	..... compunere	..... noi
..... adus	..... stropit	..... mai văzut
..... lăudat	..... pictat	..... București

b) ..... asfințitul soarelui, melcul se întorcea de ..... plimbare. Căsuța grea din spate ..... obosit. ..... mijlocul drumului, s-a oprit. Cărăbușul ..... salutat amical.

Melcul ..... întrebat:

– De ce te grăbești așa, bărbosule?

– Trebuie să ajung ..... casa mea. Eu nu am casa cu mine, ca dumneata.

..... asta melcul nu se gândise.

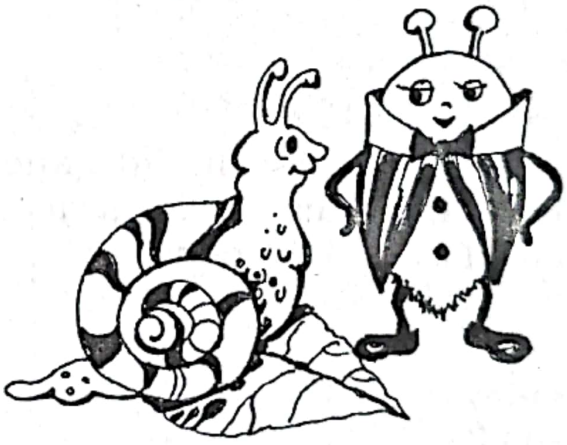

3. Alege forma corectă:

Când *la/l-a* văzut pe Marele-Luminător că vrea să intre în pădure, Lalo, gândăcelul cafeniu, *la/l-a* rugat:

– *La/L-a* noapte este beznă și îmi este tare frică. Dă-mi, te rog, o fărâmă de lumină!

Stăpânul luminii *la/l-a* lăsat să se aurească, și i-a dat o scânteie. Noaptea, *la/l-a* întuneric, gândăcelul împrăștia lumină. Se transformase în licurici.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *l-a întâlnit, la concurs, l-a ajutat, la ora stabilită, până la, l-a felicitat.*

Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text. Dă titlul potrivit.

2. Citește cu atenție, corectează greșelile și dă poeziei un titlu:

Gina, rățușca cea micuță,
A plecat l-a piață
Foarte dimineață.
Pe Boby la mângâiat
Și în pătuț la lăsat.
– Să nu pleci puiuț, l-a baltă,
Că vulpea abia te-așteaptă.
Când s-a-ntors – bobocul nu-i,
Numai coaja oului.

– La furat șireata, oare?
Se-ntreba cu grijă mare
Și l-a baltă se opri,
Dar pe loc ea înlemni:
L-a doi pași în stufăriș,
Roșioara-i în tufiș.
Oare ce s-a întâmplat?
Puteți să imaginați
Și-apoi să continuați!

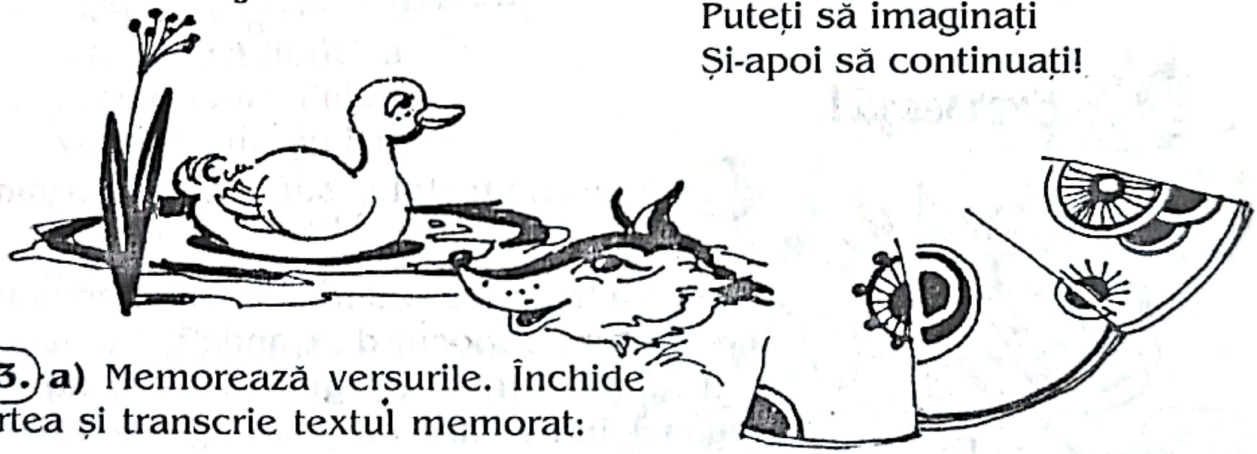

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

La pian Anda cânta,
Dar nu l-a găsit pe „la".
L-a ascuns un șoricel,
Când a încercat și el.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă:

L-a căutat, să arate
Cum a umblat el la clape.
Împreună au cântat
Și grozav s-au amuzat.

4. **Dictare:**

De frică, țeposul stătea ghemuit la tulpina nucului. Vulpea l-a mânat ca pe o minge. Nu l-a mâncat, din cauza țepilor. S-a înțepat la bot.

Când ariciul se gândea la ajutor, l-a auzit pe Azor.

Acesta l-a salvat.

– Ai plecat la plimbare, cumătră? striga dulăul.

Dar vulpea nu l-a auzit. O luase la sănătoasa.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

într-o

„**Într-o** zi capra chemă iezii
de pe-afară..."
(Ion Creangă – *Capra cu trei iezi*)

Într-o zi, **într-o** căsuță
Într-o carte, într-o vară,
Cu orice cuvânt l-ai lua,
Forma nu își va schimba.

Exersează!

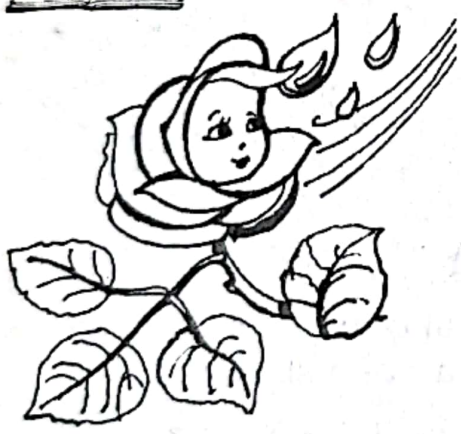

1. Transcrie textul și subliniază ortograma „într-o":

S-a trezit într-o dimineață și, tremurând de emoție, bobocul de trandafir s-a înroșit. S-a spălat într-o mărgelușă de rouă, s-a legănat într-o rază de soare, iar cea dintâi petală s-a desprins într-o adiere de vânt. Razele l-au îmbrățișat și o pulbere fină de aur i-a împrăștiat mireasma de trandafir catifelat.

2. Completează cu ortograma „într-o" spațiile libere din textul următor:

..... zi bunica a venit la noi. Ne-am bucurat mult. Avea ..... traistă mere și pere, iar ..... cutiuță oușoare proaspete de la găinile ei pestrițe. Am mâncat fructe și am ținut-o ..... veselie. Am întrebat și de bunicul. A promis că va veni și el ..... zi.

3. Construiește expresii:

într-o ⟵ ⟶ **într-un**

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește un text cu titlul „Într-o poveste", în care să folosești cel puțin de două ori ortograma „într-o".

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit.

Unchiul meu e pădurar. Locuiește întro căsuță la marginea pădurii. Am fost cu el întro drumeție. Am găsit mulți fragi întro poieniță. Îi strângem în coșulețul căptușit cu frunze.

Deodată s-a mișcat ceva într-o tufă. Am înlemnit. Într-o clipă ne-am îndreptat privirea către salvatorul nostru, unchiul Toader. Dar el nu era nicăieri.

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie-le:

Într-o casă cam pitică,
Într-o mică floricică,
Locuiește-un fluturaș
Vecin cu un greieraș.

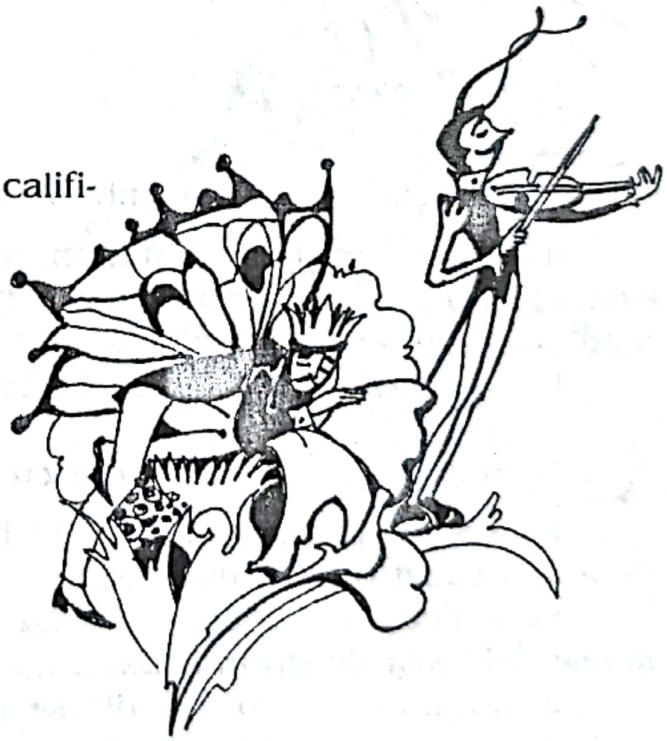

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Într-o zi s-au cam certat,
Că greierele n-a-nvățat
Să se lase de cântat
Și asta l-a supărat
Pe Fluturele-Împărat.

4. **Dictare:**

Într-o după-amiază, Sorin m-a invitat la pescuit. Avea în rucsac toate ustensilele: într-o cutiuță mică avea cârlige, într-o pungă mai mare plutele, iar în alta bobinele cu fire.

– Îți împrumut și ție o undiță, s-a oferit el. Vom merge într-o margine a lacului. Am aruncat aseară nadă.

– Știi multe despre pescuit! i-am spus admirativ.

– Într-o zi îți voi explica și ție.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

într-un

Regina zăpezii locuia **într-un** palat de argint cu porțile ferecate.

„**Într-un**" este ortogramă,
Sunt sigur că știi ce-nseamnă
Și un lucru nu uita:
Se scrie numai așa.

Exersează!

1. Subliniază ortograma „într-un" în textul:

Într-un an am fost la munte, la o cabană. Într-un copac bătrân își avea casa o veveriță. Într-un cuib erau doi pui de ciocănitoare. Într-un brad am văzut câteva conuri.

Într-un târziu m-am întors la cabană. Hoinărisem destul!

2. Completează spațiile libere cu „într-un":

Fata se opri ..... târziu la marginea pădurii. ..... ochi de apă a văzut o broscuță. ..... copac începu să cânte o pasăre.

Se ridică să o vadă. ..... cuib erau câteva ouă mici. Nu le atinse. Își văzu de drum. ..... luminiș se jucau doi iepurași.

..... copac o veveriță se dădea huța.

Mulțumită de cele văzute, plecă spre casă.

3. Alege forma corectă:

Întrun/Într-un timp eram foarte trist. Mă plictiseam de orice jucărie. Într-o zi, unchiul George a adus *întrun/într-un* coșuleț doi pisoi. Erau tare drăgălași. Am pus apă *întrun/într-un* lighean, să le fac baie. M-au zgâriat și s-au speriat. *Întrun/Într-un* târziu am reușit să îi spăl și să îi usuc.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește patru enunțuri în care să folosești ortograma „într-un”.

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Întrun bloc vecin s-a mutat colegul meu, Marian. Am devenit foarte buni prieteni. Întrun amurg, ne-am urcat pe bloc să vedem stelele. Întrun balcon l-am zărit pe Costel, vărul meu. A venit și el cu un binoclu. Am privit cerul pe rând. Întrun târziu am văzut o stea căzătoare. Am urmărit cerul mai mult timp. Am văzut Carul-Mare și Carul-Mic. Nu ne venea să plecăm acasă...

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Într-un colț de lac, uitat,
Într-un nufăr dantelat,
Se plimba un brotăcel.
Barza nu știa de el.

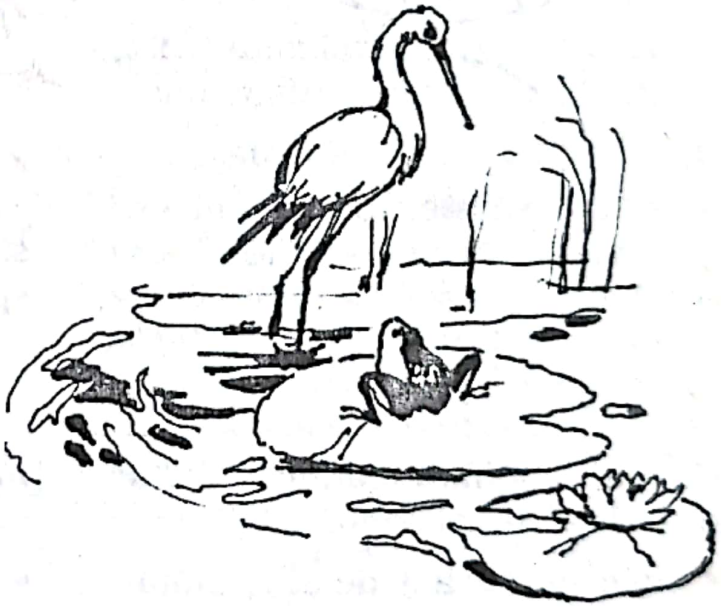

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.”, memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Ieșise din stufăriș
Și-aștepta în luminiș.
Cu ciocul apa sorbea
Și într-un picior stătea.

4. **Dictare:**

Într-un târziu, cum stăteau pe prispă, au auzit un glas. Bătrânii erau amândoi într-un gând: acesta va fi copilul lor.

Când s-au uitat mai bine, au văzut într-un coș un pisoiaș. Tare s-au mai bucurat. Au ales pentru el numele Tigruț.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

Fără să stea prea mult pe gânduri, copiii **iau** săniile și ies veseli la zăpada.

iau

și

i-au

Cu lumina lor aurie, stelele și luna **i-au** arătat fetiței poteca spre casa bunicilor.

Iau se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt de sine stătător care se poate înlocui cu unul dintre cuvintele: „apuc", „prind";

iau — cartea, stropitoarea, mere

I-au se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- sunt două cuvinte diferite care se pronunță într-o singură silabă;
- „-au" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează și „i" ține locul unei persoane.

i-au — văzut, spus, povestit

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Când scriu „**iau**”, nu mă grăbesc,
Stau întâi și mă gândesc.
De spun „**Iau** un aparat”,
Înlocuiesc cu „am luat”.
Tot așa când „**iau** avânt”,
Iau se scrie-ntr-un cuvânt.
Dar de spun: „**I-au** luat la mare” (pe ei)
Sau: „**I-au** cumpărat mâncare” (ei),
Sosește din depărtare
Cratima pe zmeu călare.

3. Alege forma corectă:

Cad primii fulgi de nea. Bucuroasă, *i-au/iau* paltonul și căciula și ies afară. Întind mâna și *i-au/iau* în palmă un fulg. Privesc cum se topește repede. Câțiva colegi *i-au/iau* strigat pe Mihai și pe Vasile. *I-au/Iau* aruncat lui Azorel un bulgăre de nea. Câinele s-a speriat și a început să latre.

1. Completează cu „i-au” și „iau” textul de mai jos:

După concursul de matematică, profesorii ..... lăudat pe cei mai buni. ..... spus lui Dănuț să lucreze mai multe probleme. Eu ..... culegerea să lucrez împreună cu el. Îmi doresc să ..... și eu premii la olimpiadă. ..... un buchet de flori pentru sora mea, care a luat premiul întâi.

2. Subliniază ortograma „i-au” și încercuiește cuvântul „iau”:

Este ziua Corinei. Bunicii i-au cumpărat o bicicletă. Mama m-a sfătuit să iau niște cărți pentru ea. Părinții i-au dat bani pentru o excursie. Profesorii i-au adus numai laude. Colegii i-au dăruit flori și un urs de pluș. Eu iau ursul și îl duc în camera ei.

Este foarte fericită!

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește câte trei enunțuri în care să folosești cuvintele „iau" și „i-au".

2. Citește cu atenție și continuă textul! Corectează și dă titlul potrivit.

La școală învățăm mereu să fim buni și generoși. Doamna învățătoare ne îndeamnă să facem în fiecare zi măcar o faptă bună.

În blocul unde locuiesc, este un bătrân singur. Dânsul s-a îmbolnăvit.

Colegii mei iau adus în fiecare zi laptele și ziarul. Eu i-am adus pâine și alte cumpărături de care are nevoie.

Vecinii iau adus mâncare gătită, pe rând.

– Eu i-au medicamentele de la farmacie! spune Mircea. Tu ce faci, Andrei?

– Eu i-au covorul și îl curăț. Cine vine cu mine?

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul următor:

Două furnici gospodine
Au copt un cuptor de pâine.
Le șoptește-un greierel:
„– Iau și eu un colăcel!"
Furnicile nu i-au dat,
L-au trimis la adunat.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", încearcă să memorezi strofa următoare:

Pleacă micul greierel,
Ele se iau după el.
I-au pândit orice mișcare,
Dar el nici gând de mâncare.
La umbră se legăna
Din chitară lin cânta.

4. **Dictare:**

Este duminică. Merg cu mama la piață. Eu iau coșul ca să punem legumele. Mama cumpără cartofi, vinete și roșii. I-au trebuit cam mulți bani pentru acestea. I-au fost de folos și economiile mele.

Sunt bucuros când o pot ajuta.

Scanned with OKEN Scanner

Evaluare

la, l-a; într-o, într-un; iau, i-au

1. Subliniază ortogramele „l-a", „într-o", „într-un", „i-au" și încercuiește cuvântul pereche, unde este cazul. Grupează-le apoi în coloane, însoțite de cuvântul cu care se leagă prin înțeles:

La marginea satului bunicilor, dealurile sunt acoperite cu păduri întinse. Sătenii iau de aici lemnul necesar focului sau construcțiilor.

Într-un an, bunicul l-a rugat pe pădurar să marcheze arborii buni pentru foc. Așa, tăierile nu s-au făcut la întâmplare, iar localnicii i-au defrișat pe cei mai bătrâni.

În locul numit acum „tăietură", cresc la începutul lunii iunie mulți fragi și multe ciuperci.

Într-o zi am mers aici cu mai mulți copii din sat. Eu aveam două coșuri: într-un coș voiam să culeg fragi, iar în celălalt, ciuperci.

A fost foarte frumos: am cules și am mâncat fragi, ne-am jucat și, într-un târziu, ne-am întors acasă.

Exemplu: la marginea l-a rugat

....

2. Completează spațiile punctate cu una dintre formele: *la, l-a, într-o, într-un, iau, i-au.*

a) Copiii ..... jucăriile din sacoșe și le expun pe tarabe.
b) ..... carte de bucate, mama a găsit rețeta tortului pe care ..... făcut de ziua mea.
c) Părinții ..... umplut rucsacul cu toate lucrurile necesare excursiei.
d) Nepoții ..... așezat pozele ..... frumos album.
e) Ariciul trăia ..... tufiș de ..... marginea pădurii.
f) Colegii îl ..... pe Nicușor ..... întrebări.
g) Mama ..... lăsat pe Irinel ..... ștrand.
h) Tata ..... întâlnit pe colegul său ..... parcare.
i) ..... târziu a apărut și Mihai.

3. Alege forma corectă:

La/L-a începutul primăverii, vrăbiuța a făcut cuib pentru ea și puișori *întrun/într-un* copăcel, lângă casă. *La/L-a* construit din paie moi și *la/l-a* căptușit cu puf. *Iau/I-au* trebuit câteva zile bune.

Într-o/Întro zi, după ce a ouat patru ouă, *sa/s-a* așezat să le clocească. Au ieșit patru puișori micuți și drăgălași.

Acum parcă au mai crescut. Sunt foarte atenți *la/l-a* mama lor: *iau/i-au* din ciocul ei hrana, o înghit și stau liniștiți în cuib.

În curând vor fi mari și neîntrecuți *la/l-a* zbor.

Scanned with OKEN Scanner

4. Alcătuiește câte un enunț pentru fiecare dintre formele: *la, l-a, într-o, într-un, iau, i-au.*

5. Citește cu atenție și corectează greșelile. Dă un titlu potrivit și desprinde mesajul.

Cum vine vara, negustorii sosesc la piață și împodobesc tarabele cu fructe coapte și aromate.

Într-o săptămână, cămara noastră va deveni neîncăpătoare pentru mulțimea de borcane cu dulceață, gem și compot.

Îmi place să o ajut pe mama l-a treabă. Până sosește de la serviciu eu iau sacoșele și într-o clipă ajung l-a piață, de unde cumpăr fructele cele mai frumoase.

Le spălăm, le separăm de sâmburi și ducem l-a bun sfârșit întregul „proces de fabricație".

Dulcețurile mamei sunt renumite. Chiar bunicii i-au „comandat" câteva borcane.

Mama la chemat pe tata să dea o mână de ajutor: să așeze borcanele într-un raft mai sus.

În familia noastră domnește hărnicia și armonia.

6. Scrie după dictare:

Într-o zi am făcut ordine în dulap.

Într-un sertar găsesc o poză a mea, din clasa întâi. Iau poza și o privesc îndelung. Într-o clipă mă podidesc amintirile de pe vremea când eram „student la litere", cum zicea mama.

Și fratele meu mai mare avea o poză asemănătoare. Părinții i-au atașat o ramă și o țineau pe perete.

Mama îmi promite că va proceda la fel și cu poza mea.

L-a rugat pe unchiul Toader să confecționeze o ramă drăguță, din lemn lăcuit.

Chipul meu plăpând va zâmbi timid și cald alături de cel al fratelui mai mare.

7. Alcătuiește un text în care să descrii chipul unei ființe dragi ție și în care să folosești următoarele cuvinte și grupuri de cuvinte: *la, l-a, într-un, într-o, iau, i-au.*

Scanned with OKEN Scanner

8. Completează după model:

îl ascultă	l-a ascultat
îl ajută	.....
îl învață	.....
în cuib	într-un cuib
în tablou	.....
în ungher	.....
în curte	într-o curte
în împărăție	.....
în bibliotecă	.....
îi dau (lui)	i-au dat (lui)
îi spun (ei)	.....
îi așază (pe ei)	i-au așezat (pe ei)
îi hrănesc (pe ei)	.....

9. Alcătuiește câte un enunț cu fiecare dintre formele obținute în coloana a doua.

10. Descoperă propozițiile ascunse:

a) Lia-ciocârlia, cântând, până, urcă, mereu, cer, la.

b) scotea, negru, un, cârtița, într-un, al, mușuroi, colț, grădinii, pământ, de.

c) l-a, mama, încredințat, mai, său, fratelui, mare, copil, pe.

d) ea, într-o, hotărî, se, zi, să, în, plece, lume.

e) harnice, albinuțele, iau, cupa, din, florilor, cel, nectarul, dulce.

f) greierașului, furnicuțele, i-au, să, spus, se, de, treabă, apuce.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

Fulgii de **nea** strălucitori se legănau în scrânciobul vântului, în vârtejuri amețitoare.

Bunica **ne-a** îmbrățișat, apoi **ne-a** dat fructe proaspete din coșulețul de răchită.

Nea se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- se poate înlocui cu unul dintre cuvintele: „zăpadă", „omăt", „nene", sau poate însemna un îndemn pentru animalele domestice;

fulgi de
mantie de → **nea**
strat de

nea ← Ion, Georgică, Vasile

Ne-a se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă;
- „ne" ține locul unor nume, iar „a" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează.

ne-a ← urmărit, deranjat, dovedit

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

„**Nea**" eu pot să spun atunci
Când pe vecin vreau să-l strig
Sau pe câinele pletos,
Ca să-l ospătez c-un os.
Când urmează-o acțiune,
„**Ne-a**" e despărțit, știi bine!
Două vorbe se unesc
Împreună se rostesc.

1. Subliniază ortograma „ne-a" și încercuiește cuvântul „nea" în textul:

Nea Petrache trebăluiește prin curte. Aude lătratul agitat al câinelui. Se întoarce și îl vede pe Lăbuș alergând spre livadă.

– Nea, Nea! îl strigă, dar degeaba.

Într-un târziu, Lăbuș se întoarce către stăpân lătrând și dând din coadă satisfăcut.

– Iar ne-a vizitat șireata? Văd că nu ne-a putut păcăli, zise nea Petrache și își mângâie eroul.

2. Completează cu „ne-a" și „nea" spațiile libere:

a) ..... dovedit ..... certat ..... Dorel ..... zâmbit
..... Pavel ..... încurajat ..... scris ..... bucurat

b) Anotimpul fulgilor de ..... a sosit. El ..... adus multe bucurii: zăpada și jocurile ei, sărbătorile de iarnă; ..... oferit și plăcuta vacanță, încât ne putem bucura din plin de toate frumusețile ei.

3. Alege forma corectă a cuvintelor subliniate în versurile de mai jos:

Nea/Ne-a Ion și *nea/ne-a* Ilie
Stau de vorbă într-o vie.
Și cum vântul tot adie,
Smulge puf de păpădie.

Un puf alb, năbădăios,
Ca un fulg de *nea/ne-a* pufos,
Se așază-anevoios
Pe mustața lui Ion.

Vin și alții, ca un roi,
Necăjindu-i pe cei doi.
– *Nea/Ne-a* „împodobit" frumos!
– Acum chiar că suntem moși!

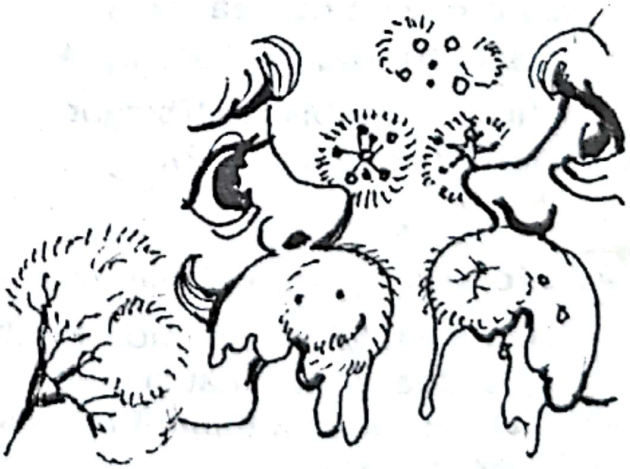

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești următoarele grupuri de cuvinte: *nea Spirache, ne-a povestit, ne-a impresionat, ne-a arătat, ne-a îndrăgit.* Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text. Dă-i un titlu potrivit.

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit.

Iarna și-a așezat mantia de ne-a peste umerii pământului. Mama nea pregătit hăinuțe groase, bunica nea împletit mănuși din lână moale, tata nea coborât săniuțele din pod. Zăpada nea chemat la joacă.

Ramona, sora mea, este puțin speriată. Troienele de ne-a sunt mai mari decât ea. O luăm de mânuță și ajungem pe deal. Urcușul nea obosit, dar zburăm ca gândul la vale. Cerul a început să cearnă steluțe argintii. Ramona prinde în mâna sa un fulg de ne-a. În timp ce îl privește...

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie-le:

Din cerul înalt, cernit,
Iată, iarna ne-a sosit
Cu o mantie de nea
Și glazuri de peruzea.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Ne-a adus peste câmpii
Flori de nea alb-argintii,
Jocurile de copii
Și, în suflet, bucurii.

4. **Dictare:**

Mama e tulpina vieții noastre. Ne-a crescut cu multă grijă și trudă. În nopțile albe, ne-a alinat și ne-a vegheat somnul. Ne-a povățuit și ne-a îndrumat pașii spre lumină. Din mlădițe am devenit ramuri puternice și ocrotitoare în jurul ei.

Când părul alb de nea o va încununa și oboseala o va copleși noi îi vom fi alături, pentru ca tulpina ei să dăinuiască.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

odată și o dată

Și bunicul îi povesti că **odată** Ștefan cel Mare se luă la întrecere cu căpitanii săi la tras cu săgețile.

Nepotul îl rugă să-i mai spună **o dată** întâmplarea cu Mitruț și Ștefăniță.

Odată se scrie într-un cuvânt atunci când:

- este un cuvânt de sine stătător;
- poate fi înlocuit cu unul din cuvintele: „cândva", „odinioară", „demult";

a fost — **odată** — un împărat

odată — se va petrece

odată — minunea

O dată se scrie în două cuvinte atunci când:

- este format din două cuvinte cu înțeles de sine stătător care exprimă: o numărătoare, o zi calendaristică (un eveniment) sau o acțiune repetată (încă o dată)
- poate fi însoțit de cuvintele „numai" sau „doar".

(numai) **o dată** — citesc

(numai) **o dată** — ai întârziat

(numai) **o dată** — veți câștiga

o dată importantă

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

„Odată” când folosesc
La timpul trecut gândesc
Voi scrie într-un cuvânt
Și nu voi greși nicicând
Când voi număra: **„o dată”**
Scrierea e separată
Sau de scriu **„încă o dată”**
Acțiunea-i repetată.

1. Subliniază expresia „o dată” și încercuiește cuvântul „odată” din textul:

Odată, când eram mai mic, am încercat să merg cu bicicleta. Am pedalat doar o dată, m-am dezechilibrat și am căzut.

Bunicul mi-a explicat că trebuie să am răbdare, să exersez mai mult și voi reuși odată.

Am încercat de mai multe ori, nu doar o singură dată și așa am izbutit.

Am înțeles că nimic nu se obține fără muncă și perseverență.

Ziua în care am învățat să merg pe bicicletă a rămas o dată importantă pentru mine.

2. Completează cu „odată” și „o dată” spațiile libere:

a) ..... era un împărat bătrân. | ..... în copilărie am mințit.
Scrie ..... pe lucrarea ta. | Azi e ..... importantă pentru mine.

b) ..... la marginea unei păduri a trăit un bătrân tare înțelept. Cine venea la el ..... și îi cerea sfatul, era urmărit mereu de noroc.

Se spune că ..... i-a bătut la ușă un tânăr cam îngâmfat și răutăcios. După o discuție lungă pe care nimeni nu a înțeles-o, bătrânul a spus amărât:

– ..... și ..... vei ajunge la vorbele mele!

Flăcăul se mai uită ..... îndărât și apoi se făcu nevăzut.

În lunga sa călătorie, ... singuraticul flăcău avu nevoie de ajutor, dar nimeni nu îl băgă în seamă pentru că nici el nu ajutase pe cineva nici măcar ..... în viața lui.

Abia atunci înțelese tânărul tâlcul vorbelor spuse de bătrân: „Bine faci, bine găsești!”.

3. Alege forma corectă:

O dată/Odată, gâsca cenușie a ieșit cu bobocii pe baltă. Înainte de a pleca îi mai numără *o dată/odată*, ca să fie sigură că sunt toți.

La semnalul mamei toți *odată/o dată* au băgat capul în apă. Negruț cel năzdrăvan s-a scufundat *o dată/odată*, apoi nu s-a mai zărit. Speriată, gâsca l-a strigat și ceilalți i-au sărit în ajutor măcăind în dreapta și în stânga.

În cele din urmă Negruț apăru și, după o ceartă zdravănă, mama s-a îndreptat cu toți *odată/o dată* spre casă.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri cu grupurile de cuvinte: *odată; doar o dată; era o dată importantă; odată și odată; odată domnitor.*

2. Citește cu atenție și corectează greșelile. Dă un titlu potrivit.

Un boboc și-un puișor
Golaș, cu puf gălbior,
O dată, pe drumul mare
Au plecat într-o plimbare.
Mama le spusese-o dată
Despre vulpea cea șireată
Că nu fură doar odată
Puișorii din poiată.
Pentru că n-au ascultat,
Nas în nas cu vulpea-au dat
Și codata cea roșcată
Ar fi vrut să-i pupe-odată.
Dar a fost norocul lor
Că i-a văzut un cocor.
Din zbor a aterizat
Și de vulpe i-a salvat.
Învățătura o ghiciți?
Să ascultați de părinți!

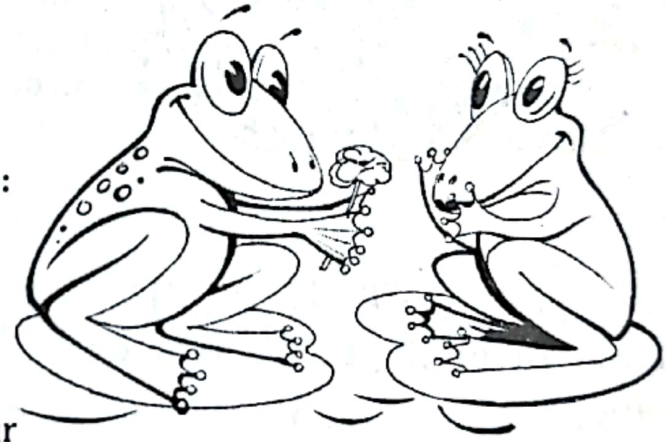

3. **a)** Reține versurile.
Închide cartea și transcrie-le:

Un broscoi și o broscuță
Odată-au ieșit din baltă
Să sară-n apa călduță
Fiecare câte-o dată.
În apă se bălăcesc,
Dar de-aud o dată „oac"
La întrecere pornesc
Și odată ies din lac.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă.
Dacă nu, corectează-te!

4. **Dictare:**

E vară. Odată cu sosirea căldurii, a venit și mult așteptata vacanță. Fericirea cea mai mare este când ne adunăm la țară toți verișorii. Odată ne-am hotărât să ajutăm bunicii la treburile gospodăriei și într-o clipită am împărțit sarcinile.

Andrei și Cezar s-au oferit să curețe livada de crengi uscate, Elena și Mircea i-au dat o mână de ajutor bunicii, iar eu am dat mâncare la păsări.

După câteva ore, bunica ne-a strigat doar o dată și toți ne-am adunat la masă în bucătărie.

Am mâncat cu poftă și am strigat toți odată:
– Sărut mâna pentru masă!
Doar o dată i-am mai văzut pe bunici atât de fericiți.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

cel

și

ce-l

Mircea **cel** Bătrân a fost un domnitor înțelept și iubitor de țară.

Cel se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt de sine stătător;
- îl înlocuiește pe „acela" (cel care înșeală va fi înșelat)

Văzând ghemul încurcat și pe bunica supărată, Motănel știa **ce-l** așteaptă.

Ce-l se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă.
- „ce" este cuvânt de sine stătător, iar „-l" ține locul unei persoane.

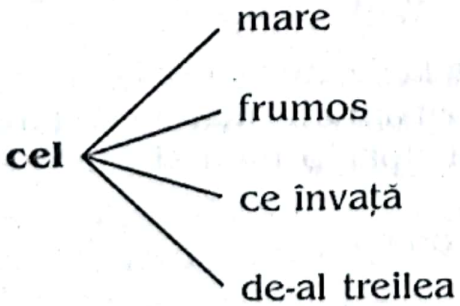

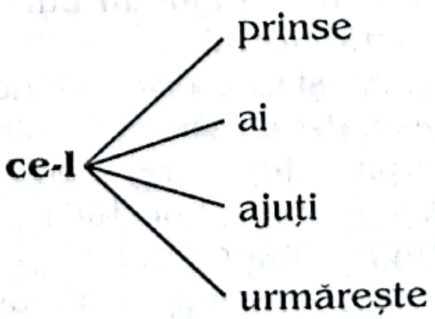

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Când scriu „**cel**" Viteaz, „**cel**" Mare,
Scriu pe „cel" într-un cuvânt.
Aici „cel" cratimă n-are,
Cred că și-a luat avânt
Și s-a dus la „**ce-l**" răsfață
De s-a așezat frumos
În locul lui „î" din fața
Lui „l" cel morocănos.

1. Subliniază ortograma "ce-l" și încercuiește cuvântul "cel" în textul:

Gândăcelul cel cafeniu încerca să se scuture de picăturile ce-l necăjeau și nu se dădeau duse de pe aripioarele lui.

– De ce-l priviți cu atâta admirație? se adresă el florilor care se uitau la curcubeu.

– Pentru că el este cel care ne împrumută din culori. Mie îmi dă cea mai frumoasă nuanță de albastru, se lăudă o albăstrea.

– Și noi îl iubim! strigară doi fluturași care își mișcau aripile ca o mângâiere. El este cel care ne-a împrumutat din coloritul său minunat.

Mai târziu, gândăcelul se uită la aripile lui și, uimit, privi cu admirație curcubeul. Ce se întâmplase oare? De ce-l privea acum și el cu respect?

2. Completează cu „cel" și „ce-l" spațiile punctate.

În teiul ..... bătrân o frunză se certa cu un muguraș:

– De ..... certi așa de tare? întrebă o altă frunză, care abia se mai ținea de ram.

– Pentru că este ..... mai leneș muguraș din câți am văzut. Nu se grăbește să se desfacă.

– Fii mai răbdătoare cu ..... de lângă tine și nu te grăbi, căci timpul trece și în defavoarea ta!

– Și fără putere se desprinse și căzu la pământ.

După ..... privi cu atenție, frunza observă că ..... pe care îl certase se înverzise de supărare, preschimbându-se apoi într-o floare minunată.

3. Alege forma corectă:

Urechiușă și Mustăcioară erau doi motani jucăuși și poznași. *Cel/ce-l* mai neastâmpărat era *cel/ce-l* cu o pată neagră pe ureche.

Pisica-mamă îl povățuia pe *cel/ce-l* neastâmpărat și îl lăuda pe *cel/ce-l* care știa să se poarte.

– De *ce-l/cel* lauzi mereu pe Mustăcioară? miorlăi alintat Urechiușă.

– Pentru că el este *ce-l/cel* *cel/ce-l* ascultă mereu pe motanul-tată și îi respectă cuvântul.

Urechiușă parcă își dori să fie măcar o dată *el* *cel/ce-l* lăudat și, închizând ochii, își imagina recompensa *cel/ce-l* aștepta.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *cel harnic; ce-l ajuți; cel mai bun; cel de-al doilea; ce-l lauzi.* Încearcă să realizezi un text din enunțurile create. Dă-i un titlu potrivit.

2. Citește cu atenție și corectează textul.

În bucătărie este zarvă mare. Pe ce-l mai înalt raft al bufetului era așezat un coș cu fructe aromate și zemoase care făceau gălăgie.

Ce-l mai tare striga pepenele:

– De cel asculți? i se adresă o banană aurie unui strugure liliachiu.

– Mie îmi place să fiu prieten și cu ce-l mare și cu ce-l mic. Cred că toate fructele ar trebui să se înțeleagă între ele.

– Mamă, vreau o felie de pepene! spuse Ionuț.

Mama tăie pepenele ce-l verde și după cel tăie îi dădu copilului cea mai mare felie.

După un timp, în bucătărie se instală liniștea. Toate fructele răsuflară ușurate. Acum aveau loc suficient.

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie-le:

Un trandafir catifelat
Se-ntoarse spre lalea-ngâmfat:
„Eu sunt cel mai frumos din strat
De ce-l iubești pe crinul dantelat?"

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul! (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă:

Cu o plecăciune laleaua îl privește
Și-apoi cu îndrăzneală, grăbită îi vorbește:
„Dacă ești așa cum se zvonește,
De ce-l înțepi pe cel ce te-ngrijește?"
De ciudă, trandafirul înfocat
Toate petalele și-a scuturat!

4. **Dictare:**

După concursul de matematică, Silviu se laudă:

– Eu sunt cel mai bun! L-am întrecut pe Oliviu. El nu se mai descurcă.

– De ce-l vorbești de rău? Întotdeauna s-a descurcat la lucrări.

– S-a descurcat altă dată, dar acum o să ia notă mică.

Sandu se uita cu tristețe la cel din fața lui și nu înțelegea ce-l determina să fie răutăcios cu prietenul lui. Îi veni în minte proverbul: „Cel ce sapă groapa altuia...".

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

va și v-a

Rândunica **va** reveni la vechiul său cuib, de sub streașina casei părintești.

Ceea ce **v-a** plăcut mai mult în această excursie, veți exprima într-un desen!

Va se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- ajută la exprimarea unei acțiuni viitoare (timpul viitor al verbului).

va
- impresiona
- povesti
- explica
- cânta

V-a se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte diferite care se rostesc într-o singură silabă (*v (vâ) + a*);
- „a" se leagă prin înțeles de cuvântul care exprimă acțiunea.

v-a
- povestit
- scris
- impresionat
- explicat

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Va veni. **va** fi, **va** vinde
Scriem în două cuvinte.
Dar de scriem „**v-a** văzut",
Cratima a apărut.
Sigur de-acum o să știu
„**V-a**" cu cratimă să scriu.

1. Subliniază ortograma „v-a" și încercuiește cuvântul „va":

Multe grădini cu flori au o frumusețe aparte, însă grădina bunicii le va întrece pe toate.

De când soarele va arunca primele săgeți de raze și va usca lacrimile de rouă, grădina va zâmbi în toată splendoarea ei.

– V-a plăcut cum am așezat trandafirii? întreabă bunica.

– Da, bunico. Este un adevărat curcubeu!

– Bunicul m-a ajutat foarte mult, adaugă bunica.

– V-a trebuit mult timp să-i așezați după culori? întreabă nepoții.

– Sigur, dar am lucrat cu plăcere. V-a încântat armonia perfectă dintre petunii, dalii și gladiole?

– Este cea mai frumoasă grădină, bunico! Vrem și noi să dăm o mână de ajutor!

2. Completează spațiile punctate cu „v-a" și „va":

a)

..... pleca	..... căutat
..... povestit	..... recita
..... desena	..... încântat

b) Norii suri s-au adunat pe cer. Soarele s-a pitit în spatele lor. În curând ..... ploua.

După ce ploaia ..... înceta, discul roșu ..... apărea iarăși pe cer și ne ..... întreba:

– ..... plăcut cum s-a înviorat natura?

– Da. Era nevoie de puțină ploaie.

– Cred că ..... impresionat cât de proaspete sunt florile după un duș ca acesta! ne întrerupe mama, în timp ce priveam în grădină.

3. Alege forma corectă:

Cred că *v-a/va* plăcut spectacolul organizat de elevii clasei noastre.
Probabil că Mircea *va/v-a* petrece câteva zile de vacanță la bunici.
Va/v-a anunțat că *va/v-a* veni mâine?
Cred că după-amiază *va/v-a* ploua.
V-a/v-a impresionat interpretarea la nai a lui Gheorghe Zamfir?
Bunica *v-a/va* povestit despre Vlad Țepeș?

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *va veni, v-a plăcut, va pescui, va curăța, v-a invitat, v-a mulțumit.*

Străduiește-te să alcătuiești un scurt text. Dă-i un titlu potrivit.

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit!

Încă nu se crăpase bine de ziuă, când furnicuța a ieșit din mușuroi. Se trezise devreme, dereticase prin încăperi și pregătise micul dejun.

Acum va pleca și va culege boabe mici de grâu, căzute din sacii gospodarilor. Se va opri puțin lângă laleaua care îi va da câteva picături de rouă, să se spele.

Se apropie apoi de o frunză de pătrunjel, să se șteargă. De sub frunză se aude un mormăit răutăcios:

– Ce v-a apucat? spuse un bondar dolofan care nu își împlinise somnul.

– Ce s-a întâmplat? v-a supărat cineva, domnule bondar?

– Pleacă și lasă-mă să dorm! Se va trezi toată grădina din cauza ta!

– Sărmanul! Ce v-a mânca la iarnă? își spuse furnica mai mult pentru sine și își văzu de drum...

3. a) Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Elena când va fi mare
Se va face-nvățătoare.
V-a plăcut ce-a desenat?
Pentru copii a lucrat.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul! (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

V-a adus acum în față
Versuri scrise dimineață
Le va pune într-o carte
Să le dea și mai departe.

4. **Dictare:**

Ionel va merge în excursie la Iași, împreună cu colegii săi. De câteva zile își face mii de planuri: va fotografia, va cumpăra pliante și suveniruri pentru cei dragi.

A sosit și ziua mult așteptată. Au vizitat întâi palatele domnitorului Cuza, de la Ruginoasa. La ieșire ghidul i-a întrebat.

– Ce v-a plăcut cel mai mult?

– Harta și stema Moldovei, spune Ionel, care își luase notițe pe un carnețel.

– Hainele domnitorului și rochia Doamnei Elena, se aude glasul Mariei.

Copiii, erau convinși că vor mai veni pe aceste meleaguri.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

nai

și

n-ai

George a primit de ziua lui un **nai** nou, care scoate sunete melodioase.

Nai se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- denumește un instrument muzical.

N-ai prins trenul pentru că ai întârziat cu pregătirile și **n-ai** plecat la timp spre gară.

N-ai se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă;
- negația „nu" este urmată de „ai", care este legat prin înțeles de cuvântul următor.

am un
cântă la → **nai**
cumpără un

n-ai → venit
scris
cumpărat

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Când scriu „**nai**" într-un cuvânt
Instrument îmi vine-n gând,
La care eu vreau să cânt.
De ce nu, chiar să ascult
Cântecele mii și mii
Vesele, pentru copii.
Dar de scriu „**n-ai** priceput"
Muzica a dispărut...
„**N**" și „**ai**" sunt diferite,
Doar prin cratimă unite,
Fiindcă sunt două cuvinte.

1. Subliniază ortograma „n-ai" și încercuiește cuvântul „nai" în textul:

Sună clopoțelul. Începe ora de muzică.

– N-ai nimic împotrivă să stau cu tine? îl întreb pe colegul meu, Viorel.

– Nu. Ora aceasta avem audiție muzicală.

– Da. Vom asculta trei melodii interpretate la nai.

– Și eu îmi doresc un nai. Îmi place foarte mult.

– N-ai avut până acum?

– Nu. Mama mi-a promis un nai.

2. Completează cu „n-ai" și „nai" spațiile libere:

Unchiul meu este cioban. El cântă foarte frumos la ..... .

De ziua mea mi-a adus în dar un ..... și o muzicuță.

– De ce ..... mai venit la noi? îl întreb eu.

– Nu am timp. Tu ..... luat vacanță? Te aștept la mine!

– Am să vin la țară să cântăm împreună la ..... .

– Să ..... grijă! Te voi învăța eu!

3. Alege forma corectă:

– *Nai/N-ai* terminat încă de scris? mă întreabă mama.
– Fac o compunere despre un *nai/n-ai* fermecat.
– Al cui era acest *nai/n-ai* ?
– Era un *nai/n-ai* vechi, găsit de bunicul.
– *Nai/N-ai* vrea și tu să cânți la *nai/n-ai*?
– Ba da. Îl voi ruga pe bunicul să mă învețe.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește câte trei enunțuri în care să folosești cuvintele: „nai" și „n-ai".

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

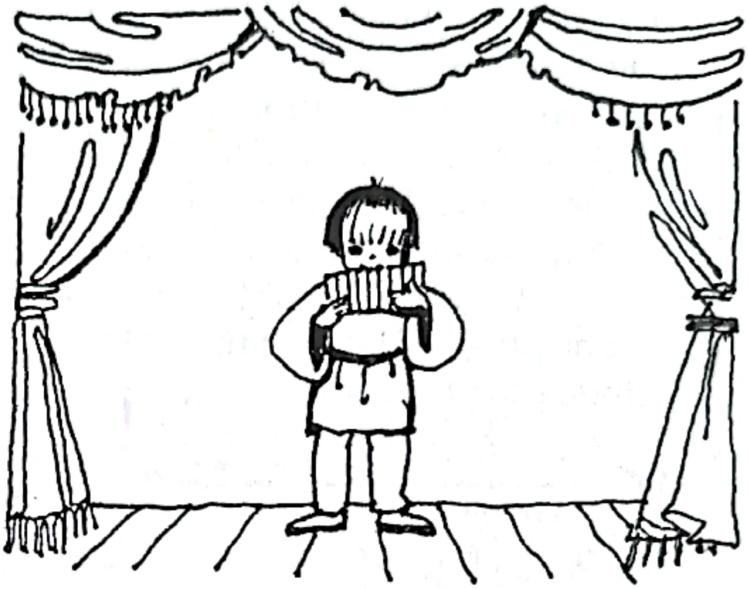

În această vacanță am fost la București cu părinții.

Am vizitat multe muzee, ne-am plimbat cu metroul.

Într-o seară am fost la un concert cu Gheorghe Zamfir. Ce mult mi-a plăcut interpretarea la n-ai!

În drum spre casă, le-am spus:

– Tată, aș vrea și eu să cânt la n-ai!

– Nai văzut câtă măiestrie îți trebuie?

– Chiar dacă este greu, vreau să cânt la n-ai. Nai auzit ce sunete minunate scoate?

.....

3. a) Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

N-ai să crezi ce am primit
De sunt așa fericit.
Din oraș, unchiul Mihai
Ieri mi-a cumpărat un nai.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Are tuburi de suflat,
E un nai adevărat.
N-ai văzut în viața ta!
E-o minune, vei vedea!

4. **Dictare:**

E după-amiază. Vladimir stă și ascultă vrăjit un cântec la nai. Ce frumos sună!

– N-ai terminat temele?

– Nu, mamă. Fac o pauză. Ascultă sunetele scoase de nai! Parcă sunt fermecate.

– N-ai să poți cânta, dacă nu înveți notele muzicale!

– Am să învăț! Îmi cumperi un nai?

Scanned with OKEN Scanner

Evaluare

ne-a, nea; odată, o dată; ce-l, cel; v-a, va; n-ai, nai

1. Subliniază în textul următor ortogramele „ne-a", „odată", „ce-l", „v-a", „n-ai", „ne-am" și încercuiește cuvântul pereche:

Mi-a plăcut întotdeauna când ne-am dus în excursie cu colegii. Odată, am plecat în excursie la Muzeul de la Prăjești din Județul Bacău, când stratul de nea se topise și natura se trezea la viață.

Cristian, colegul nostru, era neam cu domnul profesor Țarălungă, proprietarul muzeului, și ne-a promis că îl va anunța din timp că sosim.

– N-ai să întâlnești nicăieri în județul nostru așa o grădină botanică, ne-a spus mama. După ce vizitezi o dată grădina și după ce-l vezi pe profesorul cu părul ca de nea, vei dori să revii pe acele meleaguri.

Ne-am pregătit să îi oferim domnului Țarălungă un mic spectacol. Fetele cântau la vioară, iar băieții cântau la acordeon și la nai.

– Cine v-a învățat să cântați la aceste instrumente?

– Ne-a învățat profesorul nostru de muzică! am răspuns noi toți odată.

După vizitarea muzeului și a grădinii am plecat, cu gândul de a ne mai întoarce măcar o dată pe acele meleaguri.

Cel mai fericit era Cristian pentru că avea un neam așa de important.

2. Completează spațiile punctate cu una dintre formele: *nea, ne-a, odată, o dată, cel, ce-l, va, v-a, nai, n-ai.*

- Mama ..... pregătit micul dejun.
- Bunicul are mustăți ca de ..... .
- Doar ..... n-am știut să răspund la matematică.
- ..... când eram mai mic, am călărit un ponei.
- ..... care face fapte bune va fi răsplătit cu bine.
- De ..... părăști mereu pe colegul tău?
- Când ..... veni întunericul, vom pleca acasă.
- Cine ..... ajutat la lecții?
- Ion Drăgoi a cântat la vioară, nu la ..... .
- De ce ..... învățat toate versurile poeziei?

3. Alcătuiește câte un enunț pentru fiecare dintre perechile: *nea/ne-a; odată/o dată; cel/ce-l; va/v-a; nai/n-ai.*

Scanned with OKEN Scanner

4. Alege forma corectă. Dă un titlu textului.

Pica și Poca sunt două picături zglobii.

Odată/O dată ele au plecat mai devreme de pe trambulina norilor de *nea/ne-a* și au hotărât ca cea care *va/v-a* ajunge prima pe pământ să o aștepte și pe cealaltă.

Pica s-a rostogolit *odată/o dată* și, ametită, s-a trezit în cupa ca de *nea/ne-a* a unei flori. *Cel/Ce-l* care a scos-o din amorțeală a fost un fluturaș ce încerca să se adape cu roua florilor.

– Unde mă aflu? Ce se *va/v-a* întâmpla cu mine? Cine *nea/ne-a* despărțit?

– *Nai/N-ai* grijă! *Cel/Ce-l* care *va/v-a* trimis pe pământ știe de ce *va/v-a* dat asemenea sarcini.

– Tu cine ești? Ești *neam/ne-am* cu picăturile? De ce ai aripile ca un *nai/n-ai*, acoperite de *nea/ne-a*?

– Eu sunt de neam fluturesc, ajut la înmulțirea florilor și înveselesc natura.

Dar, când căldura soarelui deveni mai puternică, picătura dispăru. Se duse în căutarea surorii ei, sau cine știe?

5. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit.

Gălbioară și Aripioară sunt două albinuțe lucrătoare, harnice și descurcărețe. Cum s-a dus stratul de ne-a, muncesc ziulica întreagă să strângă nectarul florilor.

O dată ele au prins un bondar leneș care trăgea cu coada ochiului la stup.

Gălbioara l-a avertizat odată să se potolească, dar ce-l din fața lor s-a prefăcut că nu aude.

Atunci albinuțele au întocmit un plan. Aripioară v-a sta prin preajmă și v-a da alarma odată la paznici, când cel cu pricina se v-a apropia de stup.

După o zi de pândă, hoțul a fost prins.

– Ce va făcut bietul de el? De cel îmbrăcați în ceară? întrebă un șoricel care stătea ascuns după un salcâm și sufla din când în când într-un n-ai minuscul.

– Nai de cel compătimi, hoțomanule! Nea supărat. Cel care va îndrăzni să fure din munca noastră, ca el v-a păți. Ne-am hotărât să le venim de hac leneșilor.

Șoricelul speriat aruncă naiul și...

Scanned with OKEN Scanner

6. Scrie enunțurile obținute după ordonarea cuvintelor:

a) de, nea, stratul, topit, s-a.
b) excursie, ieri, doamna, însoțit, ne-a, în.
c) la, am, Mănăstirea Neamțului, odată, fost.
d) copiat, am, o dată, doar, colegul, temele, meu, de la.
e) mere, cel, mai, multe, harnic, a adunat, copil.
f) ce-l, de, tare, mai, parcă, tremura, îmbrăca, bine, mai.
g) va, nu, rămâne, premiu, nimeni, fără.
h) v-ați bucurat, mâncare, când, adus, v-a.
i) supărat, n-ai, ce, de, fii, să.
j) îmi, tata, nai, un, cumpără.

7. Povestește textul următor fără a folosi dialogul, utilizând ortogramele învățate.

Odată, în grădina bunicii, florile se lăudau cu frumusețea și mireasma lor:

– Eu cred că sunt cel mai frumos și mai parfumat! spuse un trandafir cu petale albe ca de nea.

– Doar o dată dacă mă deschid, împrăștii în jurul meu o mireasmă amețitoare! interveni o floare de regina-nopții.

– De ce-l ascultați? șopti o begonie pitică. N-ai cum să culegi măcar o petală, că te și înțeapă.

–V-a spus vreodată cineva că eu sunt de neam regesc? se laudă trandafirul.

– Ne-a plictisit destul cu laudele sale! spuseră crinii și garoafele și își întoarseră florile, preferând să asculte sunetul ca de nai al vântului.

8. Dictare:

Întotdeauna mi-am dorit să pot cânta la nai. Odată, când totul era acoperit de nea și nu puteam ieși la joacă, am legat între ele mai multe fluiere și am încercat să cânt. Dar nu am reușit.

– De ce-l ții atât de strâns? mă întrebă tata. Când sufli doar o dată n-ai cum să obții sunete clare și melodioase. Și să mai știi că cel care știe să cânte la fluier, va ști să cânte și la nai.

Ne-am dus împreună la cel mai mare magazin de instrumente muzicale. Acolo era vânzător un neam de-al tatei.

– Ce v-a adus pe la mine? ne-a întrebat el cu amabilitate.

– Va trebui să ne arăți un nai profesionist, ceru tata cu insistență.

Mă uitam fascinat la naiul uriaș pe care tata dorea să îl cumpere. Eram fericit pentru că visul meu se va împlini odată și odată.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

Cu vestuța descheiată,
Cu șăpcuța agățată
Micul brotăcel de baltă
Nu-i ordonat niciodată.
Mama-i numai lângă el.
Nu-i găsește-un ciorăpel,
De-aceea... s-a supărat
Când la școală a-ntârziat.

nu-i (nu îi) — cumpără / cunoaștem / vom întâlni

nu-i (nu este) — cuminte / acasă / bine

„Nu-i" se scrie cu cratimă (liniuță de unire) deoarece:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o silabă – „nu" și „-i" (îi, este);
- „î" de la „îi" este înlocuit prin cratimă; (nu îi găsește)
- „-i" mai poate fi înlocuit cu „este".(nu este ordonat)

Nu-l găsesc pe Martinică
În desiș la zmeurică,
Fiindcă ieri s-a înțepat
Și lăbuța s-a umflat.

„Nu-l" se scrie cu cratimă (liniuță de unire) deoarece:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă;
- „nu" este o negație, iar „-l" ține locul unei persoane sau unui lucru;
- „î" de la „îl" este înlocuit prin cratimă.

nu-l (nu îl) — strig / ajungem / voi lua

Observație: **„Nul"** se scrie fără cratimă când este un cuvânt de sine stătător și se poate înlocui cu unul dintre cuvintele: „nimic", „zero", „inexistent", „anulat".

Scanned with OKEN Scanner

„N-o" se scrie cu cratimă (liniuță de unire) deoarece:

- este format din două cuvinte care se rostesc împreună;
- „u" din cuvântul „nu" (negație) este înlocuit prin cratimă, iar „o" ține locul unei persoane sau al unui lucru.

n-o (nu o) 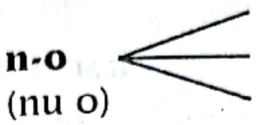 cert, întreba, va aduce

„**N-o** găsesc pe Măriuca!"
Se plângea de zor bunica
Dar fetița, speriată c-a umblat
la ciocolată,
S-a și dus la colț îndată,
Să **n-o** mai certe mămica
Fiindcă a pătat rochițica.

Exersează!

„Nu-i", „nu-l", „n-o" sunt ortograme.
Noi, rostindu-le în grabă,
Le spunem într-o silabă.
Dar... ați înțeles că toate
Sunt cuvinte separate!

1. Subliniază ortogramele întâlnite și scrie cuvintele din care sunt alcătuite:

Raluca ar fi acceptat schimbul, dar lui Mihai nu-i veni ideea să încerce. Fetița avea o riglă frumoasă, pictată cu mașini de curse pe când a lui... avea floricele.

„N-o să mă vadă nimeni dacă-i iau rigla!" și o puse în ghiozdanul său.

– Nu-i bine ce faci! se auzi o voce.

– Cine ești? întrebă surprins băiatul fără să vadă pe nimeni.

– Îngerașul tău păzitor! se auzi din nou vocea.

Dar băiatul nu-l văzu nici de data aceasta. Își aminti însă de sfatul bunicii sale, pe care nu-l va uita niciodată. Știa că îngerașul păzitor nu-l părăsește și-l învață mereu de bine.

Rușinat, puse linia înapoi. Fetița nu-i refuză propunerea.

2. Completează cu „nu-i", „n-o", „nu-l", „nul".

a) ..... cunoști (pe ea) ..... invită (pe el) ..... va prinde (pe ea)
rezultat .... aduc (pe ei) ..... interesant

b) Ciocănitoarea ..... deloc liniștită. ..... lasă pe Moț să zboare până ..... mai dă câteva sfaturi. De la fereastra sa, veverița observă totul.

– ..... mai cicăli atâta că ..... bine! îi strigă ea.

– ..... să zboare dacă ..... să-l învăț! spuse ciocănitoarea.

– Dacă ..... să încerce, sigur ..... să poată zbura. De ce ..... lași să exerseze?

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Completează după model:

a)

nu îi dau	nu-i dau
nu este bine	.....
nu îi trimiți	.....
nu îi convine	.....
nu este frumoasă	.....

b)

nu îl cunosc	nu-l cunosc
nu îl alegi	.....
nu o iau	.....
nu îl caută	.....
nu o privești	.....

c)

nu-i primim	nu îi primim
nu-i acasă	.....
nu-i indicat	.....
nu-i luați	.....
nu-i întunecat	.....

d)

n-o citești	nu o citești
nu-l întâlnim	.....
n-o sunați	.....
nu-l aduceți	.....
n-o îndepărtez	.....

2. Alege din fiecare coloană de la exercițiul 1 câte două ortograme și alcătuiește enunțuri.

3. Folosind formele „nu-l", „nu-i", „n-o", transformă propozițiile următoare în propoziții negative:

- Rodica o însoțește pe bunica la cumpărături. ⟶
- Vlăduț îl ajută pe bunicul în grădină. ⟶
- Răzvan îi împrumută colegului său cartea. ⟶
- Astăzi este o zi cu soare arzător. ⟶

4. Înlocuiește-l pe „-i" în propozițiile următoare prin cuvinte potrivite:

☆Mintea nu-*i* niciodată în vacanță.

☆Să nu-*i* întorci spatele celui ce are nevoie de ajutor.

☆Un elefant nu-i mai greu decât un pui de balenă nou născut.

5. Dictare:

N-o cunoașteți pe roșcată? Nu-i alta mai șireată! Se cațără în copaci, se târăște pe burtă ca șarpele, sare ușor ca o pisică. Pe Martin niciodată nu-l lasă în pace.

– Degeaba ești înalt și bine făcut! Nu-i altul mai caraghios ca tine, cu un ciump de coadă! N-o vezi pe a mea? Halal coadă!

Ursul n-o mai poate suporta.

– Nu-i da importanță! îi zise Urechilă. Dumneata ești așezat la minte!

– Nu mă las până n-o pedepsesc pe șireata asta! Nu-i de-ajuns că a lăsat neamul meu fără coadă?

– Nu-i decât o hoață! încercă iepurașul să mai spună.

Dar Martinică nu-l ascultă. Este hotărât să n-o mai rabde.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

n-are *n-avem* *n-am* *n-ați* *n-au*

În grădina de legume
N-avem timp să spunem glume.
N-am plivit la zarzavaturi,
Nici **n-am** udat printre straturi.
Iar dovleacul rotofei
N-are loc de un ardei.
Trei păstăi cam cucuiete
N-au loc de un castravete.
N-am idee cum să fac,
Pe toate să le împac.
N-ați vrea să mă ajutați
Și legume să mâncați?

„N-am", „n-are", „n-avem", „n-ați", „n-au" se scriu cu cratimă (liniuță de unire) deoarece:

- sunt formate din două cuvinte care se rostesc împreună.
- litera „u" din cuvântul „nu" este înlocuită prin cratimă.

nu + am = n-am
nu + are = n-are
nu + avem = n-avem
nu + ați = n-ați
nu + au = n-au

n-am (nu am) — desenat, apă, auzit

n-are (nu are) — treabă, de gând, nume

n-avem (nu avem) — pace, casă, grijă

n-ați (nu ați) — cules, văzut, adus

n-au (nu au) — caiete, adormit, lumină

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

1. Subliniază ortogramele întâlnite și scrie cuvintele din care sunt alcătuite:

Eliza n-are de gând să se trezească. Fratele ei, însă, n-are astâmpăr.

– N-avem timp de pierdut, somnoroaso! îi strigă Vlăduț din fereastră. Ai promis că mergem la fragi!

– Dar n-am uitat! Numai că visul era minunat!

Își pregătesc în grabă coșulețele și se îndreaptă spre locul de întâlnire cu ceilalți copii.

– N-ați văzut cine este în spatele vostru? îi întâmpină Diana râzând.

– Toto, pisoiașul meu vărgat! exclamă Eliza.

Copiii n-au ce face. N-au timp să se întoarcă acasă.

– N-am observat că s-au luat după noi. N-avem încotro!

În fruntea plutonului, Toto n-are treabă cu nimeni.

2. Completează cu ortogramele „n-am", „n-are", „n-avem", „n-ați", „n-au" spațiile punctate:

a) Rândunelele ..... venit încă pe meleagurile noastre.
b) Voi ..... știut că peștera Scărișoara se mai numește și „Peștera cu ghețar"?
c) ..... băgat de seamă că am pierdut stiloul.
d) Dromaderul ..... apă în cocoașă, ci grăsimi.
e) Salvamarul ne-a anunțat că ..... voie să intrăm în apă.
f) La Polul Nord urșii ..... blana cafenie.
g) Până nu termin tema ..... liniște.

3. Completează după model.

a)

nu am desenat	n-am desenat
nu ai venit	.....
nu a ajuns	.....
nu ați scris	.....
nu au colindat	.....

b) n-am caiet (eu)
.....timp
..... (el, ea)
..... (noi)
..... (voi)
..... (ei, ele)

c)

n-am dormit	nu am dormit
n-ai colorat	.....
n-a spus	.....
n-ați compus	.....
n-au luat	.....

d)

nu am liniște	n-am liniște
(tu) nu ai mere	.....
nu are somn	.....
nu avem teme	.....
nu aveți flori	.....
nu au apă	.....

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alege din fiecare coloană de la exercițiul anterior câte două ortograme și alcătuiește cu ele enunțuri.

2. Răspunde negativ la următoarele întrebări folosind ortograme:

Exemplu: – Au înflorit zarzării?
– Nu, n-au înflorit zarzării.

✪ Ați cules mulți fragi?

.....

✪ Aveți multe probleme de rezolvat?

.....

✪ Are mult de scris?

.....

✪ Am rezolvat bine problemele? (noi)

.....

✪ Am desenat frumos? (eu)

.....

✪ Au stropit toate florile?

.....

3. Formulează întrebări în care să folosești cuvintele: *n-ați, n-au, n-avem, n-are, n-am.*

Exemplu: De ce n-are ursul coadă?

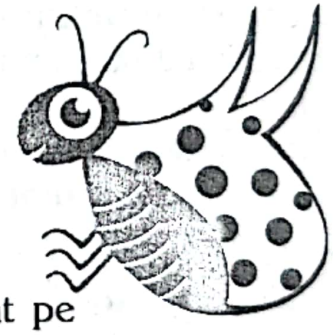

4. Dictare:

Soarele n-are de gând să mai doarmă. Cocoțat pe acoperișul uriaș al lumii, privește zâmbitor natura somnoroasă.

O buburuză curajoasă, pictată cu buline, ar vrea să ajungă la el, dar n-are tovarăș.

– N-ai vrea să călătorim până la soare? întrebă ea un gândăcel mustăcios. Acolo, la înălțime, am putea privi și noi lumea de sus!

– N-ați auzit ce putere are soarele? interveni o albinuță înțepată. Căldura sa vă arde. N-are rost să vă propuneți ceva imposibil.

– Dar n-am văzut ceva mai frumos! insistă buburuza. Sigur palatul său este din aur! N-are cum să ne ardă!

Cei doi n-au înțeles și au început să urce încetișor pe tulpina unui mac. N-au reușit să ajungă prea sus, fiindcă soarele ardea cu putere. Milos, macul a deschis o umbreluță roșie, delicată pentru ei.

– N-avem ce face! N-am ascultat albinuța, dar avea dreptate! a recunoscut resemnată buburuza.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

cam

și

c-am

Niste valuri mari, **cam** cât casa, se izbeau zgomotos de stâncile ce străjuiau țărmul.

„Cam" se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- poate fi înlocuit cu unul dintre cuvintele: „aproximativ", „aproape", „oarecum", „într-o-câtva", „prea", „excesiv", „exagerat".

Suntem fericiți **c-am** vizitat în această vară câteva din perlele istorice ale Moldovei.

„C-am" se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă (că + am);
- „c(ă)" se poate înlocui cu „pentru că" iar „am" se leagă prin înțeles de cuvântul care urmează.

cam — mare, departe, târziu

m-ai — auzit, ajutat, povestit

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Ionică, Ionel...
Parcă sună „**cam**" la fel!
Aici „**cam**" e-un cuvințel.
Mai pot zice: „**cam** ciudat",
„**cam** urât", „**cam** alintat",
Multe aș putea să spun,
Când „**cam**" este „oarecum".
Dar „că" de la „pentru că"
Și „am" de la „am cules"
Se scriu doar cu cratimă:
„**C-am** cules"! ... Ai înțeles?

1. Subliniază ortograma „c-am" și încercuiește cuvântul „cam" în textul:

Daniel locuiește cu bunicii și e cam trist. Îi e dor de părinți, care sunt în Italia, cam departe de România.

Vine spre mine alergând:

– Astăzi sunt bucuros c-am primit pachet de la părinți cu multe jucării, dar mai bucuros sunt c-am găsit printre lucruri o scrisoare. Îmi spun c-am să pot merge în vacanță la ei. Am așteptat cam mult această veste, dar a meritat.

– Mă bucur pentru tine, Daniel, c-am ajuns să te văd fericit!

2. Completează cu „cam" și „c-am" spațiile punctate:

a)

..... înalt	..... la fel	..... veche
..... auzit	..... ca tine	..... așteptat
..... colorat	..... construit	..... aproape

b) Doamna învățătoare ne-a spus ..... putea desfășura ora de științe la muzeu. Plecăm. Vremea e ..... caldă. Pe marginea străzii sunt copaci cu coroana ..... deasă. Umbra lor e binefăcătoare.

Am mers ..... mult, dar în cele din urmă am fost fericiți și mulțumiți ..... putut vedea colecția de „plante magice".

La întoarcere am poposit în parc și am ajuns acasă ..... obosiți.

3. Alege forma corectă:

Cam/C-am cu câteva săptămâni în urmă am văzut un magnific „spectacol astronomic": eclipsa de soare. Era *cam/c-am* pe la amiază când astrul a început să piardă din strălucirea discului, puțin câte puțin.

Pot spune *cam/c-am* avut o oarecare senzație de teamă, dar imaginea de pe imensul ecran ceresc a fost pentru mine o încântare.

Cam/C-am după o oră și jumătate, Soarele devenise *cam/c-am* cât o feliuță de pepene. O umbrelă gigantică, dar nevăzută, părea că s-a deschis deasupra pământului.

Sunt încântată c*am/c-am* urmărit acest fenomen, dar numai datorită faptului *cam/c-am* purtat ochelari speciali pentru eclipsă. Asemenea fenomene se petrec *cam/c-am* rar.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *c-am vizitat, cam aglomerat, c-am observat, cam mult, cam istoviți.*

Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text. Dă titlul potrivit.

2. Citește cu atenție, corectează și continuă textul. Dă titlul potrivit.

S-au scurs cam două săptămâni de vacanță. E cald de-a binelea.

Mama ne trezește cam de dimineață. Plecăm la mare. Eu și sora mea suntem c-am mofturoși c-am fi vrut să mai dormim, dar răcoarea dimineții ne înviorează.

Ne facem bagajele. Rucsacurile noastre stau să pocnească, încât ai putea crede cam pleca pentru un an, nu pentru o săptămână.

– Sunt cam multe jucării în bagaje! ne atenționează mama.

C-am cu greu renunțăm la unele dintre ele, iar bagajele rămân la fel ca la început.

Ceasul ne arată c-am putea întârzia, iar tata cheamă un taxi ..... .

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Astăzi sunt cam supărat:
Notă mică am luat,
C-am omis să fac problema.
De vină este doar LENEA.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi p. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Dar de mâine mi-am promis
C-am să mă apuc de scris.
Notele-n carnet să fie
Cam ca florile-n câmpie.

4. **Dictare:**

Cam la doi kilometri de satul bunicilor, o pădure tânără îmbracă umerii dealurilor.

– Este cam de vârsta tatălui tău, îmi spune bunicul. Știu asta c-am muncit la plantarea ei împreună cu ceilalți săteni. Cam o lună a durat plantarea puieților. Au crescut sub ochii noștri.

Am plecat cu bunicul la pădure. Pe sub bolțile de verdeață ne opream cam la doi-trei pași, admirând frumusețea de arbori.

– Sunt mândru, adăugă bunicul, c-am plantat pădurea, c-am realizat ceva în folosul oamenilor. Acum, vântul și ploile mari ne ocolesc, iar pământul n-o mai ia la vale.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

mai

și

m-ai

În luna **mai**, puzderie de flori își deschid petalele multicolore și parfumate. Dintre toate, liliacul parcă miroase cel mai frumos.

Mai se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- denumește o lună a anului;
- se poate înlocui cu „încă".

Te consider un prieten adevărat pentru că **m-ai** încurajat, **m-ai** ajutat la greu și **m-ai** făcut iar să zâmbesc.

M-ai se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă;
- „-ai" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează și „m-" ține locul unei persoane.

mai < devreme, repede

luna **mai**

m-ai < văzut, chemat, întrebat

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

„**Mai**" e luna florilor,
Se scrie foarte ușor.
E-un cuvânt și nu greșești
Să-l scrii chiar cum îl citești.
Dar de spui „**m-ai** păcălit",
Cratima a și sosit.
Și-ți explică foarte bine
Cum „**m-ai**" păcălit pe mine.

1. Subliniază ortograma „m-ai" și încercuiește cuvântul „mai" în textul:

Maria s-a trezit mai devreme ca de obicei. Este o frumoasă zi de mai.

– M-ai chemat, mamă?

– Da, fata mea. Mai trebuie să luăm pâine.

– Mă duc eu. Când m-ai strigat, făceam curat în camera mea.

– Bravo! Mai ai mult?

– Nu. Mai vrei să cumpăr ceva?

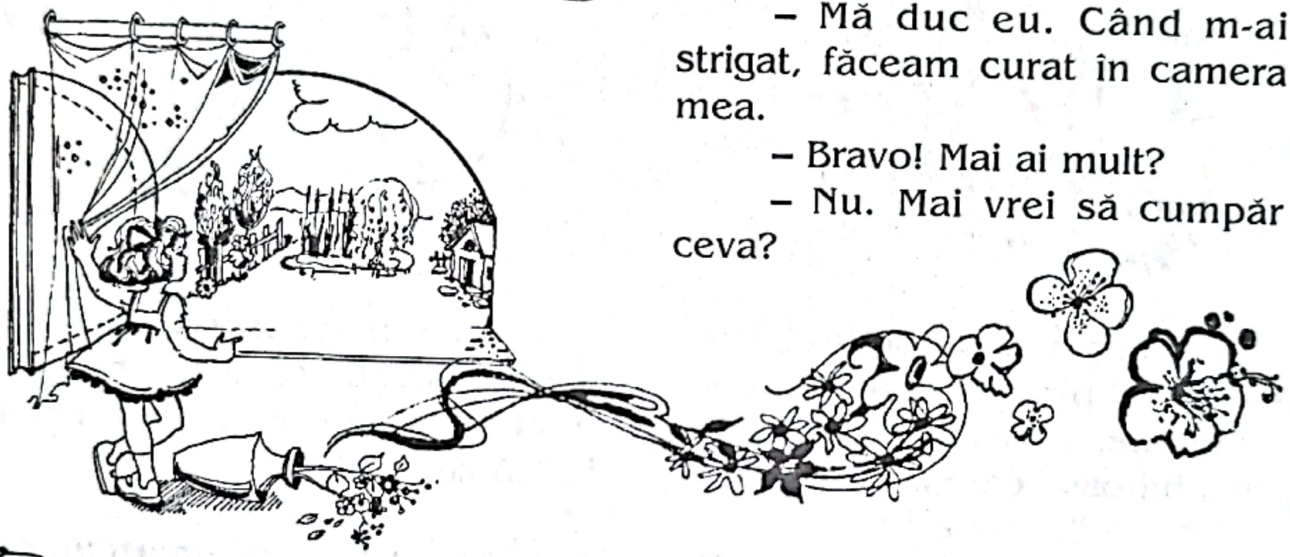

2. Completează cu „mai" și „m-ai" spațiile libere:

La începutul lunii ..... m-am întâlnit cu Dan. Era ..... vesel decât în iarnă.

– De ce ..... ocolit atâta timp?

– Am fost ocupat. Mă pregătesc pentru concursul din luna .....!

– Deci, ... ai câteva zile!

– Da. ..... rugat să-ți dau și ție cărțile!

– Mulțumesc! Mult succes!

3. Alege forma corectă:

Mai/M-ai întrebat de ce n-am *mai/m-ai* venit pe la tine.

Îmi este greu să *mai/m-ai* povestesc tuturor ce am *mai/m-ai* făcut.

În luna *mai/m-ai* am fost în excursie la Cetatea Neamțului. M-au impresionat locurile văzute și aș *mai/m-ai* merge pe aceste meleaguri. Tu când *mai/m-ai* vii pe la noi? Te vom aștepta în vacanță.

Verifică-te!

1. Alcătuiește trei enunțuri în care să folosești cuvintele: „mai" și „m-ai".

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Ionel i-a spus colegului său la telefon:
– Nu știu de ce mai sunat?! Știi că mai supărat foarte tare?
– Credeam că mai iertat, a spus Cristian.
– M-ai bine te-ai gândi că m-ai refuzat!
– Mai rugat să vin pe teren, dar nu am reușit.
– Din cauza ta nu am înscris nici un gol.
– M-ai întâi trebuia să-mi fac temele.
...

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie-le.

M-ai trimis ieri la Andrei
Ca să culeg flori de tei.
Dar în mai n-am nimerit,
Doar salcâmu-i înflorit.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut "F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

De m-ai lăsa înc-o dată,
Aș culege floarea toată
Din copacul lui Andrei,
Ca să facem ceai de tei.

4. **Dictare:**

Era luna mai. Înfloriseră trandafirii. Eram la bunici și îi mai ajutam la treabă.
– Mai este ceva de făcut?
– M-ai întrebat ceva? spuse bunicul, care nu auzea prea bine.
– Vreau să știu dacă mai ai nevoie de ajutor.
– Da. Uite, mai ajută-mă să dau apă la cal!
– Hai, căluțule, mai bea! îl rugam eu pe Murgu.

Scanned with OKEN Scanner

Evaluare

nu-i, n-o, nu-l, n-are, n-avem, n-am, n-ați, n-au, cam, c-am, mai, m-ai

1. Subliniază ortogramele și încercuiește cuvântul pereche. Scrie (spune) cuvintele din care sunt alcătuite ortogramele întâlnite.

În luna mai este ziua bunicii. Cam peste cinci zile vom merge la țară. Nu-i pentru mine o bucurie mai mare! Am făcut niște economii, dar n-am spus nimănui. N-o să dezvălui surpriza. Mă gândeam mai de mult c-am să cumpăr niște papuci de casă pentru bunica.

– N-ați hotărât ce cadou îi cumpărați bunicii? a întrebat tata. N-avem prea mult timp!

– Bine că m-ai avertizat! Chiar mâine o să mergem la cumpărături! spune mama.

– Nu-l anunți și pe unchiul Mihai? întreabă George.

– Cred că el și mătușa Rodica n-au uitat de ziua bunicii. Le voi da însă un telefon.

– Abia aștept! se bucură sora mea. Sper să fie o zi cu soare!

– N-are importanță! Bunica se va bucura oricum, răspund eu șmecherește.

2. Completează spațiile punctate:

- ..... strigat de ..... multe ori și ..... auzit.
- Dacă ..... apă mușcata se usucă.
- S-a ..... supărat mama ..... întârziat.
- Vulpea ..... invită pe urs la masă pentru că ..... pește.
- ..... conducem pe Dorina la gară pentru că ..... timp.
- Noi ..... știut că ei ..... luat cheile.
- Voi ..... văzut că ..... vreme frumoasă?

(*n-are, n-avem, n-am, n-ați, n-au, nu-i, n-o, nu-l, mai, m-ai, cam, c-am*)

3. Alege forma corectă:

Cu toate că era *cam/c-am* frig, niciun copil nu intra în casă. Fulgii se legănau în scrânciobul ninsorii și împodobeau copacii ca florile în luna *mai/m-ai*.

– Parcă *mai/m-ai* întrebat dacă îmi place iarna. *Nui/Nu-i* anotimp *mai/m-ai* frumos! îi răspund cu întârziere Cătălinei.

– Văd că vrei să *mai/m-ai* stai! *Nam/N-am* cum să te *iau/i-au* în casă.

– Cred *cam/c-am* intrat în dansul ninsorii! Fulgii *nau/n-au* astâmpăr, iar eu *nu-i/nui* pot prinde.

– *Mai/m-ai* este și mâine o zi. Hai, să *no/n-o* supărăm pe mama.

Scanned with OKEN Scanner

4. Transformă după model, înlocuind cuvintele subliniate:

⊙ Nu aduc *penarul.* Nu *îl* aduc. Nu-*l* aduc.	⊙ Nu citesc *scrisoarea.* Nu *o* citesc. N-*o* citesc.	⊙ Nu este *cald.* Nu *e* cald. Nu-*i* cald.
⊙ Nu cunosc *stiloul.*	⊙ Nu cos *rochița.*	⊙ Nu este *acasă.* ....
⊙ Nu arunc *fularul.*	⊙ Nu repar *mașina.*	⊙ Nu este *cuminte.* ....
⊙ Nu mănânc *mărul.*	⊙ Nu mănânc *portocala.*	⊙ Nu este *adevărat.* ....

5. Ordonează cuvintele pentru a forma enunțuri:

a) la, cu, mai, bunica, m-ai, lua, tine, bine;
b) urcat, cam, am, c-am, mult, obosit;
c) zi, nu-i, chiar, o, dacă, soare, frumoasă, e;
d) n-avem, pentru că, Azor, loc, nu-l, mai, luăm, pe, cu, noi;
e) că, n-o, sală, primește, n-are, în, pentru că, bilet;
f) luat, n-ați, voi, la, medicamente, trusa, cu;
g) la, vrăbiuțele, mâncare, venit, n-au, mai;
h) n-o, cartea, n-am, mai, luat, că, găsesc.

6. Alcătuiește câte o propoziție interogativă și una exclamativă cu fiecare din formele: *cam, c-am, mai, m-ai.*

7. Formulează răspunsuri negative la următoarele enunțuri, în care să folosești ortograme:

a) Are mult de învățat?
b) În biblioteca voastră aveți multe cărți?
c) Ai colorat aripioarele fluturașului?
d) Gâștele au găsit papucii gânsacului?
e) O cunoști pe roșcata cea șireată?
f) Hăinuța este la locul ei?
g) Aduci pisoiul în casă?

8. Alcătuiește un text în care să folosești grupurile de cuvinte: *n-are răbdare, nu-l vede, n-au ajuns, n-am timp, m-ai întrebat, c-am traversat, cam grăbit.* Dă-i titlul potrivit.

Scanned with OKEN Scanner

9. Formulează întrebări în care să folosești cuvintele: *n-ați, n-au, m-ai, n-are, n-avem, nu-l, nu-i.*

Model: N-o cunoști pe zâna din poveste?

10. Dictare:

„N-o să mă îndrept niciodată!" suspină buburuza tremurând de frig. N-are putere nici să mai ridice aripioarele. Cu toate că luna mai e pe sfârșite, strănută întruna.

– Am răcit c-am umblat fără vestuța mea cu buline! îi spune ea cărăbușului arămiu. Dacă n-am ascultat sfatul mamei!

– Nu-i așa o tragedie! De ce nu-l rogi pe Soare să te ajute? Știi că are un suflet de aur!

– Da, n-ai o idee rea! M-ai sfătuit bine! Căldura sa mă va vindeca.

Cu mare sfială își ridică ochișorii spre Soare:

– Domnule Soare, n-ați vrea să mă încălziți puțin?

Zâmbind, acesta o sărută pe frunte și îi usucă veșmintele.

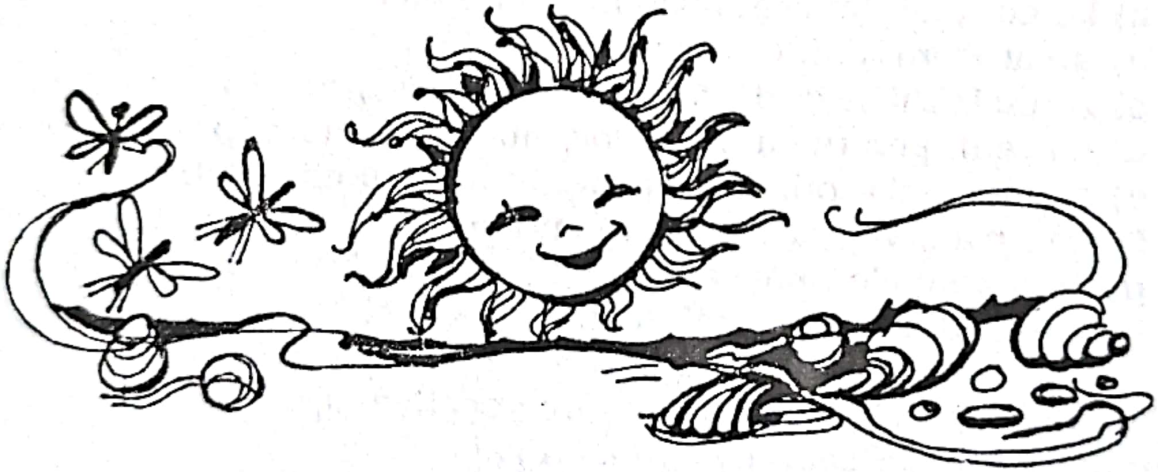

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

întruna

și

într-una

Noian de petale se desprindeau **întruna** din ramurile pomilor, sub adierea ușoară a vântului.

Într-una din zile, fața bătrânei se însenină și ochii i se umplură de bucurie când primi scrisoarea.

Întruna se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt de sine stătător;
- poate fi înlocuit cu unul din cuvintele: „mereu", „continuu", „necontenit", „neîncetat", „permanent", „pururi", „veșnic", „totdeauna".

Într-una se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc împreună (într(u) + una);
- nu are sensul de continuitate, de permanență;
- de regulă este urmat de unul dintre cuvintele: „din", „dintre" și se referă la unul din momente sau obiecte alese dintre multe altele.

curge
vorbește → **întruna**
zboară

într-una ← din zile
dintre sacoșe, haine
din cărți

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Azi am scris o scrisorică
Pentru scumpa mea bunică.
Mama însă m-a certat
Că prea des am repetat
Un cuvânt. Știți care? „**Întruna**"!
Schimb rapid cu „totdeauna"
Sau „mereu", „neîncetat"
Și scrisoarea am salvat.
Dar cu „**într-una**" n-am ce face,
Nu-l înlocuiesc și pace!
Căci sunt două cuvintele
Cu o cratimă-ntre ele.

1. Subliniază ortograma "într-una" și încercuiește cuvântul "întruna":

George este matematicianul clasei. Rezolvă întruna exerciții și probleme și nu prea se joacă. Mama îi spune întruna să se mai și relaxeze, dar nu vrea. Lucrează întruna numai din plăcere și pasiune.

Fiind pasionat de matematică, creează exerciții și probleme pe care le trimite spre publicare. Numele lui a apărut de curând într-una din revistele de matematică, iar într-una din gazetele de perete din școală e la loc de cinste. Colecția diplomelor de merit sporește întruna.

2. Completează cu „întruna" și „într-una" spațiile libere:

a)

..... vorbește	..... din emisiuni	..... plânge
..... din case	..... plouă	..... din cămăși
..... ascultă	..... dintre genți	..... împletește

b) La parterul școlii, ... din sălile cu destinație specială, se află biblioteca. Aici vin ..... elevi de la diverse clase. Doamna bibliotecară îi primește ..... cu zâmbetul pe față. Le recomandă ..... cele mai adecvate și mai plăcute cărți.

..... din cărți poți citi poezii, în alta povești, în celelalte, zicători, ghicitori etc.

3. Alege forma corectă:

Întruna/Într-una din orele de pictură am învățat să amestecăm culorile. Pentru această temă avem *întruna/într-una* nevoie de alb și negru. Trebuie să avem *întruna/într-una* la noi cutia cu acuarele, pensule, apă, paletă pentru culori și coli de desen. Noi respectăm *întruna/într-una* aceste cerințe.

În dulapul clasei, *întruna/într-una* din cutii, se află obiecte de rezervă, în caz că cineva mai uită câte ceva acasă.

Ne place desenul și am vrea să pictăm *întruna/într-una*. Doamna învățătoare selectează desenele mai reușite *întruna/într-una* din mapele dosarului de artă plastică.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *într-una din ramuri, ciripește întruna, întruna zboară, într-una din zile, se agață întruna.*

Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text. Dă titlul potrivit.

2. Citește cu atenție, corectează și continuă textul. Dă titlul potrivit:

Era frig și ningea într-una. Fulgii cădeau cu nemiluita, îngroșând stratul pufos de zăpadă.

Deodată, liniștea peisajului hibernal a fost întreruptă de un ciripit tânguitor. Se auzea întruna ca un strigăt de ajutor.

Am privit pe fereastră. Întruna din ramurile cireșului stătea zgribulită o vrăbiuță. Părea lipsită de adăpost și hrană și mi s-a făcut milă de ea.

Mi-am amintit că într-una din orele de științe am discutat despre ocrotirea păsărelelor, iar întruna din orele de abilități practice am confecționat, din plăcuțe de lemn, subțiri, o căsuță pentru păsărele. Era tocmai ceea ce îmi trebuia.

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Într-una din poieniță
După plopi, la vale,
Cântă-întruna tot mai dulce
O privighetoare.

Într-una din rămurele
Puii ea și-i crește,
Aducând întruna hrană
Fiindcă îi iubește.

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

4. **Dictare:**

De când mă știu am îndrăgit întruna zmeiele din carton.

Într-una din cărțile scrise de V. Alecsandri am citit despre prietenia acestuia cu Porojan, copilul de țigan rob, și despre întrecerea lor în înălțarea zmeielor. Într-una din revistele pentru copii am aflat despre construirea acestora.

Într-una din zile, ne-am adunat mai mulți copii la mine acasă, cu tot ceea ce ne trebuia și am meșteșugit niște zmeie grozave, ca forme și culori.

Am ieșit cu ele în curte. Ne străduiam întruna să le înălțăm cât mai sus. Ne-am luat la întrecere și ne-am distrat întruna.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

demult

și

de mult

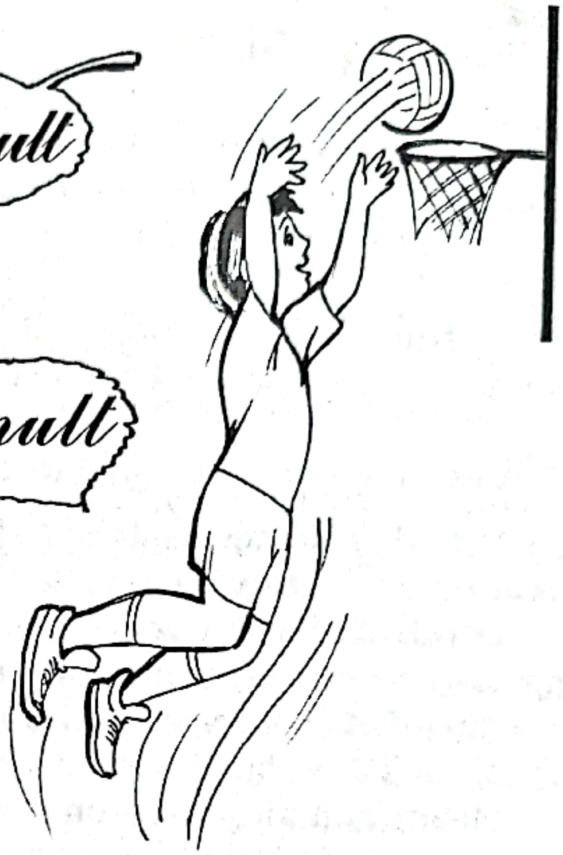

Demult, tare **demult**, pe aceste meleaguri trăiau dacii.

De mult nu am mai fost la un meci de baschet.

Demult se scrie într-un singur cuvânt, atunci când:

- este cuvânt de sine stătător;
- poate fi înlocuit cu unul dintre cuvintele: *odinioară, cândva, odată.*

De mult se scrie în două cuvinte distincte, atunci când:

- exprimă o parte de timp;
- uneori poate fi urmat de cuvântul „timp".

Demult
- aici era o casă.
- acest palat era locuit.
- trăia un împărat.

De mult
- nu am patinat.
- nu am fost la mare.
- efort, obosești.

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Când aud „A fost **demult**...”
O poveste-atunci ascult.
Dar dacă „**demult**” lipsește
Îndată-l înlocuiește
„Cândva” sau „odinioară”
Subtil și fără sfială.
Dar când spun „**De mult** muncesc...”
Nu pot să înlocuiesc.
„De” și „mult” sunt diferite
Pentru că-s două cuvinte.

1. Subliniază “demult” și încercuiește cuvântul “de mult” în textul următor:

Demult, tare demult, un crocodil plângea pe malul unei ape.

– De mult nu am mâncat niște carne fragedă! zise el, privind lacom la o căprioară.

– De ce plângi, crocodilule? De mult nu ne-am văzut! intră în vorbă cu el, căprioara.

– Mai demult am înghițit un explorator cu tot cu pușcă și îmi pare rău. Mă gândesc de mult cum să fac să mănânc numai iarbă.

– De mult nu te-am văzut așa de trist! Se vede că regreți, spuse ea și veni mai aproape. Îți arăt eu cum să faci: demult, pe aici era o iarbă foarte gustoasă.

Dar când s-a apropiat, crocodilul a deschis gura și a înghițit căprioara cu tot cu cornițe.

2. Completează cu „demult” și „de mult” spațiile libere:

- ....., acest palat era locuit de un împărat mare și puternic.
- ..... nu a mai venit Radu pe la noi.
- Pe acest deal, ... era o podgorie renumită.
- ..... nu am ascultat un concert simfonic atât de minunat!
- În turnul palatului, ..., erau închiși trădătorii și răufăcătorii.
- ..... nu am mai fost la stra.d, pentru că a plouat.

3. Alege forma corectă:

– *Demult/De mult* nu ai venit pe la noi, îmi zise bunicul.

– Da, *demult/de mult*, dar nu am avut timp. Am participat la diferite concursuri în timpul vacanțelor.

– Mă bucur. O să-mi povestești pe îndelete acasă. Acum o să-ți arăt locurile. Uite, aici pe deal, *demult/de mult* era un castel.

– Cât de *demult/de mult* bunicule?

– Hei, hei, *demult/de mult*, acum câteva sute de ani. Se mai văd doar ruinele.

– Are și o legendă? De *mult/Demult* nu am mai ascultat povești!

– O să avem timp destul, spuse bunicul privind cu drag la mine.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește câte trei enunțuri în care să folosești cuvintele „demult" și „de mult".

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

De mult, demult, tare de mult a fost un împărat mare și puternic. El avea o singură fată și de aceea îi împlinea toate poftele. Pe când se plimba prin grădina palatului, a rămas cu privirea asupra perlelor de rouă de pe flori.

– Tată, demult nu mai am o coroană nouă! Dă poruncă să mi se făurească una din picăturile de rouă!

Tatăl ei, știind că asemenea ispravă e cu neputință, încerca mereu să îi schimbe gândurile. Dar fata se rugă atât de mult, încât se lăsă convins.

– De mult nu am mai auzit așa ceva, spuse cel mai bătrân dintre bijutierii aduși să împlinească porunca.

Se duse la împărat și îi spuse că va face coroana dacă prințesa culege perlele de rouă cu mâna ei.

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul.

Demult, când eram copil
Am fost cu tata la mare.
Atât de mult mi-a plăcut
De stăteam numai la soare.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", încearcă să memorezi strofa următoare:

Când s-a terminat vacanța
Am tânjit atât de mult
Chiar de-a fost de mult, odată
Eu marea nu pot s-o uit.

4. **Dictare:**

Demult, într-o vară, am citit „Amintiri din copilărie" de Ion Creangă.

Am fost impresionat de aceste întâmplări de demult.

Inspirat de povestirile lui Creangă, mă gândesc de mult la un plan, să iau și eu niște cireșe de la tanti Ioana, vecina mea.

Vărul meu, Dănuț, a venit la mine tocmai când îmi „coceam" planul. Când a aflat ce pun la cale, îmi zice că are de mult o strategie sigură.

Pe când ne sfătuiam cum să punem planul în aplicare, tanti Ioana a venit să ne roage să culegem cireșe pentru toți.

Ne-am amuzat, dar n-am spus la nimeni intențiile noastre.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

săi și *să-i*

Veverița și puii **săi** acrobați au cules alune gustoase pentru cină.

Săi se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- este legat prin înțeles de cuvântul din fața lui;
- se poate înlocui cu unul dintre cuvintele „lui" sau „ei".

Împăratul a poruncit feciorilor **să-i** aducă apă vie.

Să-i se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă;
- nu se poate înlocui prin cuvintele „lui" sau „ei";
- „să" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează, iar „i" ține locul unui nume.

frații, copiii, ochii → **săi**

să-i → povestească, dăruiască, ajute

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Cuvintele „lui" sau „ei"
Poți tu să le schimbi cu „**săi**".
Pe „**să-i**"... să nu-l ocolești,
Că greșești și o pățești
La dictări, de nu gândești!
De spui „**să-i** aduc aminte",
Scrii frumos două cuvinte
(„**să**" și „**i**")
Unite, precum se știe,
Printr-un semn de-ortografie.

1. Subliniază ortograma „să-i" și încercuiește cuvântul „săi" în textul dat.

Irina iubește mult desenul. Colegii săi o îndrăgesc pentru talentul ei. De fiecare dată aceștia vin să-i ceară diverse sfaturi în arta picturii. Ea nu dorește să-i dezamăgească și continuă să-i uimească prin fanteziile sale.

Profesorii și părinții săi au sfătuit-o să-și cultive talentul urmând cursurile de artă plastică.

2. Completează cu „săi" și „să-i" spațiile libere:

a) ..... povățuiască pantofii .... cântărească
bunicii .... iubească pașii .....
iezii .... descrie autorii .....

b) Rica-Iepurica locuia cu puii ..... în stufă.ișul din marginea pădurii. Marea ei grijă era ..... ferească de lăcomia Roșcatei.

Într-o zi, vulpea dădea târcoale iepurașilor. Iepurica a cerut ajutor singurilor ..... prieteni: Țepeluș și ciocănitoarea Cioc-Cioc! Cu țepii și cu ciocul, aceștia au reușit ..... potolească pofta vulpii.

3. Alege forma corectă:

Patria mea are priveliști încântătoare: centura de piatră a munților *săi/să-i* semeți, dealurile cu codrii lor umbroși, câmpiile cu aurul holdelor.

Patria mea are și oameni minunați: scriitori care *săi/să-i* descrie frumusețile, pictori care *săi/să-i* zugrăvească culorile, muzicieni care *săi/să-i* cânte doinele și baladele.

Însă cea mai mare comoară a patriei o reprezintă copiii *săi/să-i*.

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *eroii săi, să-i cucerească, dușmanii săi, să-i povestească, să-i cinstească.*

Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text. Dă-i titlul potrivit.

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Mihai iubește mult animalele de casă. Bunicii să-i i-au dăruit un pisoi.

– Săi punem numele Fulgușor, spuse Mihai. Este alb ca un fulg.

Mihai are grijă săi dea mâncare, săi curăță blănița, să se joace cu el și să îl ducă la plimbare. Prietenii să-i au îndrăgit pisoiașul și s-au oferit săi aducă lapte.

Într-o zi, Fulgușor a rămas singur acasă. S-a gândit săi aștepte pe ai să-i la portiță. Când a părăsit pervazul ferestrei, a auzit de la streașina casei ciripitul puișorilor de rândunică. S-a hotărât săi viziteze, dar ...

.....

3. a) Memorează versurile. Închide cartea și transcrie-le:

Cerul norii săi adună
Căci la treabă vrea să-i pună.
Spre pământ ei să pornească,
Ploaie ca să-i dăruiască.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Pământul, oamenii săi,
Iarba, florile din văi
În sus fețele-ndreptară
Cerului să-i mulțumească.

4. **Dictare:**

Bunica mea locuiește în satul Brad. Pentru mine este o femeie deosebită: harnică, blândă, iubitoare, înțeleaptă. În fiecare vacanță merg la ea să-i duc ceva dulce și să-i povestesc năzdrăvăniile mele de la școală. În restul timpului, îi trimit scrisori ca să-i alung singurătatea.

Eu și ceilalți nepoți ai săi, precum și mama mea împreună cu frații săi, o iubim nespus și dorim să-i fie viața cât mai lungă.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

„...Dar nu merg pe drum, de rușine să nu întâlnesc vreun om; ci **sar** în grădină la Costache și merg tupiliș prin păpușoi...”

(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*)

„Și cică auzind moș Nichifor de aceasta, tare **s-ar** fi mâhnit în sufletul său și **s-ar** fi jurat cu jurământ ca să nu mai aibă a face cu parte duhovnicească cât a trăi el.”

(Ion Creangă – *Moș Nichifor Coțcariul*)

Sar se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- exprimă o acțiune.

sar – în apă; în groapă; de pe mal; din copac

S-ar se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă;
- „-ar” este legat prin înțeles de cuvântul care urmează.

s-ar – duce; spăla; odihni

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Când eu spun
că **sar** ca mingea,
Ca broasca sau vrăbiuța,
„**Sar**" se scrie frumușel
Într-un singur cuvințel.
Dar de spun „**s-ar** bucura",
Apare și cratima,
Că e nevoie de ea.

1. Subliniază ortograma „s-ar" și încercuiește cuvântul „sar" în textul următor.

În vacanță s-ar putea să merg la bunici.

Cireșele pietroase din livada lor se pârguiesc. Dacă vremea s-ar menține caldă, în două-trei zile ele vor străluci precum globulețele în pomul de Crăciun.

Abia aștept să sar în cireș, să sar din ramură în ramură, culegând fructele rumene și gustoase.

2. Completează cu „s-ar" și „sar" spațiile libere:

a) ..... în lungime ..... răci ..... cu prăjina ..... înțelege
..... topi ..... din pod ..... bronza ..... ca iepurașul

b) Ionel își scrie temele. Afară e gălăgie. Prietenii sunt la joacă: unii ..... ca mingea, alții ..... la groapa cu nisip ori ..... coarda.

Ce ..... mai juca și el! Continuă să învețe. Părinții lui ..... supăra dacă ar neglija lecțiile.

3. Alege forma corectă a cuvintelor subliniate în versurile de mai jos:

Sus, pe cerul azuriu,
Soarele voios domnește.
În loc parcă *sar/s-ar* opri
Și afară mă poftește.

Îmi iau coarda și pornesc
În livadă sub umbrar.
Vreau să *sar/s-ar* și să zâmbesc,
Joaca nu e în zadar.

Vrăbiuța, printre frunze,
Strânge iute viermișorii,
Sar/S-ar juca și ea cu mine,
Dar o strigă puișorii.

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *îi sar mințile, s-ar scălda, sar în valuri, s-ar aprinde, s-ar relaxa.*

Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text. Dă-i titlul potrivit.

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit.

Victor sar duce la meci, dar nu a terminat de învățat. Din camera sa se vede stadionul.

Vrăbiuțele s-ar în fața ferestrei. Parcă sar pregăti și ele de fotbal. Îi cere voie mamei și pleacă grăbit. Ai noștri au marcat deja primul gol.

Atmosfera este incendiară. Spectatorii s-ar de bucurie, flutură steguleț și scandează numele echipei favorite. Dacă sar marca încă un gol ori sar păstra scorul, echipa noastră sar califica.

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie-le:

Greierașii, vara, sar,
Cântă, dar e în zadar,
Căci la iarnă, s-ar putea,
Să nu le vin-a cânta.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Furnicuțele sar iute
S-adune grăunțe multe.
Așa, iarna s-ar părea
Că nu va fi tocmai grea.

4. **Dictare:**

Ionel și Adrian s-ar plictisi dacă n-ar inventa mereu alt joc. Acum se joacă printre căpițele de fân. Găsesc niște pietre de cremene. Ionel le lovește una de alta de sar scântei.

Adrian îi spune că s-ar putea să fie periculos, dar aceasta nu-i dă atenție. Câteva scântei sar spre căpiță. Un pai se aprinde. Adrian îl stinge repede cu piciorul. Îl ceartă pe Ionel și îi amintește ce s-ar fi putut întâmpla. Cei doi părăsesc locul.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

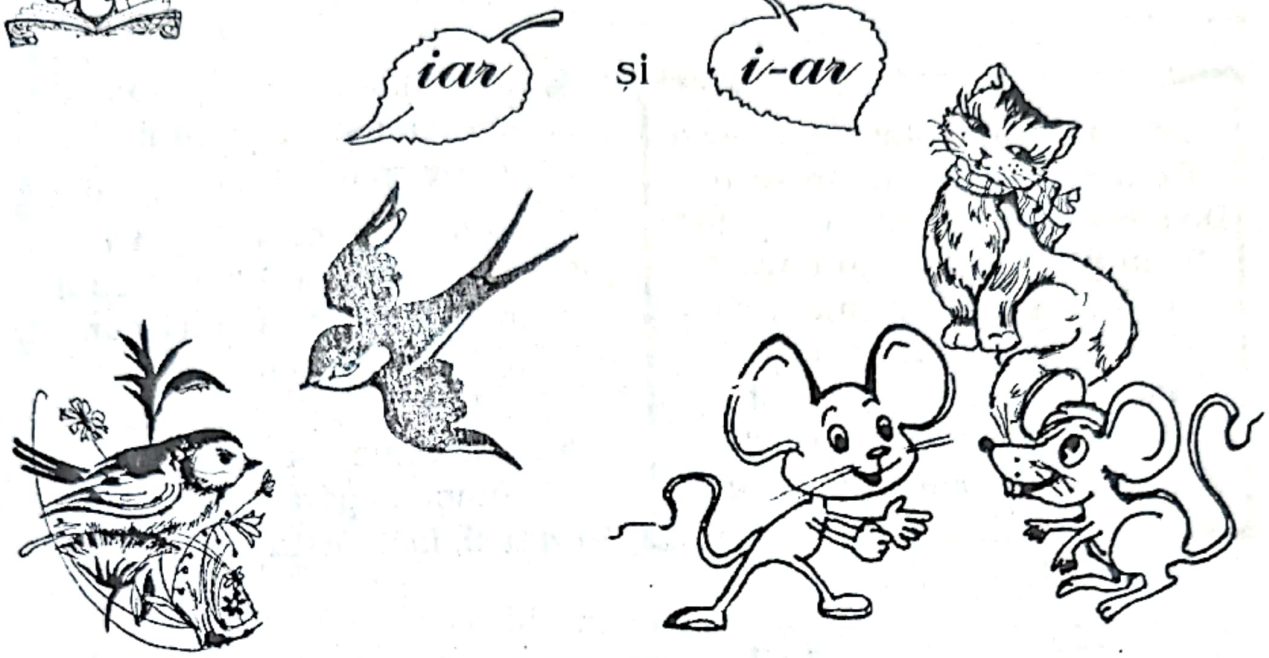

Rândunica se întoarce **iar** la cuibul său, **iar** prietena sa, vrăbiuța, o așteaptă cu drag.

Șoriceii știu că de **i-ar** prinde pisica ar fi vai de ei, **i-ar** mânca imediat cu poftă.

Iar se scrie fără cratimă (liniuță de unire) când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- poate fi înlocuit cu unul dintre cuvintele: „din nou", „sau", „dar".

I-ar se scrie cu cratimă (liniuță de unire) când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă;
- „i-" ține locul unei persoane și „-ar" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează.

iar — pleacă, cântă, pictează

i-ar — da, spune, fi povestit

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

„**Iar**" sau „**i-ar**", stai și gândești
Cum să scrii să nu greșești!
De spun: „**Iar** mă bate-un gând",
Scriu pe „**iar**" într-un cuvânt,
Însă de spun „i-ar mânca",
Apare și cratima.
Iar de vrei ca să ghicești,
Mergi la capra din povești.
(**i-ar** mânca lupul pe **ei**)

1. Subliniază ortograma „i-ar" și încercuiește cuvântul „iar" în textul de mai jos:

Vasile pleacă iar în tabără. Ce bucuros este! I-ar trebui un geamantan nou. Mama îl cumpără și iar îi face bagajele.

Trebuie să se grăbească. Iar o să întârzie. I-ar lua mult timp să ajungă la gară pe jos. Cheamă un taxi, iar acesta ajunge repede.

2. Completează cu „i-ar" și „iar" spațiile libere:

Bunica a venit ..... la noi. Ea este puțin bolnavă. ..... trebui niște ochelari noi. Mama merge ..... cu dânsa la medic. ..... prinde bine și un control la inimă. ..... ne urcăm în mașină și ..... plecăm la un alt cabinet.

– Aceste medicamente ..... fi de folos! spune medicul. Nu are însă nimic grav.

Toți ne bucurăm.

3. Alege forma corectă:

Nimeni nu *iar/i-ar* fi dat vârsta pe care o avea. *Iar/I-ar* fi spus că este mai tânăr.

S-au oprit din lucru și *iar/i-ar* l-au privit. Era fratele bunicului, plecat în America. A venit *iar/i-ar* în țară pentru două luni. *Iar/I-ar* ne-a adus daruri.

Iar/I-ar trebui mai mult să ne povestească ce a făcut acolo.

A promis că în următoarea vacanță mă va lua într-o excursie. Abia aștept!

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte „iar" și „i-ar".

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

A venit i-ar primăvara. Dintr-un muguraș i-ar sa desfăcut o frunză crestată. Codița era prinsă de o rămurică. S-au desfăcut și altele și au acoperit-o. Iar trebui mai multă lumină. I-ar nu vede soarele. Iar spune unei surori să se miște. Vântul a auzit-o și a ajutat-o să-l zărească.

Într-o zi a venit o vrăbiuță, i-ar frunza a început să vorbească cu ea.

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Ceartă rața pe găină:
„Iar te-ai supărat, vecină?"
Zice-n gândul ei de rață:
„– I-ar trebui o poiată
Numai pentru că-i moțată!"

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă:

Iar noi dacă n-avem creastă,
Stăm în colț, lângă fereastră.
Doar Grivei de s-ar ivi,
De hac mândrei i-ar veni.

4. **Dictare:**

Rândunica s-a întors iar la cuibul său. Începe să îl repare. I-ar prinde bine ceva ajutor! Aduce paie, le așază și iar pleacă.

Nu mă plictisesc s-o privesc iar și iar.
I-ar da un exemplu vărului meu, care se joacă toată ziua.
Merg în casă și îmi fac temele.
Ionuț iar mă strigă. Eu nu mai răspund.

Scanned with OKEN Scanner

Evaluare

întruna, demult, săi, sar, iar
într-una, de mult, să-i, s-ar, i-ar

1. Subliniază cuvintele „într-una", „de mult", „să-i", „s-ar", „i-ar" și încercuiește-le pe cele pereche:

Încă un an școlar e pe sfârșite și vacanța bate iar la ușă.

Sar în sus de bucurie la gândul că voi merge la bunici, la țară. Nu am mai fost de mult. Doresc să-i văd și să-i ajut la treabă.

Mă bate și un gând îndrăzneț: să încep să realizez un mini-muzeu sătesc. Anul trecut am zărit în podul casei, într-una din marginile sale, mai multe cutii cu lucruri de demult. Voi căuta cu atenție peste tot, chiar și pe la rude și s-ar putea să găsesc destule obiecte casnice și de îmbrăcăminte.

Intenționez să-i cer bunicului ajutorul. I-ar prinde bine un exercițiu de memorie privind vechimea și utilitatea obiectelor.

Îmi doresc să ajung etnograf.

2. Completează spațiile punctate cu una din formele: *întruna, într-una, demult, de mult, săi, să-i, sar, s-ar, iar, i-ar.*

- Furnicile trebăluiau ..... timp, ... greierașul cânta ..... .
- ..... din seri, bunicul începu a depăna amintiri de ..... .
- La semnalul profesorului, elevii ..... la groapa cu nisip.
- Elenei ..... trebui câteva ceasuri bune ca ..... povestească mamei întâmplarea.
- ..... părea că vremea este favorabilă unui sejur la mare.
- Maria ..... odihni câteva zile pe plaja scăldată în soare, ... apoi ..... urca pe potecile umbroase ale munților.

3. Alege forma corectă:

În căsuța de bârne de la poalele muntelui, locuia *demult/de mult* timp o bătrânică singură.

Stătea *întruna/într-una* pe prispă, torcea și povestea întâmplări de *demult/de mult*. Copiii satului veneau și o ascultau. Parcă erau nepoții *săi/să-i*, așa de bine se înțelegeau.

Întruna/într-una din zile, bătrânei i *s-a/sa* făcut rău. Copiii alergau care încotro *săi/să-i* dea o mână de ajutor: după medicamente, după lemne, apă sau ceva de mâncare.

Bătrâna își reveni: „S-ar părea că mai am ceva zile în «sacul vieții»."

Copiii *sar/s-ar* în sus de bucurie. Fiecare *iar/i-ar* da câteva zile de la el, dacă ar putea, ca să trăiască mult, să le poată povesti *iar/i-ar* și *iar/i-ar* minunățiile numai de ea știute.

Scanned with OKEN Scanner

4. Alcătuiește câte un enunț pentru fiecare dintre perechile: *întruna; într-una; demult; de mult; săi; să-i; sar; s-ar; iar; i-ar.*

5. Citește cu atenție textul, corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Într-una din paginile albumului de vacanță, păstrez însemnări despre ținutul cuprins între Dunăre și Mare: Dobrogea.

Munții săi sunt cei mai vechi din țară. Au apărut de mult, cu mult înaintea Carpaților. Apele, ploile, zăpezile și vânturile nemiloase au știrbit într-una din măreția lor. Aspectul vălurit, de dealuri, pare să fie în deplină armonie cu valurile mării ce vin de demult și de departe săi scalde Dobrogei poalele arse de soare.

Renumitele podgorii de la Murfatlar sau Niculițel și livezile de piersici și caiși dau ținutului viață și culoare, i-ar întinsele lacuri, Razim, Techirghiol, îi întregesc strălucirea.

Cine nu a auzit de portul Constanța, bătrînul Tomis, gazdă a vapoarelor din toată lumea? Cine nu a admirat aici spectacolul delfinilor care s-ar în traiectorii arcuite, grațioase?

Dar cine poate să-i concureze Dobrogei prin salba de stațiuni maritime și, mai ales, prin acel paradis al plantelor și animalelor din Delta Dunării?

Sar părea că nici un alt meleag românesc, pentru că fiecare este o comoară unică.

6. Alcătuiește un text asemănător celui de mai sus, despre un alt ținut românesc, în care să folosești cuvintele: *întruna, într-una, demult, de mult, săi, să-i, sar, s-ar, iar, i-ar.*

7. Dictare:

De câteva ore cerul s-a pus pe plâns și plouă întruna. De mult nu a mai plouat așa de bine.

S-ar părea că Cerul a ascultat ruga oamenilor. Pământul este binecuvântat.

După zile întregi de arșiță, apa vine să-i dea răcoare și să-i potolească setea. Și broscuțele sar fericite în mulțimea de bălțoace.

Într-una din seri, cu gândul la vreme, tata îmi povestea că demult, când era copil, a fost o secetă mare. Nu plouase de câteva luni bune, iar plantele și animalele sufereau cumplit.

O mare de apă i-ar fi trebuit pământului ca să-și revină. Dar nu a plouat și lumea a suferit mult.

Acum privim cu optimism la ploaia care înviorează pământul.

Scanned with OKEN Scanner

8. Înlocuiește cuvintele „întruna", „demult" cu altele având înțeles asemănător sau înțeles opus, după caz:

Exemplu: Merg *întruna* la bibliotecă./Merg *mereu* la bibliotecă./ Merg *rar (uneori)* la bibliotecă.

a) Îmi ajut *întruna* părinții la treabă.

.....

.....

b) Copiii doresc să consume *întruna* dulciuri.

.....

.....

Exemplu: Trăia *demult* un împărat puternic.
Trăia *odată* un împărat puternic.

a) Bunicul își amintește că a fost *demult* tânăr.

.....

b) *Demult,* Bacăul a fost un târg.

.....

9. Completează după model:

➪ *plâng întruna*	➪ *într-una din nopți*	➪ *copiii săi*
..... întruna	într-una	..... săi
➪ *trăia demult*	➪ *de mult îmi doream*	➪ *râde iar*
.....demult	.....	.....iar
➪ *sar pragul*	➪ *s-ar îngriji*	➪ *să-i cunosc*
.....	.....	.....
➪ *ei, ele sar*	.....	➪ *i-ar spune*
.....	.....	.....

10. Ordonează cuvintele pentru a forma propoziții:

a) oamenii, demult, plantat, aceste, au, păduri.
b) doi, cei, nu, s-au, frați, mai, de, văzut, mult.
c) într-una, oamenii, început, au, strugurilor, culesul, din, vii.
d) trăiesc, peștii, apă, întruna, în, numai.
e) strălucesc, săi, pantofii, curățenie, de.
f) vor, să-i, părinții, Mioarei, cumpere, pălăriuță, o, soare, de.
g) sar, rând, bobocii, pe, apă, în.
h) a, vântul, iar, început, sufle, să, puternic.
i) ajutorul, i-ar, mamei, meu, bine, prinde.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

căi și *că-i*

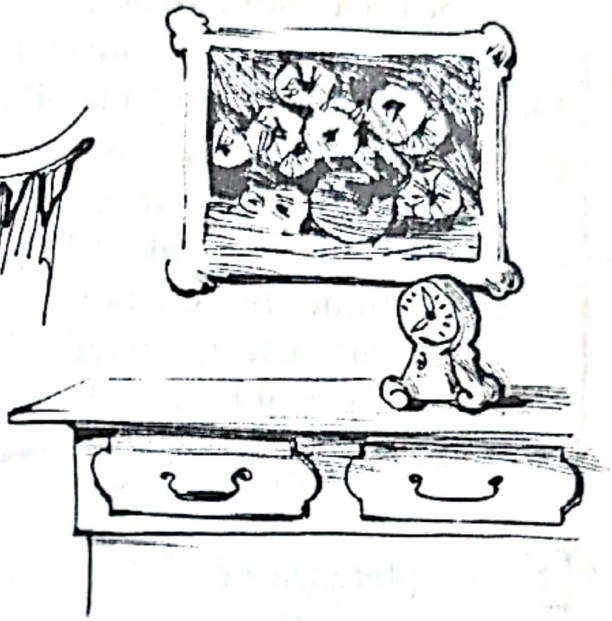

„Și **căi** de mii de ani treceau
În tot atâtea clipe."
(Mihai Eminescu – *Luceafărul*)

Căi se scrie fără cratimă (liniuță de unire) pentru că are înțeles de sine stătător. Poate fi înlocuit cu „drumuri", „poteci", „metode".

căi
- ferate
- de munte
- respiratorii
- de rezolvare

Tabloul acesta minunat, admirat de toți, cred **că-i** pictat de Ștefan Luchian.

Că-i se scrie cu cratimă (liniuță de unire) când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă („că"+ „i");
- „-i" ține locul unei persoane.

că-i
- place
- bărbat
- vorbește

Exersează!

Pentru că este roșcată,
Lumea zice **că-i** șireată.
Uite: am înlocuit „este" cu „-i"
Și-am fugit, să aduc și cratima,
Să mă ajute și ea.
Însă **căi** adevărate
Sunt drumurile-asfaltate.
Sunt și alte **căi** mai mici,
Pe care mergi la bunici.

1. Subliniază ortograma „că-i" și încercuiește cuvântul „căi":

Pe căi foarte circulate ariciul a ajuns acasă. El nu a ascultat sfatul de a alege drumul ocolit, și era să fie mâncat de vulpe. Mama i-a spus că-i de ajuns să se facă ghem. Pe aceste căi a scăpat de multe ori de roșcată. Ea crede că-i va fi de învățătură această întâmplare.

2. Completează cu „căi" și „că-i" spațiile libere:

Ș-apoi când venea moșul de pe ..... neumblate, gura babei umbla ca melița: că fata lui nu ascultă, ... ușernică, ... leneșă, ... soi rău, ... laie, ... bălaie și că s-o alunge de la casă.

(după Ion Creangă – *Fata babei și fata moșneagului*)

3. Alege forma corectă:

Cei doi frați umblau prin pădure pe *căi/că-i* neștiute. S-au rătăcit.

Simțiră *căi/că-i* dor picioarele și se așezară la umbra unui stejar.

Milă *căi/că-i* venea băiatului pentru sora sa mai mică. O luă în brațe și văzu *căi/că-i* ușoară ca un fulg.

Când au văzut pădurarul, s-au bucurat. El îi duse pe alte *căi/că-i* la drumul cel bun.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește câte trei enunțuri în care să folosești cuvintele: „că-i" și „căi".

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Este iarnă. Zăpada cade cu nemiluita și nu mai contenește. Tata îmi spune căi bine pentru recolta viitoare.

Într-o zi, pe că-i neumblate de sănii sau de mașini, am pornit spre bunici.

– Nu cred căi o idee bună să plecăm singuri! spune fratele meu.

– Satul nu este departe. Vom ajunge repede cu sania la vale. Crezi căi bine s-o luăm pe aici?

– Da. Dar va fi greu să tragem sania la deal.

– O să tragem amândoi. La vale ne vom urca pe sanie.

– ...

.....

3. **a)** Memorează ghicitoarea. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Vălurind pe-ntinsa mare,
Își deschide căi în zare.
Lumea zice că-i palat,
Are turnuri și-mpărat.
(Vaporul)

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua ghicitoare. Dacă nu, corectează-te!

Un zmeu cu aripi ușoare
Își deschide căi spre soare.
Pare că-i un vultur mare.
Ce zboară în depărtare.
(Avionul)

4. **Dictare:**

Cred că-i bine să vii și tu să vezi casa și grădina. O iei tot pe căi cunoscute. Când ajungi, îi spui paznicului că-i bine să îți prezinte totul până sosesc eu. Ai să vezi că-i frumos totul și pe oricare căi vei veni, vei vedea că-i aproape lacul cu pădurea.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

cai

și

c-ai

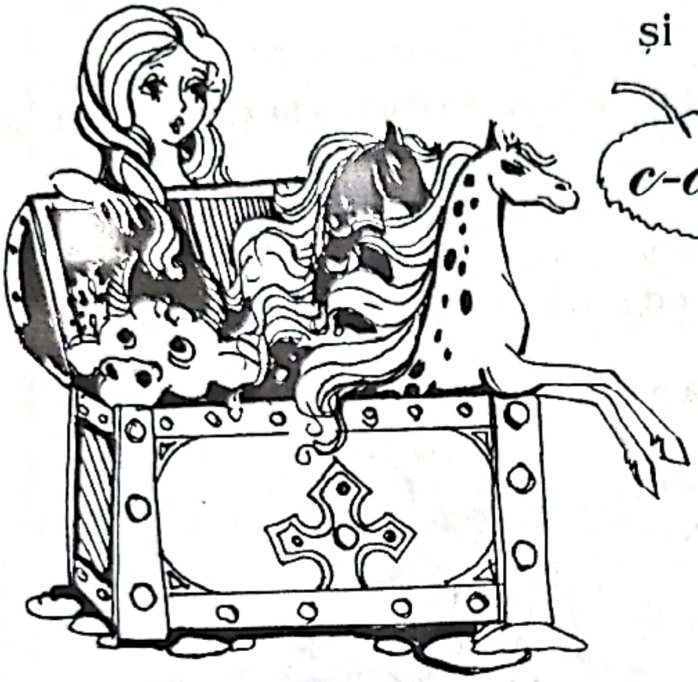

„Apoi, deschizând lada împreună, nemăsurate herghelii de **cai**, cirezi de vite și turme de de oi au ieșit ea."

(Ion Creangă – *Fata babei și fata moșului*)

Mă bucur **c-ai** venit să ne ajuți, greierașule! Așa cred **c-ai** să ai și tu ce mânca la iarnă.

Cai se scrie fără cratimă (liniuță de unire) pentru că este un cuvânt cu înțeles de sine stătător (animale domestice sau sălbatice).

C-ai se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă („că" + „ai"), prin dispariția vocalei „ă";
- „-ai" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează după el.

cai — domestici, albi, sălbatici

c-ai (că ai) — fost, învățat, spune

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

Știu acum să scriu și „**cai**”.
N-am de ce să mai spun „Vai!”
Scriu „Am doi **cai** la căruță.”
Fără nici o liniuță.
Dar de spun: „Lui nici nu-i pasă
«**C-ai**» ajuns târziu acasă.”
Pe „ă” l-a înlocuit
Cratima și... a fugit.

1. Subliniază ortograma „c-ai” și încercuiește cuvântul „cai” în textul de mai jos:

Bunicul iubește foarte mult cei doi cai ai săi. Eu îl ajut să le dea apă.

– Nu te apropia prea rault, c-ai văzut ce ai pățit ieri! îmi spune bunicul.

– Bunica mi-a spus c-ai adus o șa nouă.

– Da. Acum am două. Să le punem pe cai!

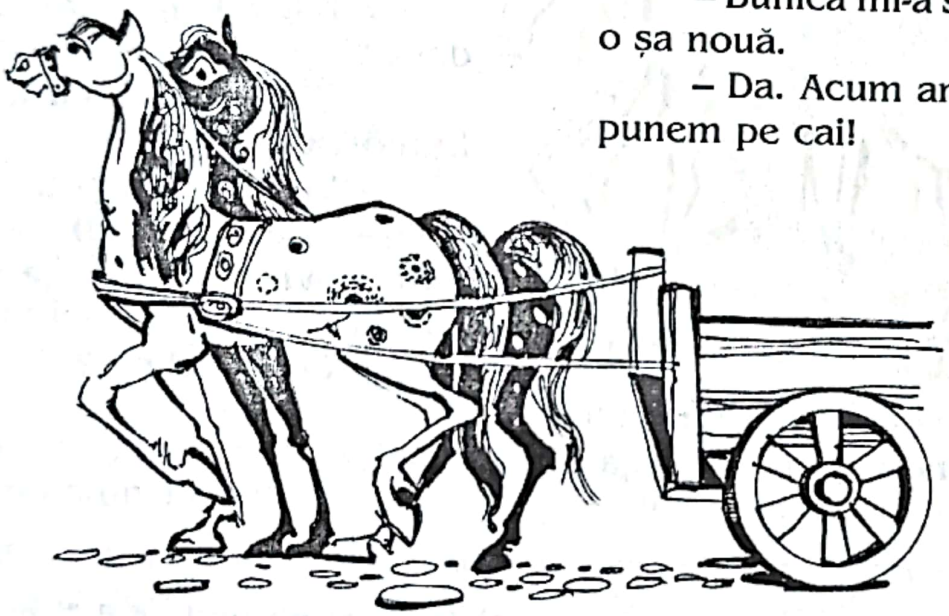

2. Completează cu „cai” și „c-ai” spațiile libere:

- Unchiul meu are o herghelie de ..... .
- Pentru ..... fost cuminte, ți-am adus o minge!
- Bunicul dă apă la .....
- Ce bucurie ..... luat examenul!
- Cred ..... fi putut să participi și tu la acest meci.

3. Alege forma corectă:

Tata dă bice la *cai/c-ai*. Merge să-și vadă holdele.
Cei doi *cai/c-ai* aleargă ca gândul.
– Cred *cai/c-ai* fi putut merge și fără căruță! spune mama.
– Știam eu *cai/c-ai* să spui așa, dar voiam să vedeți și voi câmpul.
– Bine. Copiii se bucură când privesc acești frumoși *cai/c-ai* alergând.

Verifică-te!

1. Alcătuiește câte trei enunțuri în care să folosești cuvintele: „cai" și „c-ai".

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

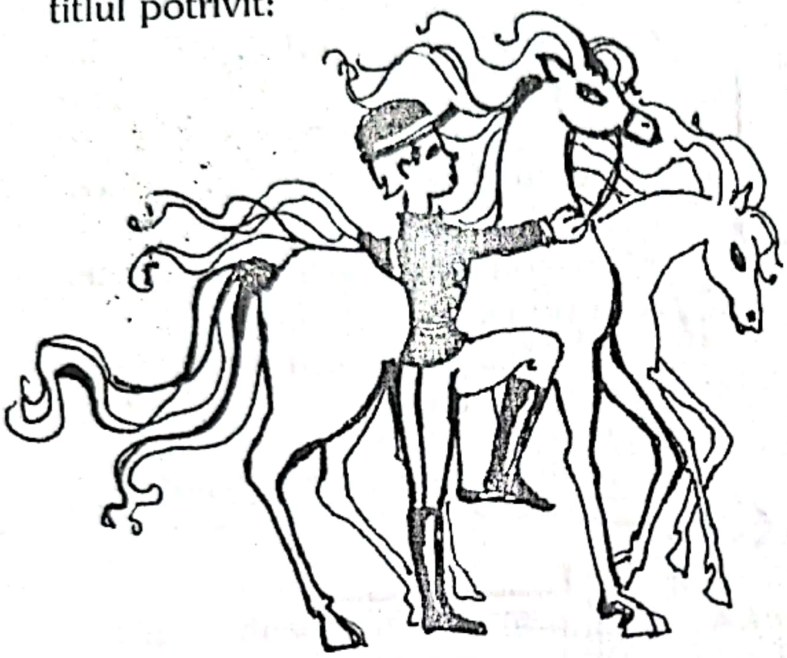

În vacanța de vară am fost la bunici, împreună cu fratele meu, Ionuț.

Bunicul are doi cai albi foarte blânzi.

Ionuț vine mândru cu cei doi c-ai.

– De unde vii cu acești frumoși c-ai?

– Vin de la adăpat.

– Acum cai venit mai devreme, mergem la pădure?

– Cu acești c-ai?

– Da. Să cerem voie bunicului!

– Bine, ține hățurile! Ai grijă de c-ai!

– ...

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie-le:

La concursul de hipism
Mulți cai tu ai întrecut.
Pentru c-ai fost cel mai tare,
Ai luat un premiu mare.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

C-ai ajuns așa vestit
Și la cai ești renumit,
Să mă-nveți să călăresc,
Fiindcă vreau să reușesc!

4. **Dictare:**

– Eu știam c-ai să vii pe la noi, spuse iar Denisa. Când am văzut cei doi cai albi, am știut că ești tu.

– Ai văzut cei doi cai? De unde ai știut că am cai albi?

– Știu, c-ai spus bunicului când a fost pe la voi!

– Bravo! Ești isteață!

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

Din flori delicate și parfumate de tei bunica mi-a făcut un **ceai** fierbinte.

Tot **ce-ai** dori să afli despre ursții polari vei găsi în această carte colorată.

Ceai se scrie fără cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este un cuvânt cu înțeles de sine stătător;
- are înțeles de:
  – arbust exotic cultivat pentru frunzele lui;
  – băutură obținută din frunze de ceai sau din frunzele altor plante medicinale.

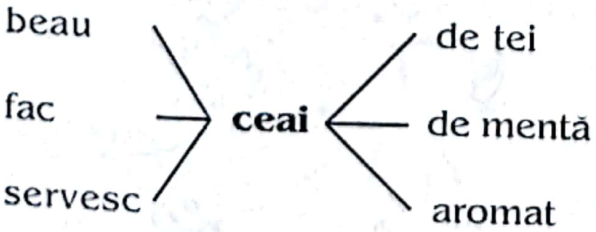

Ce-ai se scrie cu cratimă (liniuță de unire) atunci când:

- este format din două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă;
- „-ai" este legat prin înțeles de cuvântul care urmează sau poate însemna „a avea";
- marchează începutul unei întrebări (interogații).

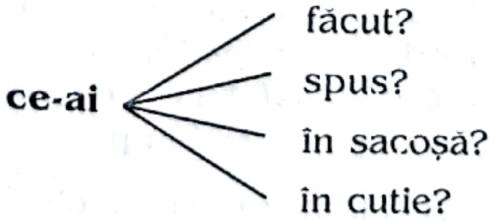

Exersează!

Ceai e un cuvânt ce-arată
O licoare-adevărată,
De tei sau de mușețel,
Îndulcit cu zăhărel.
Dar de spui „**ce-ai** învățat”,
„**Ce-ai**” citit, „**ce-ai** desenat”,
Două vorbe s-au format,
Iar cratima le-a legat.

1. Subliniază ortograma „ce-ai” și încercuiește cuvântul „ceai” în următoarele enunțuri:

Durerea de stomac trece și cu ceai de mentă.

Copiii au colectat frunze de ceai.

Ce-ai semănat, aceea culegi.

Mai mult să te bucuri de ceea ce-ai în mână decât de cea mai mare nădejde.

Ceea ce-ai auzit cu urechile tale e bun auzit.

Ce-ai învățat la tinerețe, aceea știi la bătrânețe.

2. Completează cu „ceai” și „ce-ai” spațiile libere:

a)

..... medicinal	..... în buzunar?	..... scris?
..... întrebat?	torn	fierb .....
gust	..... culeș?	..... în mână?

b) E vară. Mama ne prepară câte un ..... .

Eu și fratele meu bem ..... din fructe de pădure, iar mama bea ..... chinezesc. Tata cere o cafea. M-am mirat:

– ....., tată?

– Am de terminat o lucrare importantă, răspunde el. Cafeaua mă va ajuta să alung somnul.

3. Alege forma corectă:

Mama-ntreabă pe fetiță:
Ceai/Ce-ai făcut la grădiniță?
– M-am jucat mult cu Grivei
Și am cules flori de tei.

Fata pune-atunci pe masă
Flori de aur, parfumate.
– *Ceai/Ce-ai* din ele eu voi face,
Ca să pot dormi în pace.

Răceala de-mi dă târcoale,
Nu mă sperii așa tare.
Cu un *ceai/ce-ai* de tei fierbinte,
Voi fi iarăși ca-nainte.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești grupurile de cuvinte: *în ceai, ceai amărui, ce-ai băut, ce-ai avut.* Străduiește-te ca propozițiile alcătuite să formeze un text. Dă-i titlul potrivit.

2. Citește și continuă textul.
Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Aerul este cam rece. Alerg mult, transpir și răceala mă prinde repede. Voia bună dispare.

– Ceai pățit? mă întreabă mama.

Răspunsul îl primește singură când încep să tușesc, iar febra îmi înroșește obrajii, care se aseamănă cu para focului. Mama îmi aplică repede tratamentul din care nu lipsește plăcutul ce-ai.

– Din ceai făcut acest ce-ai, mamă?

– Din ...

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Ce-ai, ursule Martinică,
Iar te doare la burtică?
Îți aduc un ceai de mure
Și afine, din pădure.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

După ce te odihnești,
Îți mai dau ceai, de poftești,
Dar și miere de albine
Și... ce-ai să te simți de bine!

4. **Dictare:**

Multe boli ale corpului omenesc sunt cauzate de ceea ce-ai mâncat în timp. Medicii naturiști recomandă în acest sens tratamentul cu ceai din diferite plante. După ce-ai urmat sfaturile lor, rămâi uimit de ceea ce-ai să simți, ceea ce-ai să realizezi.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

deal și *de-al*

Printre petele de verdeață, se vede pe **deal** o bisericuță construită de pe vremea lui Ștefan cel Mare.

Un pisoi **de-al** vecinului s-a furișat prin iarba moale și a pus lăbuța pe un puișor pestriț.

Deal este un cuvânt cu înțeles de sine stătător, denumind o formă de relief mai înaltă decât șesul.

deal — mare, împădurit, cu vie

De-al se scrie cu cratimă (liniuță de unire) deoarece este format din două cuvinte diferite care se rostesc într-o singură silabă.

de-al — nostru, doilea, altora

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Exersează!

„**Deal**" e cuvânt singurel,
Cultivăm via pe el
Și livezi de fructe pline,
Ce au multe vitamine.
Dar de spun „**de-al** meu era",
Apare și cratima.
Ne-nvață să ținem minte
Că avem două cuvinte: „de" și „al".

1. Subliniază ortograma „de-al" și încercuiește cuvântul „deal" în enunțurile:

Pe deal merii au înflorit. Cel de-al doilea spectacol a început. Cel de-al treilea aleargă mai încet. Maria are un glas deosebit de-al Elenei. Oile pasc iarba grasă de pe deal. Un cal de-al bunicului s-a rătăcit pe deal.

2. Completează cu „deal" și „de-al" spațiile libere:

Pe ..... se află casa piticilor. Ei au intrat și au început să întrebe:

– Cine a stat pe scăunelul meu?

Cel ..... doilea zise:

– Cine a mâncat din talerul meu?

Cel ..... treilea:

– Cine a băut din paharul meu?

Cel ..... cincilea:

– Cine a tăiat cu cuțitul meu?

3. Alege forma corectă:

E toamnă. Sus pe *deal/de-al* la vie a început culesul.

Un văr *deal/de-al* meu coboară cu un coș de struguri. Cel *deal/de-al* doilea coș, adus de tata, era cu struguri albi.

Pe *deal/de-al*, chiotele culegătorilor nu mai contenesc. Merg și eu să-i ajut.

Abia aștept să beau must dulce!

Verifică-te!

1. Alcătuiește câte trei enunțuri în care să folosești cuvintele: „de-al" și „deal".

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

A sosit vacanța mult așteptată. Este o căldură înăbușitoare. Părinții mi-au promis că mă vor duce la bunici. Ei locuiesc într-o regiune de de-al.

Când am ajuns, i-am găsit și pe verii mei acolo. M-am bucurat foarte mult.

Mihai, un văr deal doilea, a găsit un platou pe un de-al din apropiere.

Ne-am dus cu toții pe de-al. Aici am început să jucăm mingea. Cel deal doilea dădea mingea celui deal treilea.

Cel deal treilea o prindea cu mâna și apoi o pasa celui deal patrulea.

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie-le:

Pe un deal, băieți și fete
Cu sania se dădeau.
La un hop, cam repede
Doi copii se răsturnau.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

La deal e greu urcușul,
Se-ngrămădesc de zor
Dar cel de-al doilea plânge:
S-a lovit la picior.

4. **Dictare:**

Pe deal se află biserica satului.

Îmi place să privesc oamenii urcând la deal.

Vine un grup de copii. Cel de-al treilea are costum național. Cel de-al patrulea, cel mai mic, este ținut de mama lui. Îl văd și pe un văr de-al meu cu bunicul. Mă apropii de ei și mergem împreună.

Glasul bunicului este puternic, deosebit de-al nostru.

Scanned with OKEN Scanner

Evaluare

căi, că-i; cai, c-ai; ceai, ce-ai; deal, de-al

1. Subliniază în textul următor ortogramele "că-i", "c-ai", "ce-ai", "de-al" și încercuiește cuvântul pereche. Grupează-le apoi în coloane, însoțite de cuvântul cu care se leagă prin înțeles.

Dănuț și Roxana au plecat pe deal. Acolo este un tei înflorit, din care vor culege flori pentru ceai. Bunica le-a spus pe ce căi pot ajunge la tei.

– Ce-ai luat cu tine? întreabă Roxana.

– Am luat un săculeț de-al nostru, special pentru flori de tei. Bunica mi-a spus că-i mai bun acesta din pânză.

– Îl văd pe bunicul cu cei doi cai! Îi duce la păscut.

– Mai bine fii atentă unde pui piciorul, c-ai să vezi cai verzi, dacă aluneci și cazi!

Exemplu: pe deal de-al nostru

....

2. Completează spațiile punctate:

- ..... bine, ... rău, noi tot plecăm.
- Pe ..... neumblate am ajuns în vârful muntelui.
- Cei patru ..... albi aleargă ca vântul.
- Fii atent ..... să greșești!
- Un vecin ..... meu are un cireș înflorit.
- Pe ..... paște o turmă de oi.
- Irina servește un ..... aromat.
- ..... pierdut?

3. Alege forma corectă:

Albinele s-au trezit dis-de-dimineață. Mărioța și Dinuța, pe *căi/că-i* numai de ele știute, au plecat la cules. Pe un *deal/de-al* au zărit un tei falnic. Mirosul puternic al florilor se simțea până departe.

Sub tei pasc doi *cai/c-ai* suri.

În copac, trei copii culeg flori pentru *ceai/ce-ai*.

– Hai să le anunțăm și pe celelalte surate! spune Dinuța. *Ce-ai/Ceai* să faci singură?

– Bine *c-ai/cai* zis! Am și uitat de ce am venit.

– Să le anunțăm *că-i/căi* bine de cules. Uite, un trântor *de-al/deal* nostru ne așteaptă în fața stupului.

Scanned with OKEN Scanner

4. Alcătuiește câte un enunț pentru fiecare dintre perechile: *căi/că-i, căi/c-ai, ceai/ce-ai, deal/de-al.*

5. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Este seară. Daniel lucrează la matematică pentru olimpiadă. Rezolvă o problemă prin mai multe că-i.

Mama îi aduce un ce-ai parfumat și gustos.

– Bea-l acum, căi fierbinte!

– Ceai pus în el? Ce frumos miroase!

– Este tei deal nostru, de asta este așa de bun!

– Da. Bunicul l-a sădit. Acum el a venit cu cei trei c-ai de la pășune.

– Ce bine cai amintit! Bunicul mi-a promis că mâine...

.....

6. Dictare:

Pe deal s-a adunat tot satul. Primarul, un neam de-al nostru, le vorbește oamenilor despre sărbătoarea comunei.

– Ce-ai realizat în ultimii ani, moș Ioane? întreabă primarul.

– Am folosit diferite căi și mijloace de a crește animale.

– Și zici că-i bine să avem multe animale?

– Da. Noi creștem vite, cai, oi și păsări. Așa se îmbogățește comuna.

– Bine c-ai amintit de păsări! Anul acesta vom face o crescătorie la noi în comună.

– Voi ajuta și eu. Acum plec să beau un ceai cald, că m-a luat cu frig.

7. Completează după model:

Model: *pe deal* *de-al meu*
deal verde *de-al nostru*

- ceai cald
  .....
- căi de munte
  .....
- cai albi
  .....
- ce-ai văzut
  .....
- că-i rece
  .....
- c-ai mers
  .....

Scanned with OKEN Scanner

8. Povestește textul următor, fără a folosi dialogul, utilizând ortogramele „de-al", „ce-ai", „că-i", „c-ai":

Ramona, Tudor, Maria și Răzvan au plecat în pădure.
– Cunoști bine locurile? întreabă Răzvan pe Tudor.
– Sigur. Vă duc pe niște căi cunoscute.
– Crezi că-i bine s-o luăm pe aici?
– Da. Ce-ai găsit, Maria?
– Am găsit un măceș. Vreau să culeg măcești pentru ceai.
– Priviți! strigă Ramona. În luminiș se văd doi cai albi. Sunt sălbatici?
– Nu. Sunt ai pădurarului. De obicei pasc pe deal, aproape de casă.
– Uite! Vin și alți copii. Mihai este un văr de-al meu. Să-i strigăm!
– Fii atentă, c-ai să răstorni măcești!
– Veniți cu toții! Am găsit mure coapte!
Toți aleargă bucuroși spre tufiș. Încep să culeagă mure negre, dulci-acrișoare.

9. Completează, folosind cratima:

că e din pădure ⟶ *că-i* din pădure
- că e bun ⟶ .....
- că ai pierdut ⟶ .....
- ce ai pierdut ⟶ .....
- bine că ai plecat ⟶ .....
- că îi place ⟶ .....
- de al nostru ⟶ .....

10. Ordonează cuvintele pentru a realiza propoziții:

a) patru, bunicul, cai, are, albi.
b) cabana, pe, munte, de, căi, am, noastră, ajuns, la.
c) Melisa, un, gustos, servește, ceai, și, parfumat.
d) deal, livadă, înfloriți, frumoasă, se, pe, o, vede, cu, pomi.
e) că-i, mine, tabloul, pictat, de, place, îmi.
f) atent, fii, să, c-ai, greșești.
g) muzeu, văzut, ce-ai, la,?
h) străinătate, de-al, neam, un, meu, plecat, a, în.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

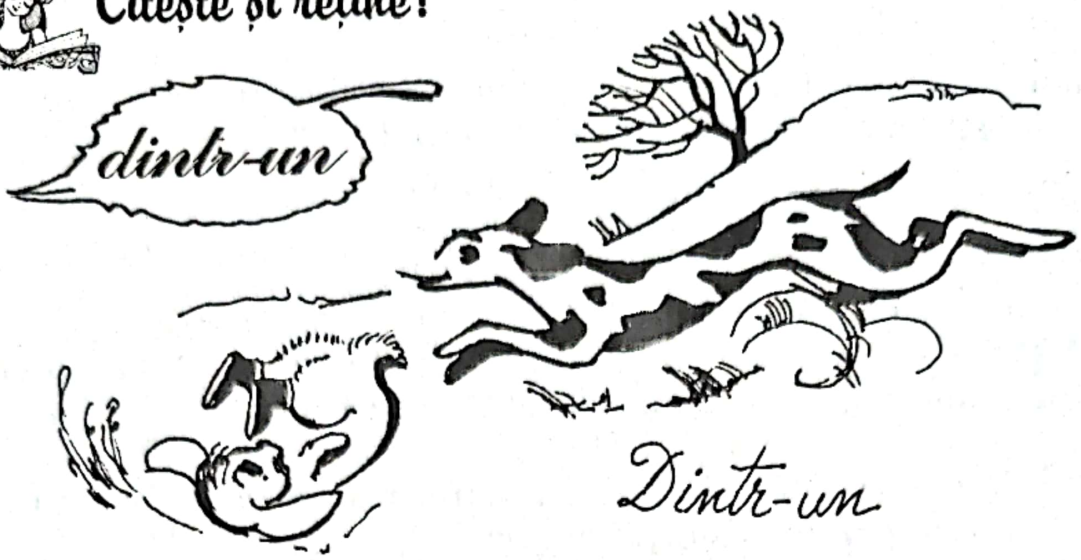

Ogarul s-a străduit să ajungă **dintr-un** salt iepurașul speriat.

Ortograme de citești,
La **dintr-un** să te oprești.
Să te uiți cu luare-aminte:
Mereu ai două cuvinte!

Exersează!

1. Subliniază ortograma „dintr-un" din următoarele enunțuri:

- ✔ Dintr-un pom au căzut două mere.
- ✔ Am sărit cu parașuta dintr-un avion.
- ✔ Dintr-un salt, cangurul i-a ajuns pe ceilalți.
- ✔ Tata și-a luat bicicletă dintr-un magazin din centru.
- ✔ A ieșit dintr-un crin un gândăcel auriu.

2. Completează cu „dintr-un" spațiile libere:

Fata păși cu grijă peste frunzele uscate. ..... tufiș a ieșit un iepuraș. ..... zmeuriș se auzea un mormăit. I se făcu frică. ..... salt, sări peste un șanț și o luă la fugă. ..... copac se auzea o ciocănitoare. Se uită printre crengile copacului, dar nu o văzu.

3. Alege forma corectă:

- ◉ *Dintr-un/Dintrun* tufiș a ieșit un iepuraș.
- ◉ Am coborât *dintr-un/dintrun* tramvai aglomerat.
- ◉ *Dintr-un/Dintrun* salt vulpea ajunse peste gard.
- ◉ Fotografia este *dintr-un/dintrun* album de familie.

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Alcătuiește patru enunțuri în care să folosești ortograma „dintr-un”.

2. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Dintrun colț al parcului a ieșit plângând un băiețel. Trăgea după el o jucărie.

Dintrun impuls generos, m-am oprit să-l ajut.

Printre lacrimi mi-a spus că dintr-un copac a sărit o veveriță și i-a luat o nucă. Îi era frică să nu-i ia și mașinuța. Dintrun buzunar am scos o batistă și i-am șters lacrimile.

.....

3. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Dintr-un cuib micuț, din nuc,
A ieșit un pui de cuc.
Era singur, singurel,
Mama nu știa de el.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

c) Dacă ai obținut „F.B.”, memorează și a doua strofă.

Dacă nu, corectează-te!

Din ou l-a abandonat
În alt cuib, îndepărtat.
L-a lăsat singur pe lume,
Strigându-se pe-al său nume.

4. **Dictare:**

Câinele porni înainte, mirosind.

Dintr-un tufiș țâșni un iepure speriat.

Adulmecă mai departe vânatul. Dintr-un copac se auzi o ciocănitoare. Câinele se opri. Dintr-un stufăriș, zbură pe sub nasul lui o rață. Era rănită într-o aripă. Dintr-un salt a fost pe urmele ei. A prins-o și a adus-o stăpânului său.

Scanned with OKEN Scanner

Citește și reține!

dintr-o

„**Dintr-o** parte venea cu carul, în alta se ducea și toate trebile și le punea la cale singurel."

(Ion Creangă – *Povestea lui Stan-Pățitul*)

În șirul de ortograme,
Dintr-o negreșit apare.
Oriunde, oricând, se știe
Numai într-un fel se scrie.

Exersează!

1. Subliniază ortograma „dintr-o" în textul:

Irina și Mihai au ieșit în grădină să se joace. Dintr-o frânghie au înjghebat un leagăn, iar dintr-o pătură au construit un cort. Erau tare fericiți.

Dintr-o dată a început să bată vântul și cerul s-a înnorat. Picăturile de ploaie cădeau dintr-o parte și din alta, umezindu-i. Au alergat în casă.

2. Completează cu „dintr-o" spațiile libere:

Viorel, Ionuț și Florin culeg fragi ..... poieniță. Aud un zgomot. ..... tufă a sărit un iepuraș. De teamă, acesta s-a pierdut în adâncul pădurii. Copiii se amuză și merg să se odihnească la tulpina unui copac.

Sus, ... scorbură, a ieșit o veveriță. Ea face acrobații ..... ramură în alta. Copiii sunt încântați.

3. Alcătuiește un text cu titlul „Meciul de fotbal", în care să folosești cel puțin de două ori ortograma „dintr-o".

Scanned with OKEN Scanner

Verifică-te!

1. Citește cu atenție și continuă textul. Corectează greșelile și dă titlul potrivit:

Mergeam pe o stradă lăturalnică murmurând niște versuri dintro poezie. Am auzit țipete și am întors privirea. Ieșea fum dintro magazie. Am alergat spre locul cu pricina. Veneau în grabă și oameni din împrejurimi. Scoteau apă dintr-o fântână și încercau să stingă focul. Deodată a sărit dintro parte a magaziei un câine. Avea în gură o păpușă. Oamenii și-au dat seama că înăuntru era un copil. Au sosit pompierii.

.....

2. **a)** Memorează versurile. Închide cartea și transcrie textul memorat:

Dintr-o mare mult prea mare,
O zână gingaș-apare.
Dintr-o vrajă, din pruncie,
E sirenă pe vecie.

c) Dacă ai obținut „F.B.", memorează și a doua strofă. Dacă nu, corectează-te!

Dintr-o tainică chemare,
Se desprinde lin din mare
Și soarbe dintr-o privire
Razele de aur pline.

b) Verifică-te și stabilește-ți singur calificativul (vezi pag. 187).

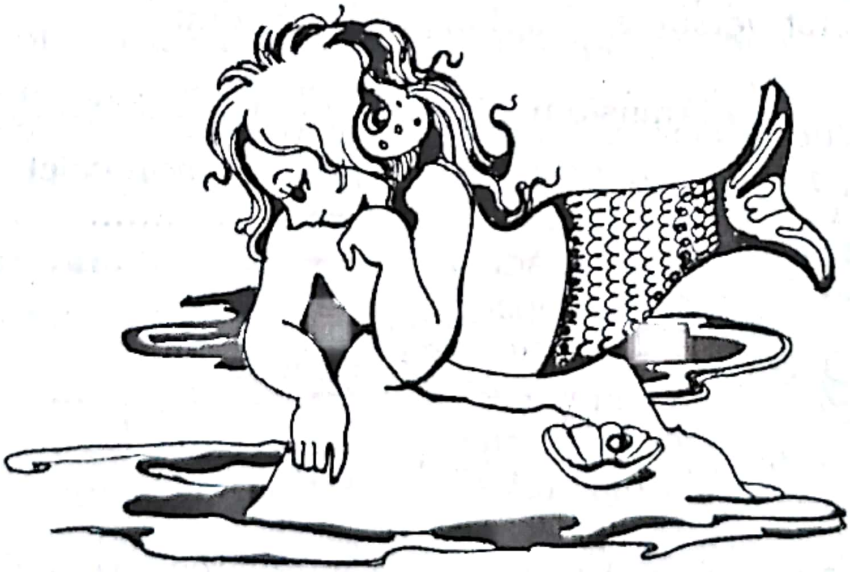

3. **Dictare:**

Păzeam oile pe umărul unui deal. Dintr-o dată, s-a pornit o ploaie mare. M-am adăpostit sub coroana unui copac singuratic. Am închis ochii și am început să spun ceva dintr-o rugăciune. Ploaia s-a oprit.

Scanned with OKEN Scanner

Evaluare

dintr-o, dintr-un

1. Observă cum s-au scris cuvintele subliniate. Transcrie-le și alcătuiește cu ele alte propoziții:

- *Dintr-o* tufă a sărit un iepuraș.
- El a ajuns *dintr-un* salt dincolo de stejar.
- Cerul se acoperi de nori *dintr-o* dată.
- *Dintr-un* tei, ciocănitoarea dădea alarma că sosește ploaia.

2. Scrie cuvintele potrivite și alcătuiește enunțuri:

dintr-un ← copac, ..., ..., ...

dintr-o ← carte, ..., ..., ...

3. Completează cu forma potrivită: „dintr-o", „dintr-un".

- În camera mea pătrunde lumina ..... parte.
- ..... ochi de fereastră, o rază mă mângâie.
- ..... copac s-a desprins o frunză tristă.
- Am învățat versurile ..... carte colorată.

4. Transformă folosind formele „dintr-un", „dintr-o".

- din caiet → dintr-un caiet
- din casă → .....
- din grădină → .....
- din copac → .....
- din bibliotecă → .....
- din penar → .....
- din poiană → .....
- din stejar → .....

5. Memorează versurile și răspunde la întrebarea: „De ce cartea și caietul rămân prietenii copiilor?"

Dintr-o carte-am învățat
Să scriu cât mai ordonat.
Alfabetul îl repet
Și-l citesc dintr-un caiet.

Cum să mă descurc în viață
Cartea, caietul mă-nvață.
Prieteni buni îmi vor fi
Și nu ne vom despărți.

Scanned with OKEN Scanner

6. Alcătuiește un text cu titlul „La pădure", în care să folosești de cel puțin două ori și formele: „dintr-o", „dintr-un".

7. Citește cu atenție, corectează și continuă! Dă titlul potrivit!

Mă aflam în vacanță la munte. Totul era minunat. Brazi drepți ca niște lumânări cu flăcări verzi stăteau alineați în jurul meu.

Dintro dată, o pată roșioară apăru pentru o clipă. Dintrun brad se auzi un foșnet. M-am uitat cu atenție. Era o veveriță care sărea dintro creangă în alta. Dintrun salt a ajuns în vârf.

Priveam la minunăția din fața mea și nu mă mai săturam. Dintro parte s-au auzit glasurile copiilor mei:

– Am cules afine dintrun tufăriș!

Am plecat să le .....

8. Alege forma corectă! Desprinde mesajul textului!

Ieri am fost cu mama la librărie. *Dintr-un/dintrun* raft parcă îmi făcea cu ochiul o mașinuță decapotabilă.

Mama ceru vânzătoarei câteva cărți, scoase banii *dintr-un/dintrun* buzunărel mai ascuns al genții și le achită.

– De ce cumperi mereu cărți? o interogai eu *dintr-o/dintro* dată, trăgând cu coada ochiului la mașinuța din raft.

– Pentru că *dintr-o/dintro* carte poți învăța atâtea lucruri interesante.

Am observat că *dintr-un/dintrun* capăt al librăriei îmi făcea semn prietenul meu și m-am dus la el.

A scos *dintr-o/dintro* sacoșă o carte cu imagini fantastice și *dintr-o/dintro* dată nu mi-a mai părut rău că mama a cumpărat așa multe cărți.

9. **Dictare:**

Angela și Gelu s-au hotărât să-și petreacă ziua în părculețul de la marginea orașului. În drumul lor spre parc au observat că dintr-un copac cădeau fulgi și pene.

Dintr-o săritură Gelu s-a urcat în pom și a observat că dintr-un cuib se zărea căpușorul unui puiuț de vrabie care ciripea speriat.

– Ce s-a întâmplat? a strigat curioasă Angela.

– Cred că un motan a încercat să mănânce puișorii, răspunse Gelu privind cu atenție în dreapta și în stânga.

Deodată, dintr-o parte își făcură apariția două vrăbii care făceau larmă mare. Sosiseră părinții la cuib. Copiii și-au dat seama că pericolul a trecut și au continuat să meargă spre parcul de la marginea orașului.

Scanned with OKEN Scanner

Texte pentru dictare

SA, S-A

Ana s-a trezit bucuroasă. Un iepuraș cenușiu s-a jucat cu ea în vis. Curioasă, s-a dus la bucătărie unde trebăluia mama sa.

– Mamă, cum arată un iepuraș adevărat?

– Are ochii mari și blânzi, blănița sa este moale, codița sa este scurtă. Se sperie și de umbra sa, iar mâncarea sa preferată este morcovul. Poate vei primi unul de ziua ta!

Fetița s-a bucurat mult.

Rândunica s-a oprit la geamul meu. Era bucuroasă că s-a întors pe meleagurile dragi. Căsuța sa era tot acolo unde o lăsase. S-a apucat să o repare. Prietena sa a venit să o ajute.

Le urmăream cum adunau paie, fulgi și pene ca să căptușească încăperea. După ce a terminat treaba, s-a așezat să clocească cele patru ouă mici. Îi erau dragi și le învârtea ușor cu aripa sa.

După un timp, cuibul s-a umplut de un ciripit subțirel.

Cu lumina sa aurie, luna s-a aruncat în brațele cerului. Soarele s-a retras în împărăția sa. Ar fi vrut să se bucure de frumusețea lunii, dar s-a obosit prea tare în călătoria sa, fără a o găsi. Toată nădejdea sa era în dimineața următoare, când s-a gândit că o va găsi pe regina stelelor.

Un nor pufos a schimbat totul. În zori, a învăluit luna în mantia sa moale și a plecat cu ea departe, în zarea trandafirie.

Singur și trist, soarele s-a pus iar pe căutat! Se va împlini oare speranța sa?

După ce a închis telefonul, Elena s-a hotărât și a ieșit în fugă din casă. S-a gândit că sora sa, Anca, are nevoie de ajutorul ei și a început să alerge.

Mama sa era la lucru, așa că a plecat singură spre sală. Sora sa avea un concurs de gimnastică și își uitase costumul acasă.

A ajuns. S-a oprit la ușă și a răsuflat ușurată când a auzit că nu începuse competiția. Anca s-a înseninat. Pe fața sa a răsărit un zâmbet.

Scanned with OKEN Scanner

Soarele s-a ivit strălucitor de prospețime și tinerețe pe cerul albastru ca lacrima. Lumina sa a pătruns pe ferestrele caselor. Pământul s-a trezit și el, cam somnoros. Crinul cu a sa mireasmă a invitat albinuțele și fluturașii în palatul său.

Un greieraș s-a apucat să cânte la chitară sa. O furnică, nu mai mare decât bobul grâului, s-a enervat de zăngănitul matinal.

– Greierașule, greierașule, toamna ai să vii după mâncare!

Supărat pe vecina sa, nu a luat în seamă vorbele ei.

– Fiecare cu treaba sa! Muzica e viața mea! s-a scuzat greierașul.

S-a dus frigul și primăvara își revărsa în valuri căldura sa plăcută. Mantia de lumină a zilei s-a mărit, iar vălul întunecat al nopții s-a scurtat. Vântul adie ușor, iar pământul s-a zbicit. Peste umerii săi goi s-a așternut covor de verdeață.

Zâna primăverii a risipit comoara sa de smaralde peste ramurile copacilor, pavoazând scena pentru concertul păsărilor călătoare.

Întreaga natură s-a trezit la viață.

Andreea este colega mea de bancă. Peste două zile va fi ziua sa de naștere. Ea s-a gândit că va sărbători această zi împreună cu câțiva dintre colegii de clasă.

Mama sa va pregăti un tort cu multă frișcă. Bunica sa a ales deja rețeta pentru prăjiturele fragede și aromate, iar sora sa va cumpăra fructe proaspete și suc.

Acum, Andreea s-a dus la mătușa sa să probeze o superbă rochie de catifea roșie cu danteluță albă.

Ziua sa de aniversare va rămâne o zi de neuitat.

S-a făcut dimineață. Andrei s-a trezit. Începea o nouă zi din viața sa de școlar. A deschis fereastra și, în aerul proaspăt, s-a înviorat cu câteva exerciții de mișcare. S-a dus apoi să se spele.

Uniforma sa de școlar, curată și, călcată, îl aștepta pe umeraș. S-a îmbrăcat și s-a așezat la masă pentru a servi micul dejun.

Geanta sa de școală îl aștepta pe scaun, gata pregătită. S-a îndreptat apoi spre școală vioi, vesel, cu multă poftă de învățătură.

Scanned with OKEN Scanner

Cerul s-a luminat, iar mândrul soare s-a ivit, încă timid. Fața sa azurie era luminată de raze dulci și palide.

În pădure, s-a auzit o împușcătură. Animalele au devenit agitate. O căprioară fugea înspăimântată, neștiind încotro să o ia. Vânătorul, cu pușca sa cenușie, urmărea sărmanul animal.

Deodată, un țipăt ușor și subțire a săgetat frunzișul. Era căprioara... S-a prăbușit. O baltă de sânge s-a strâns lângă trupul ei neînsuflețit. A început și ploaia. Blănița sa catifelată s-a acoperit de lacrimile îngerilor. Cum poate fi totul așa de simplu? Un vânător, arma sa, un țăcănit metalic și viața unui animal nevinovat s-a sfârșit...

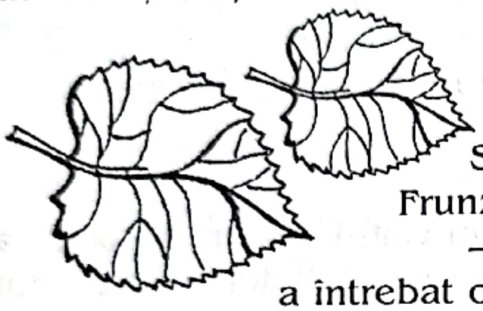

SAU, S-AU

S-au dus zilele calde și însorite ale verii. Frunzele s-au îngălbenit și au căzut.

– S-au scuturat copacii sau vântul a făcut asta? a întrebat o veveriță.

– A venit toamna! răspunse o mierlă grăbită. Ai strâns provizii sau aștepti să vină și iarna?

– Da. Chiar dacă plouă sau ninge am hrană din belșug. Toți cei din familia mea s-au străduit să strângă alune sau ghinde.

Plouă de câteva ore. Pe geamul meu s-au prelins câteva picături. Plânge cerul sau poate s-au certat norii?

– Ce faceți? am întrebat eu. Ați obosit sau vă ascundeți de cineva?

– Ne odihnim puțin. Norul-Negru și Norul-Mohorât s-au supărat și au început să se scuture zdravăn. S-au certat, s-au îmbrâncit unul pe altul și noi am fugit.

Am atins ușor fereastra, ca o mângâiere și am închis ochii.

Ieșise soarele. Picăturile nu s-au mai văzut. Au dispărut sau am visat eu?

Zilele vacanței de primăvară s-au scurs repede. Copiii s-au întors la școală. Ei își povesteau cu multă bucurie cum s-au distrat. Unii au plecat la bunici sau la alte rude, alții au stat acasă. În zilele de Paști s-au aflat în sânul familiei, respectând tradiția de a merge la biserică pentru a lua „Lumină" sau ciocnind ouă roșii.

S-au jucat în curte sau pe câmp, în fața blocului sau în parc. Fețele lor fragede s-au bronzat sub mângâierea razelor de soare.

Sunt mai frumoși, mai veseli, mai odihniți.

Scanned with OKEN Scanner

S-au hotărat să învețe bine în continuare, să fie cuminți și ascultători. Știu că la sfârștiul anului școlar îi așteaptă surprize plăcute și alte zile frumoase de vacanță, la munte sau la mare.

O bufniță, neagră ca noaptea, vorbea odată cu un licurici. Sau mai bine zis, se certa cu el.

– S-au lăsat umbrele nopții, pleacă după soare și nu te mai juca! La stânga sau la dreapta, tot de tine dau!

– Dacă te superi sau nu, e treaba ta! Eu noaptea luminez!

– Nu suport lumina. Sau nu știi? De unde ai strălucirea asta?

– S-au spart stelele și am înghițit câteva cioburi. Mai bine ai pleca tu sau ai închide gura!

Greierașii s-au apropiat și ei să asculte. Apoi s-au apucat de cântat, să nu mai audă zarva.

Licuricii s-au delectat dansând printre firele de iarbă, iar bufnița a rămas îmbufnată.

A plouat și a nins mult. Apele Dunării s-au umflat și s-au revărsat peste maluri. Mii de case s-au năruit și s-au făcut una cu pământul. Munca și agoniseala de ani de zile s-au spulberat în câteva clipe. Oamenii s-au refugiat la rude sau pe unde au reușit, cu sufletele sfâșiate de durere.

Cu timpul, rănile acestor năpăstuiți se vor vindeca sau se vor adânci, după cum fiecare va alege să se îndrepte spre „Lumină" sau spre „Întuneric".

Trei albine, dimineața,
S-au trezit pline de viață.
După ce s-au îmbrăcat,
Spre nectar s-au îndreptat.
Ce s-aleagă ele oare:
Macul, că e mândră floare,
Sau garoafa lucitoare?
Au văzut în depărtare
O minunăție mare:
Potire strălucitoare
Sau palate minunate
Ce revărsau nestemate.
Iar când s-au apropiat
Un mândru crin au aflat.
Tot cu aur și verdeață,
Ce era plin de dulceață.

Scanned with OKEN Scanner

Razele vesele s-au strecurat afară din palatul de foc. Își doreau mult să se joace sau să se plimbe după cele trei zile ploioase. S-au agățat de crenguțele copacilor. Ce să facă oare? Să se plimbe prin norii cerului sau să intre în jocul mieluşeilor? S-au dus împreună spre înaltul cerului. Acolo s-au întâlnit cu vântul. Ce tare s-au speriat!

– Ne ascundem sau îl înfruntăm? a întrebat o rază portocalie.

– Mai frumos ar fi să ne jucăm cu el! a răspuns una mai veselă.

Deranjat de neastâmpărul lor sau de strălucirea îndrăzneață, vântul și-a aruncat toată suflarea sa. Razele buimăcite s-au îmbrățișat strâns pentru a nu se pierde și au ajuns la soare.

IA, I-A

Iarna se pregătește să coboare peste întinderi. Din palatele viorii ale cerului, ia fluturașii albi pe care i-a brodat toată vara. I-a trimis în văzduh să se joace de-a prinselea. Vântul i-a prins în brațele lui, i-a speriat și i-a trimis repede spre pământ.

– Ia mai terminați joaca! Semănăturile vă așteaptă, copiii sunt nerăbdători și voi vă jucați?

Un fulg se ia la ceartă cu el.

– Tu te joci toata ziua prin crengi și pe noi nu ne lași în pace? i-a spus fulgul.

În timp ce trebăluia prin stup, o albinuță harnică i-a strigat unui trântor:

– Ia treci la treabă! Toata ziua trândăvești! Ia mătura, șterge praful, fă curățenie!

– Ia te uită la ea! Ce gură face! Asta nu e treaba mea! i-a răspuns trântorul.

– Atunci să nu mai vii nici la masă!

Matca i-a auzit. Albinuța i-a povestit cum stau lucrurile. Regina i-a pedepsit pe toți cei care nu muncesc și i-a pus să spele podelele. A hotărât ca toți să ia parte la treburile familiei.

Bunica locuiește departe. Nu i-a văzut demult pe nepoței. Astăzi a venit în vizită.

Fiecărui nepoțel i-a adus un cadou. Ancuței i-a adus o păpușică

Scanned with OKEN Scanner

blondă cu rochiță mov, iar lui Remus i-a adus o mașinuță de pompieri.

Ancuța ia păpușa și o strânge la piept. Remus ia mașinuța și o admiră mult.

Bunica se apropie de nepoței. Îi ia pe fiecare în brațe, îi sărută și îi îmbrățișează. Îi iubește tare mult.

Atras de o floare roșie ca focul, un fluturaș catifelat i-a cerut permisiunea să se apropie de ea.

– Pe această frunzuliță ia loc! i-a făcut ea invitația.

A dat însă cu ochii de un spin amenințător. Nu dorea să se ia la ceartă cu el. De aceea nu i-a dat importanță.

– Ce cauți la prințesa florilor? i-a strigat căposul.

– Eu o admiram doar! i-a răspuns micuțul și s-a grăbit să o ia din loc.

În pădurea cu alune trăiește o veveriță tare harnică și prietenoasă. În fiecare dimineață ia coșulețul și aleargă să adune alunele. Ia găletușa să aducă apa proaspătă de la izvor. Ia apoi mătura și curăță scorbura. Astăzi, vecina ei, fiind bolnăvioară, i-a cerut ajutorul. I-a dat în grijă doi puișori.

Veverița noastră i-a dus la plimbare prin poieniță, i-a învățat câteva acrobații prin ramurile copacilor, i-a hrănit și i-a îngrijit ca o adevărată mamă.

Așa știe ea să fie fericită.

NE-AM, NEAM

Norocul, care se credea tot timpul mai isteț, s-a luat la ceartă cu Mintea:

– Dacă tot ne-am întâlnit, aș vrea să-ți spun din ce neam mă trag, ca să-mi porți puțin respect!

– Da, cunosc acest neam! Strămoșii tăi sunt Șansa, Bafta și Soarta. Ai și un neam mai nou, „Avantajul".

– Nu te pune cu noi! Ne-am străduit să fim mereu cei mai buni.

– De ce te lauzi cu un neam leneș? Eu mă trag dintr-un neam nobil și harnic. Ne-am făcut cunoscuți prin muncă. Strămoșii mei sunt Gândirea, Chibzuința, Judecata, iar cel mai nou neam al meu este Comunicarea.

Scanned with OKEN Scanner

În vacanța de vară ne-am dus în satul Filipeni, la invitația unui neam al nostru. Acesta are o livadă minunată de pomi fructiferi.

Ne-am plimbat prin livadă, ne-am odihnit la umbra deasă a pomilor, în aerul parfumat al piersicilor coapte. Am aflat multe lucruri despre munca în livadă, grea și meticuloasă, dar frumoasă pentru că este moștenită din neam în neam.

Umbrele nopții au coborât pe pământ. Îndemnați de mama, ne-am dus la pătuțurile noastre de pitici. Deodată, la fereastră, am zărit o pasăre măiastră. Ne-am minunat. Sigur era din neam împărătesc! Avea penele de aur și ochii de smarald. Ne-am hotărât să o vedem mai bine și am deschis fereastra. Dispăruse. Erau două păsări, dar de alt neam.

Toți credeau că a fost doar un vis. Ne-a crezut doar nea Tudor, un neam din partea bunicului mamei.

Ieri ne-am întors dintr-o frumoasă excursie.

În călătoria noastră, ne-am orientat spre muzeul de istorie. Voiam să aflam cât mai multe despre neam și țară. Am intrat cu sfială și ne-am înșiruit cu grijă, admirând fiecare exponat din vitrinele muzeului. Ghidul vorbea cu multă admirație despre tot ceea ce ne înconjoară.

A fost o adevarată lecție de dragoste de neam, ce va rămâne pentru totdeauna în sufletele noastre.

Porumbul din grădină e copt. Știuleții atârnă sub povara boabelor aurii. Ne-am hotărât să-i culegem. Ne-am dus de dimineață în grădină, fiecare cu o misiune precisă: părinții tăiau porumbul, bunicii îl depănușau, iar eu și fratele meu ne-am luat trăistuțele să cărăm știuleții în hambar.

Doar și noi facem parte din acest neam de oameni gospodari!

Am adus și niște pisicuțe harnice. De ce? Să vină de hac oricărui neam șoricesc, dornic să dea târcoale porumbului.

LA, L-A

Puiul cel mic al privighetorii este la ora de muzică. Mama sa l-a dat la o școală vestită și l-a lăsat în grija unui profesor bun. Cântă la vioară.

Scanned with OKEN Scanner

Micuțul se străduiește să fie atent la explicații, așa cum l-a sfătuit bunica. Se încurcă cu nota „La". O ia de la capăt. Exersează mult. La vară va participa și el la concertul dat de familia sa în luncă.

Profesorul l-a lăudat și l-a asigurat că se va descurca de minune la spectacol.

Cu noaptea în cap, cumătra șcată a plecat la vânătoare. Stând la pândă, l-a văzut pe Martinică.

– Iar ai plecat la furat, șireato?

Dar vulpea parcă nici nu l-a auzit.

– Mă bucur să te văd la plimbare! Aș vrea să pun la cale ceva bun pentru amândoi.

– Știu eu că pui la cale ceva bun pentru burtica ta! Eu mă gândesc numai la coada mea.

Vulpea credea că l-a liniștit, dar nu l-a mai păcălit ca la baltă.

La Marina în grădiniță a ieșit un pui de zarzăr. Era acolo de câțiva ani, dar ea nu l-a văzut. Acum l-a observat pentru că are niște flori minunate, rozalii. Sunt vesele și parcă râd la soare.

– Parfumul său l-a făcut cunoscut! a spus Dana, vecina sa. A ajuns până la mine! De unde îl ai?

– Cred că l-a adus bunicul acum câțiva ani! a răspuns Marina.

L-a mângâiat cu admirație și l-a îmbrățișat ușor. La sfatul mamei l-a săpat la rădăcină, l-a văruit și l-a udat. Pare mai vesel în haină de sărbătoare. La vară va avea primele zarzăre.

La apusul soarelui, la tulpina unui dud, doi pisoiași se certau. Pe cel cu steluță în frunte l-a înțepat ceva la picior și l-a învinuit pe vărgat că a pus un ghem de ace în calea lui. Supărat că l-a acuzat degeaba, a plecat să afle pricina. La doi pași l-a întâlnit pe Codiță, cățelușul ciufulit, care se smiorcăia de durere. La lăbuță avea și el câteva picături mici și roșii. Curios l-a întrebat:

– Ce ai la mânuță?

– A ieșit ariciul să caute dude și l-a supărat lătratul meu!

– Așa se explică! l-a oprit vărgatul. Am eu ac de cojocul lui!

Dar când l-a găsit și l-a rostogolit a avut parte de aceeași surpriză.

Scanned with OKEN Scanner

La Betleem L-a născut Maica Sfântă pe Iisus. Cu dragoste L-a adus pe lume la sfatul îngerului Gavriil.

O stea mare și luminoasă L-a vestit. La ieslea Lui au venit păstorii și magii cu daruri să I se închine.

La Templu, Simeon L-a luat în brațe, L-a binecuvântat pe Dumnezeu și L-a recunoscut pe Iisus, pe care L-a așteptat mulți ani.

Mai târziu, la apa Iordanului, Ioan L-a botezat, și Duhul lui Dumnezeu în chip de porumbel L-a arătat lumii. Apoi Iisus a învățat și a ajutat oamenii, împlinind multe minuni.

Iuda L-a vândut pe Iisus, care a fost răstignit pentru noi. După trei zile a înviat, aducând lumină și bucurie în inimile noastre. S-a înălțat apoi la cer, lăsând în suflet speranța mântuirii.

Ștefan s-a dus la teatru. L-a luat și pe fratele lui mai mic. Acolo l-a văzut pe prietenul său, Liviu. L-a strigat și l-a salutat. Au stat la rând la bilete, apoi au vizionat spectacolul cu păpuși.

La final au aplaudat și au părăsit sala. Povesteau cu entuziasm despre momentele hazlii ale spectacolului.

Ștefan l-a invitat și pe Liviu cu ei la cofetărie. Cel mic l-a rugat pe fratele său să se oprească la toboganul din parculețul copiilor.

Au ajuns la timp acasă, fericiți de momentele petrecute împreună.

La îndemnul unchiului meu, tata a construit la marginea grădinii un iaz mare. A apelat la ajutorul multor prieteni până l-a amenajat cu tot ce trebuie. Pe margine l-a împrejmuit cu pomi și l-a populat cu pește. L-a făcut tare frumos! La mal se află și o bancă.

La sfârșitul săptămânii mergem acolo la pescuit sau la o mică plimbare cu barca.

Odată, mama l-a luat și pe bunicul. L-a încântat priveliștea! Uneori îmi invit și prietenii la o partidă de înot. Spunem multe glume, ne relaxăm și ne distrăm de minune.

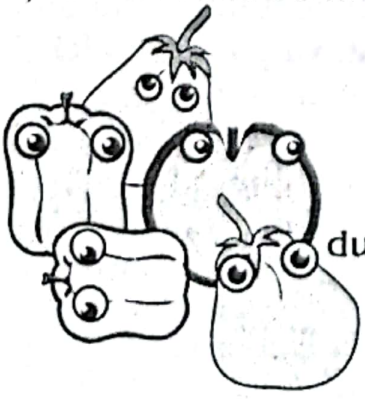

ÎNTR-O

Într-o zi de toamnă aurie, doamna învățătoare ne-a dus într-o grădină de legume. Chiar la intrare, într-o parte erau straturile cu roșii, iar în cealaltă erau ardeii grași și gogoșarii.

Am aflat multe lucruri despre alcătuirea plantelor,

Scanned with OKEN Scanner

despre munca folositoare a oamenilor, despre importanța legumelor. Am ajutat puțin la culesul lor. Într-o mână țineam coșulețul, iar cu cealaltă rupeam roșiile aprinse ca macul și ardeii poleiți cu soare. Le depozitam apoi, cu grijă, într-o ladă mai mare ce se află într-o margine a grădinii.

La plecare, grădinarul a dat fiecăruia dintre noi, într-o pungulițâ, câteva roșii și câțiva ardei ca să ne amintim cu plăcere de această zi.

Într-o zi, puiul de urs voia să se joace, dar nu găsea pe nimeni disponibil. Într-o tufă se zăreau două urechi. S-a apropiat, bucuros că a găsit un tovarăș de joacă.

Iepurașul însă, într-o clipă, a zbughit-o spre adâncul pădurii.

Ursulică s-a supărat și a intrat într-o tufă de zmeură. Nu a ascultat și s-a zgâriat pe bot.

Acum stă într-o poiană și-o așteaptă pe mama ca să-i scoată spinii. De acum nu o să mai plece singur.

ÎNTR-UN

Într-un salcâm bătrân din spatele casei, într-un cuib de paie subțiri și bețigașe, locuiește o vrăbiuță. De câteva zile stă aproape nemișcată. Clocește ouăle.

Pe o ramură apropiată de cuib, într-un castronel, așez o mânuță de firimituri de pâine. Vrăbiuța le ignoră.

Într-un târziu, se gândește să ciugulească și ea câteva fărâme, apoi zboară iute la cuib.

Puișorii ei vor fi fericiți cu așa o mamă grijulie și bună.

IAU, I-AU

Ghioceii iau albul petalelor din puritatea îngerilor. De aceea i-au dat lacrimile mamei când i-am dat primul ghiocel. Aș vrea și eu să iau puțin din gingășia lor. Ultimii fulgi i-au trezit din somnul dulce, iar razele soarelui i-au mângâiat ușor.

Am să iau un buchețel și pentru doamna învățătoare. Sigur se va bucura.

Scanned with OKEN Scanner

Se anunță mare meci de tenis. Adversarii? Fagul cel tânăr și stejarul cel creț iau parte la concurs. Mingiuța este veverița. Cei doi iau rachetele cele mai potrivite. Veverița execută sărituri sofisticate. Spectatorii i-au adus laude pentru salturile îndrăznețe. Organizatorii i-au dat diploma pentru cel mai bun acrobat. I-au uitat pe cei doi adversari.

Este ziua lui Martinică. Musafirii i-au umplut casa. Toți i-au adus cadouri. După ce iau loc la masă, apar și cei doi verișori: Mormăici și Mormăilă. Ei i-au adus un pachet mai mare. Ce i-au cumpărat oare? Părinții iau darurile și aduc tortul.

După ce i-au cântat, ursulețul era nerăbdător să vadă surprizele.

– Mă duc să iau cadourile! a spus el vesel.

În pachetul cel mare a găsit un borcan cu miere. Era tare bucuros.

Șoriceii de rontăit s-au săturat,
Și în graba mare, de joacă s-au apucat.
Părinții i-au certat, dar nu le pasă!
Au început să sară mai tare pe masă.
Dar când pisoii s-au ivit pe terasă,
Iau jucăriile și ies din casă.

A nins noaptea cu fulgi mari și pufoși. Bucuroși, Costel și Dan i-au rugat pe părinți să-i lase la săniuș. Aceștia i-au prevenit să nu se lovească.

Copiii iau săniile și pornesc spre derdeluș. Pe drum i-au strigat Ionuț și Marcel, care făceau un om de zăpadă. Aveau nevoie de ajutor. Costel și Dan iau bulgării mari, gata făcuți. Iau sania, se urcă pe ea și pun bulgării unul peste celălalt. Iau pălăria, morcovul, cărbunii, și capul uriașului de zăpadă este gata. Ionuț și Marcel i-au aplaudat fericiți. Copiii iau săniuța și pleacă la derdeluș. Prietenii i-au văzut. Pregătesc mulți bulgări. Costel și Dan iau parte la bătaia cu zăpadă. Toți se bucură.

Astăzi vreau să plantez un pomișor. Iau hârletul și găleata. Nu uit să iau pomișorul de cireș. Merg în fața casei. În câteva clipe, treaba este gata.

I-au dat deja mugurașii. I-au apărut și primii vizitatori: fluturașii și albinuțele. Îl voi îngriji zilnic. Sunt foarte mulțumit. Va crește odată cu mine.

Scanned with OKEN Scanner

Elevii clasei noastre merg periodic la bibliotecă. Iau cărți, le citesc și le returnează.

Fetele i-au provocat pe băieți la o întrecere în cititul cărților. Și unii și alții se străduiesc și țin scorul strâns.

Când au mai mult timp liber, fetele iau cărțile deteriorate, le lipesc și le învelesc. Nici băieții nu sunt mai prejos. I-au oferit sprijin doamnei bibliotecare, să ordoneze cărțile pe rafturi.

Doamna bibliotecară este mândră de toți.

NEA, NE-A

Lumina dulce a dimineții ne-a trezit. O pătură de nea, imaculată ca petalele unui crin, s-a așternut pe pământul amorțit. Ca niște lebede, fulgii de nea se clătinau lin.

O rază palidă de soare ne-a îndemnat să privim la geam. Un om alb ne-a zâmbit. Nu, nu era bunicul! Era un om de nea. Se poate să nu mă credeți, dar el ne-a vorbit. Am devenit buni prieteni.

Mare tristețe a fost atunci când soarele ne-a stricat toată bucuria, topind frumosul nostru prieten.

Nea Ion, pădurarul, ne-a povestit despre un pui de urs. L-a găsit singur în pădure și l-a adus acasă.

Ne-a spus că nepoții lui l-au hrănit cu lapte câteva luni. Ne-a arătat fotografii cu puiul de urs. Când au căzut primii fulgi de nea, l-a ținut la căldură. Acum este mare și merge în pădure.

– Iarna aceasta este foarte friguroasă! a spus Alin.

– Da, de dimineața, nea Vasile încearcă să curețe poteca de nea și nu izbutește, adaugă Vlad.

– Și nouă ne-a umplut ograda toată de zăpadă! vorbește și Sorin.

– Anul acesta nu ne-a lăsat deloc cu săniuța! a spus supărat Andrei. Stratul este atât de mare, încât nici sania nu se mai vede.

E iarnă. Pământul e acoperit cu o mantie grea de nea. Bunicul pregătește sania să mergem la pădure ca să aducem lemne de foc.

Nea Pavel îl ajută. El aduce caii. Îi înhamă la sanie. Plecăm, dar

Scanned with OKEN Scanner

ninge mereu. Zăpada ne-a acoperit. Ne scuturăm. Ne-a văzut pădurarul și ne-a îndrumat spre copacii buni de tăiat. Încărcăm și ne întoarcem acasă teferi și mulțumiți.

Nea Dorel, unchiul meu, are o mașină nouă. Are o culoare albă ca de nea și arată foarte bine. Unchiul este tare mândru de ea.

La sfârșitul săptămânii ne-a invitat la o plimbare cu mașina în jurul orașului.

Ne-a bucurat mult invitația lui. Cu această ocazie ne-a arătat și casa pe care a construit-o cu multă trudă. Ne-a spus că mai are de lucrat la grădina din jurul casei, apoi ne va invita mai des la el.

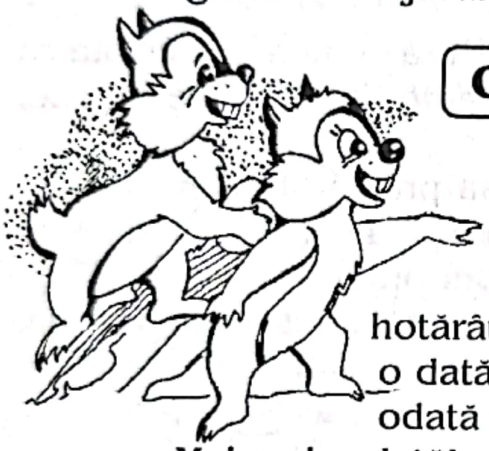

ODATĂ, O DATĂ

Ronț și Riță sunt niște veverițe ca două flăcări roșii, care se joacă cât este ziua de lungă.

Odată când au rămas singure în scorbură s-au hotărât să se joace „de-a circul". Fiecare sărea câte o dată pe cea mai de jos crenguță, apoi amândouă odată țopăiau până în vârful bradului.

– Mai sari o dată! strigă Ronț.

– Stai să iau și un con să fac jonglerii, îi răspunse Riță și încercă încă o dată să se agațe de o ramură mai firavă.

Odată cu greutatea ei, crenguța se rupse și Riță se lovi rău la lăbuță.

Se întoarse și veverița-mamă odată cu lăsarea serii. Le acordă îngrijirea necesară, le mustră puțin, apoi le sfătui să fie mai atente când se joacă.

Într-un lan de lângă șosea, odată, într-o vară, o floare însângerată de mac se uită curioasă la o floarea-soarelui și o întrebă:

– Tu de ce nu ești măcar o dată îmbujorată? Ești bolnavă?

– Nu, eu sunt creată odată cu soarele și sunt sora lui mai mică. De aceea mă învârt o dată în zi după lumina și căldura lui.

– Aș dori să fiu și eu măcar o dată soare, să întoarcă toate florile privirea după mine.

– Tu ești și așa o floare minunată, și ești ca un soare în lanul de spice. Odată și odată poate visul o să ți se împlinească, spuse înțeleapta floarea-soarelui.

Scanned with OKEN Scanner

Eu și Ovidiu iubim mult apa. Odată ne-am dus cu familia la scăldat în Bistrița.

Tata s-a scufundat doar o dată, dar noi ne-am bălăcit ca niște rățuște, sărind amândoi odată în apă.

Când cerul s-a acoperit de nori negri, mama ne-a strigat îngrijorată, dar noi am implorat-o cu lacrimi în ochi:

– Te rugăm să ne lași să mai sărim măcar o dată!

Dar pentru că apa răcoroasă ne atrăgea am și uitat de avertizarea mamei.

În cele din urmă, mama s-a apropiat de mal fluturând un strugure mare cu boabe aurii.

– Odată și odată o să vi se facă foame, râse mama și se îndepărtă.

Și a avut dreptate. Dorința de a strivi între dinți boabele dulci și aromate a fost mai mare decât aceea de a zăbovi în apa minunată a Bistriței.

Ne-am mai scufundat doar o dată și am alergat spre părinți, înfometați, dar fericiți.

Odată, într-o vară caniculară, o furnicuță negricioasă s-a hotărât să adune cât mai multe provizii în căsuța ei cea nouă. A cărat cât a fost ziua de lungă și s-a dus o dată și încă o dată, până a obosit.

Se îmbărbătă însă singură și își spuse că trebuie să mai meargă măcar o dată după boabe.

În drumul ei se întâlni cu greierul petrecăreț și îl rugă să o ajute măcar o dată la cărat, dar acesta o refuză nepoliticos.

Vara a trecut și odată cu sosirea frigului auzi pe cineva bătând o dată în ușă:

– Deschide, te rog! o voce stinsă și rugătoare abia răzbătea de afară.

– Odată, când te-am rugat să mă ajuți, tu nu ai vrut. Acum eu îți dau drumul și îți ofer găzduire, dar ține minte măcar o dată:

„Toate se fac la timpul lor!"

CEL, CE-L

În poiata din ogradă
Doi cocoși se iau la sfadă

Cel cu coada cenușie
Se plângea plin de furie
Spre cocoșul celălalt
Maroniu, dar mai înalt.

„După ce-l cureți atât,
Nu vezi cît e de urât?
După ce-l tot dădăcești
Tot nimic nu folosești?"

Cel despre care vorbeau
Uita tot ce-l învățau
Era un pui răsfățat
Negru, mic și alintat.

Scanned with OKEN Scanner

Cel mai bun prieten al meu este Puf. Este cel mai drăguț cățel din câți am văzut.

El este cel care mă așteaptă în prag, mă ascultă cu răbdare și nu mă ceartă niciodată.

De ce-l iubesc atât de mult?

Pentru că îmi este cel mai credincios dintre prieteni, pentru că nimic din ce-l învăț nu uită, pentru că tot ce îi cer execută.

Colegii mei au înțeles de ce-l port cu mine peste tot.

El este cel care îmi poartă noroc.

La librăria din colț am văzut cel mai frumos ursuleț din câți existau. Stătea pe cel mai înalt raft, lângă o păpușă uriașă.

După ce-l studiasem cu atenție, l-am rugat pe domnul cel îmbrăcat în albastru:

– Vă rog să-mi dați ursulețul cel cafeniu cu urechiușă neagră!

– Cel de pe raftul de sus, sau cel de lângă vulpoi? mă întrebă vânzătorul.

– Este cel ce-l priviți dumneavoastră acum! am strigat eu nerăbdător. Cu multă amabilitate, domnul vânzător îmi oferi ursulețul cel mult dorit.

Mi se împlinise un vis minunat.

În cel mai îndepărtat colț al pădurii, într-o poiană minunată se dădea un concert.

Cel care organizase totul era vulpoiul cel șiret. El avea în grijă un iepuraș. După ce-l învață să cânte la vioară, îi ceru să se înscrie la spectacol.

Doi ursuleți făceau vocalize, dar și cel cafeniu și cel cu pete negre, tot „mor", „mor" spuneau.

– De ce-l numești doar pe el să prezinte spectacolul? spuse ariciul cel morocănos arătând spre bursuc.

– Pentru că el este cel mai distractiv dintre toți, răspunse vulpoiul zâmbind pe sub mustăți la o căprioară delicată.

Ce minunăție! În poiana din pădurea îndepărtată, toți erau prieteni.

Ieri am primit un mesaj de la cel mai bun prieten al meu: „În cel mai scurt timp să fii la mine, să participi la cel mai eveniment din viața mea".

Am cumpărat un cadou de la cel mai apropiat magazin și am sunat la intrarea în apartament.

– De ce-l deranjezi la ora aceasta? mă apostrofă mama lui Marius

Scanned with OKEN Scanner

enervată de sunetul ce-l scotea soneria, dar parcă și de prezența mea.

– Dar... Marius este cel care m-a chemat, am îngăimat eu nedumerit.

M-am liniștit abia după ce-l zărisem pe prietenul meu ieșind din spatele mamei și abținându-se cu greu să nu izbucnească în râs.

– Ce păcăleală! am mai putut eu spune de emoție, după ce-l felicitasem pe sărbătorit.

Odată, pe poteca ce ducea spre râu, mergeau trei boboci de rață în frunte cu rățoiul Măcăilă.

Cel din urmă abia ținea pasul cu cel dintâi. Cel mijlociu alerga când într-o parte, când într-alta.

– De ce-l calci mereu pe picioare? întrebă Negruț, bobocelul cel din coada șirului.

– Pentru că cel din fața mea nu merge mai repede, spuse Istețilă cel de-al doilea boboc.

– De ce-l cerți mereu, Negruț? întrebă domnul Măcăilă cam plictisit.

– Vreau să fiu eu cel care conduce șirul! De ce-l pui mereu pe Codiță Răsucită?

Domnul Măcăilă se uită la ei mustrător, apoi mări pasul legănat de teama unei ploi neașteptate.

VA, V-A

După arșița verii, după zilele călduroase ale lunii august va veni toamna aurie.

Dragoș se va întoarce acasă aproape de începutul noului an școlar. Până atunci se va bucura de ultimele zile de vacanță, la bunici. Va urmări în fiecare zi rândunelele care se pregătesc deja de plecare.

„V-a învățat mama voastră să zburați și acum veți pleca" le spune cu regret. „V-a plăcut la noi?" ar dori el să le întrebe. „V-a fost bine în cuibul de sub streașină?"

Dar rândunelele nu ascultă: ciripesc vesele și își văd de pregătirile pentru zborul lung ce va urma.

În revărsatul zorilor, pe baltă, lumina va face minuni. În nuferi, ca în niște potire plutitoare, va curge raza de aur ca mierea.

Cocostârcul va pleca cu noaptea în cap. Va intra în baltă pe picioarele lungi, subțiri ca niște lujere. De la înălțimea sa, va găsi repede prada ca să-și potolească foamea.

Scanned with OKEN Scanner

Chiar așa s-a și întâmplat.

– V-a impresionat frumusețea acestei dimineți, domnule Cocostârc? a intrat în vorbă cu el broscuța Oac.

Sperând că va scăpa nemâncată, mai adăugă:

– V-a plăcut răcoarea apei?

– Ce v-a îndemnat să intrați în vorbă cu mine? o bagă în seamă uriașul.

– Bucuria de a trăi și frumusețea acestei zile, zise broscuța și se scufundă.

Bunicul s-a așezat pe o bancă, sub cireșul nins cu flori albe. De când l-a încercat pârdalnica de inimă, fiica sa nu-l lasă singur nici o clipă.

Așteaptă liniștit. Pe poartă va intra nepoata sa, Amalia, o zvârlugă de numai cinci anișori. Va pune o mulțime de întrebări năstrușnice, va alerga de colo până colo și va culege flori pentru mama sa.

Iat-o! Intră ca o vijelie, cu un coșuleț într-o mână.

– Sărut mâna, bunicule! V-a trezit cocoșul sau soarele?

– Bine ai venit, Amalia!

– V-a trimis mama plăcinte calde și ceai, spuse repede fără să aștepte răspunsul bunicului. V-a rugat să nu vă obosiți cu treaba, ca să nu vă fie rău.

– Bine! Astăzi nu va fi prea cald, așa că vom povesti aici, sub cireș.

– Grozav! Dar mai întâi să gustăm câte o plăcintă! zise ea și scoase din coșuleț pachetul. V-a căzut zahăr pe barbă, se amuză fetița și se ridică să-i dea un șervețel.

Cât este de atentă! Ochii bunicului se umezesc și privesc cu duioșie la nepoată.

Matei va pleca într-o excursie interesantă în Apuseni. Frumusețea Apusenilor este recunoscută în întreaga lume.

Se bucură la gândul că va fi întâmpinat de verdele pădurii și blândețea culmilor muntoase, va auzi susurul apei și ciripitul păsărilor.

Va fi grozav!

După câteva ore de mers cu autocarul au ajuns.

– V-a plăcut la Cheile Turzii? îi întreabă doamna învățătoare la primul popas.

– Da. Este o minune a naturii.

– Ce v-a impresionat mai mult?

– Lumea de basm făurită de firicelul de apă care a săpat în stâncă, spune Ana.

– Mergem și în peșteră? întreabă Irina.

Scanned with OKEN Scanner

– Pentru că sunteți mulți, ghidul v-a împărțit în două grupuri. Așa nu se va pierde nimeni, adaugă doamna învățătoare. La întoarcere o să povestiți ce v-a plăcut cel mai mult.

NAI, N-AI

Astăzi, Mihai a fost la o lecție-concert la Ateneu. A aflat lucruri noi și interesante pe care n-ai de unde să le cunoști. I-au plăcut mult melodioasele sunete scoase de nai.

– Vreau să ascult și eu un cântec la nai! i-a spus sora sa mai mică.

– N-ai nici o grijă. Te voi lua la următorul concert. Numai că trebuie să stai cuminte și să asculți cu atenție. Va fi foarte plăcut!

La stâna din vârful muntelui ciobănașii cântă la fluier. Gheorghiță, un baci mai tinerel, este necăjit. Știe să cânte doar la nai.

– N-ai de ce să fii supărat! îi spune un cioban. Încearcă să cânți oilor din nai. Până nu încerci, n-ai de unde să știi dacă le este pe plac.

– Bună idee! s-a bucurat el.

Când l-au auzit cântând din nai, oile au început să pască liniștite.

– E tare frumos, n-ai ce zice!

La ora de desen Relu a pictat un nai. Își amintește că a văzut unul la unchiul său. Acesta cântă la nai. Ar dori și el să poată cânta.

Încearcă să confecționeze unul din plastilină.

– N-ai cum să cânți din plastilină! îi spune tata. Mergi pe câmp și adună câteva tulpini uscate de cucută. Cioplește câteva fluierașe, apoi fă din ele un nai.

– N-ai timp să mă ajuți? îl întreabă Relu.

– Mai bine mergi la unchiul tău!

– De ce n-ai spus care-ți este dorința? îl întrebă unchiul. Îți voi dărui un nai și te voi învăța să cânți așa de bine, de n-ai să ai pereche!

Clasa noastră pregătește o sărbătoare. Ionel va fi vedeta. El va cânta la nai mai multe melodii.

Are emoții, dar noi, colegii, îl încurajăm:

– N-ai de ce te teme! La repetiții ai fost minunat, iar în costumul acesta popular, n-ai cum să nu fii la înălțime!

Împreună cu părinții, i-am pregătit o surpriză; un tort cu frișcă, iar ca ornament, un nai de ciocolată, din care sperăm să ne înfruptăm și noi.

Scanned with OKEN Scanner

NU-I, NU-L, N-O, N-ARE, N-AVEM, N-AȚI, N-AM, N-AU

Bulinuță și Punctișor erau niște buburuze drăgălașe care luau primele lecții de zbor de la tatăl lor.

N-o să vă vină să credeți, dar chiar dacă erau gemene, una era portocalie, celalaltă era roșie.

Într-o zi, Punctișor, care era mai fricoasă, nu-l mai zări pe tatăl ei și începu să plângă.

– Bulinuță, nu-l mai văd pe tata! L-am căutat și nu-i nicăieri!

– Nu-l mai căuta! S-a dus să joace o partidă de șah cu vecinul. Scorul de ieri a fost nul și acum vrea să știe cine e cel mai bun.

Punctișor se liniști numărându-și încă o dată cu grijă punctulețele negre de pe aripioarele delicate.

N-o să mai plângă, deși nu-i venea deloc ușor când se gândea că sora ei este mai frumoasă și mai curajoasă.

Fluturașul Nic încerca să se ia la întrecere în zbor, cu Zica, o fluturiță din vecini.

– Nu-i bine! N-o să înveți niciodată să zbori, dacă nu întinzi aripioarele ca un evantai.

– Uf! N-o să reușesc să plutesc ca tine! Ești atât de frumoasă când zbori!

Zica nu-i dădu prea mare atenție, dar continuă să-i explice cum trebuie să procedeze.

Dar pentru că Nic părea că se cam plictisește de insistențele ei, nu-l mai băgă în seamă și plecă în căutarea unui nou prieten de joacă.

Zbura în dreapta și în stânga cu noul ei tovarăș și nu-l observă pe Zic care plângea cu lacrimi ca niște boabe de rouă și nimeni nu-i putea intra în voie.

Ce se întâmplase oare?

Gabriel e singur acasă. N-au sosit părinții de la serviciu și el n-are ce face.

Se uită în oglindă și nu-i vine să creadă:

– N-am știut că mai este cineva în casă! se miră el.

Gabriel zâmbește. Zâmbește și băiețelul. Apoi se strâmbă. S-a strâmbat și băiețelul.

– N-avem cum să ne împrietenim. Nu-i frumos să mă imiți! se

Scanned with OKEN Scanner

supără Gabriel.

Băiatul din oglindă n-are încotro și se supără la fel.

– N-am ce să-ți fac! strigă înfuriat Gabriel și dă un pumn în oglindă.

Aceasta se crapă în mai multe bucăți și apar mai mulți băieței.

– N-ați priceput că nu vă vreau? strigă iar, în timp ce părinții intrau pe ușă.

Parcă nu-l recunosc. Îl liniștesc și îl lămuresc cine era în oglindă.

CAM, C-AM

Mina de sare de la Târgu Ocna se află cam la 18 km de stațiunea Slănic Moldova. Îmi aduc aminte c-am vizitat acest loc anul trecut, cu ocazia unei excursii școlare.

În interiorul minei „Salina", cam la 130 m de adâncime, se află sanatoriul „cristalelor de sare". Acest loc miraculos, realizat într-o imensă încăpere rezultată prin exploatarea sării, este cunoscut pentru acțiunea tămăduitoare în bolile căilor respiratorii.

Am rămas fascinată de cele văzute și cred c-am să revin împreună cu bunicii mei. Aceștia vin în stațiune cam în fiecare an, pentru cura de aer salin.

Cam de ieri, de-alaltăieri
Toamna dă târcoale
C-am văzut plecând în zări
Păsări călătoare.

Cam de mult se pregătesc
De „vacanța mare".
Mereu cred c-am să le-aștept
Din „țara cu soare".

Mario este un băiat cam de vârsta mea, cu pielea măslinie și părul inelat. L-am cunoscut anul trecut în Italia. Părinții noștri sunt prieteni buni cam de multișor.

Împreună cu Mario cred c-am trăit cele mai frumoase clipe din viața mea: am vizitat Italia, ne-am jucat mult și am ajuns să cunoaștem fiecare destule cuvinte din limba celuilalt. Se știe cam cât de mult se aseamănă cele două limbi, româna și italiana.

Anul acesta cred c-am să petrec clipe la fel de minunate. Mario va veni în România cu avionul. Voi fi atât de fericit de venirea lui, dar și de faptul c-am să merg la areroport și-am să văd cum arată un avion adevărat, acea „pasăre metalică" uriașă.

Scanned with OKEN Scanner

În vacanța de vară, cam pe la sfârșitul lunii iulie, am fost în excursie în munții Bucegi.

Dinspre Valea Prahovei, seamănă cu un uriaș perete de stâncă, înalt cam de 200 m.

Știam câteva lucruri despre acești munți, c-am învățat la școală, dar am văzut cu propriii ochi, urcând pe culme, un întins platou presărat din loc în loc cu stânci, unele cu forme curioase: Babele și Sfinxul.

Am profitat și de faptul c-am ajuns pe cel mai înalt vârf, Omu, ca să pot vedea unde și cum funcționează stația meteorologică.

Jurnalul meu de vacanță s-a îmbogățit cu noi pagini. Cam greu de prezentat în cuvinte, dar cred c-am găsit exprimarea potrivită pentru a reda aceste frumuseți naturale.

MAI, M-AI

Mireasma plăcută a liliacului a inundat grădina.

– M-ai amețit cu parfumul tău! îi spuse o rază gălbuie liliacului.

– Mă bucur că m-ai vizitat! Mai bine ți-ai chema surorile, să locuiți luna aceasta în palatul meu.

– Dar de ce acum?

– Pentru că în luna mai trebuie să am cea mai mare strălucire. Este concursul florilor!

– M-ai convins! Îți vom împleti cel mai frumos costum din fire de aur luate din cununa soarelui.

Luna mai este numită în popor „florar", luna florilor.

Pe bună dreptate, cele mai frumoase flori își deschid corolele acum. Natura devine minunată.

Clasa noastră a pregătit un spectacol al florilor.

A venit și bunica.

– M-ai văzut costumată în lalea? o întreb eu.

– Erai tare scumpă. M-ai impresionat și cu acea frumoasă poezie! Credeam că ai uitat-o.

– Voi ține minte tot ce m-ai învățat, bunico! Nu mai găsesc eu poezii așa minunate.

Este o zi de mai, cu soare cald și parfum îmbătător de flori.

– De ce m-ai chemat, rândunico? De ce ești așa agitată? întreabă fluturele.

Scanned with OKEN Scanner

– Mai întrebi? Ai ascultat veștile date de coțofană? Se apropie furtuna și eu nu am terminat cuibul.

– M-ai speriat! Mai bine te ajut să termini cuibul!

– Cred că n-o să mai am timp!

– M-ai amețit cu vorbăraia! Mai bine adună crenguțe și paie, iar eu aduc puf și să terminăm cuibul. Poate m-ai adăposti și pe mine până trece furtuna!

Este luna mai. Mai avem câteva zile până la Ziua Eroilor. M-am dus la mama și i-am spus:

– Mai mergem la cimitirul eroilor, mamă? M-ai rugat să-ți amintesc asta de săptămâna trecută.

– Sigur. Mai ales că sunt liberă.

– Am mai învățat la istorie că pe 9 Mai 1877 s-a proclamat independența României față de Imperiul Otoman, independență câștigată apoi prin luptă.

– M-ai convins că ai învățat la istorie!

– Mai știu că tot pe această dată e și ziua Europei. Vom avea o activitate deosebită la școală.

– Mă bucur că știi așa multe!

La poartă am un cireș care se coace mai devreme, pe la sfârșitul lunii mai. Anul acesta a rodit din belșug. Bilușele, care mai de care mai roșie, străluceau în soare precum luminițele din bradul de Crăciun.

Am invitat mulți colegi să se înfrupte din fructele dulci și zemoase.

– M-ai invitat și pe mine? întreabă Lidia.

– Sigur, mai încape vorbă?

Toți am cules și am mâncat cireșe, am spus glume și ne-am împodobit cu cercei roșii.

ÎNTRUNA, ÎNTR-UNA

Ursoaica Martina umbla întruna prin pădure, căutând un loc de casă. Se pregătea să devină mamă.

A ajuns într-una din zile în leagănul culmilor muntoase, aproape de spintecătura râului, într-o poieniță. Locul i s-a părut numai bun de locuit și s-a stabilit aici.

Fagii din jur, cu coroanele lor dese, o adăposteau întruna de ploi sau de arșița soarelui, iar din ramurile lor cădea jirul copt. În apa rece se zbenguiau întruna păstrăvii. Câte unul mai nătâng cădea în laba

Scanned with OKEN Scanner

ursoaicei, îndestulându-i prânzul.

Zilele s-au scurs repede și, într-una din nopți, Martina a adus pe lume doi puișori ca niște ghemotoace cafenii care i-au umplut sufletul de fericire.

Spre drumeagul din pădure
Într-una din tufe,
S-a pitit „cumătra vulpe"
Și întruna plânge.

Într-una din seri, sărmana
Se „plimba" prin sat,
Iar Grivei, pândind întruna,
Blana i-a-nhățat.

Ionică iubește pescuitul la fel de mult ca tatăl său.

Într-una din dimineți, când geana zilei abia se deschidea, au plecat împreună la pescuit.

L-au luat și pe Rex, câinele lor. Aveau tot ce le trebuia: undițe, râme, și... răbdare, iar într-una din sacoșe au pus și ceva de mâncare.

Au ajuns la locul dorit. După ce au potrivit undițele în apă, s-au așezat pe iarbă așteptând. Rex a zărit un iepure și lătra întruna, dar Ionică i-a făcut semn să tacă pentru a nu speria peștii.

Când discul luminos al soarelui începea să urce pe bolta cerească, ei prinseseră ceva pește.

S-au așezat să mănânce și să se odihnească puțin. Rex s-a înfruptat și el cu câteva oase.

Până la amiază au prins destul pește și au plecat spre casă mulțumiți. În urma lor venea Rex, răsucind întruna coada.

Toamna s-a sfârșit. Vântul rece bate întruna, măturând în vârtejuri frunzele rărășite. Norii cenușii s-au împânzit peste oglinda cerească, aruncând pământului stropi grei și reci de ploaie.

De pe culmile legendare ale munților, coboară alene turmele de oi. Într-una din văile adăpostite de vânturi vor sta la iernat până când vârfurile înalte vor anunța „zorii" primăverii.

La gura sobei, oamenii își vor depăna bucuriile și necazurile trăite de-a lungul anului și toate vor rămâne amintire într-una din paginile vieții.

DEMULT, DE MULT

Îmi aduc aminte, într-o iarnă, demult, ce prăpăd a fost în satul nostru.

Marea urla de trei zile și trei nopți, iar vântul arunca nămeți de zăpadă cât gardul.

Scanned with OKEN Scanner

– De mult n-a fost așa o vijelie, spuse mama intrând la mine în cameră să vadă dacă nu m-am speriat.

– Ai mai văzut așa ceva, mamă?

– Da, demult, când eram ca tine. Atunci aveam o casă mică și vântul a luat acoperișul.

– Mai stai cu mine și povestește! De mult aștept să-mi povestești!

În fiecare vară plecăm la mare cu toată familia. Îmi place foarte mult apa înspumată, nisipul fin și cald de la malul mării.

Îmi amintesc că, demult, îmi era frică de apă. Tata m-a învățat să înot. Ce greu mi-a fost!

– De mult nu am mai înotat împreună! mă trezește tata din visare.

– Da. Abia aștept! De mult număr zilele până la plecare.

– Îți amintești întâmplarea aceea de demult?

– Da. Dar atunci nu știam bine să înot și am înghițit multă apă.

– Chiar dacă știi să înoți, nu trebuie să te îndepărtezi așa de mult de țărm!

De mult nu mai sunt un copil, dar ascult mereu sfaturile părinților mei.

Demult, când mă aflam la țară, îl auzeam mereu pe bunicul spunând că „lenea la om e ca rugina la fier".

De mult mă gândesc la aceste vorbe, dar nu reușesc să le pătrund înțelesul.

– De mult nu m-ai ajutat la treabă, nepoate! Astăzi o să reparăm gardul pe care l-a dat vântul jos.

– Cu plăcere, bunicule! Ce trebuie să fac?

Bunicul a zâmbit pe sub mustățile albite de vreme și m-a trimis în magazie să aduc o cutie plină de cuie.

– Te aștept cam de mult! De ce ai venit așa de greu?

– Păi erau numai cuie ruginite, îi spun arătând mâinile roșii de rugină.

– Demult, cuiele acestea au fost noi și strălucitoare. Rugina atacă fierul și îl face nefolositor, ca și lenea pe om.

Atunci am înțeles vorbele bunicului și am hotărât să nu fiu leneș niciodată.

Demult, pe când eram în clasa I, am avut un acvariu. Tot atunci, demult, am cumpărat peștișori: mari, mici, argintii, roșii.

Preferatul nostru este un peștișor auriu.

Scanned with OKEN Scanner

– De mult nu l-am văzut așa vesel! spuse Alina.

– Eu îl urmăresc de mult: se agită, înoată în sus și în jos. Acum e printre alge, spune Dan.

– Trebuie să schimbăm apa. De mult nu am pus apă proaspătă, hotărăște Andrei.

– Eu zic s-o așteptăm pe doamna învățătoare. Știți ce-am pățit mai demult, când am lucrat singuri, spune Alina.

Peștișorul auriu nu mai înota. De mult se așezase printre alge și dormea. Noi eram foarte încântați.

SĂ-I, SĂI

Rândunica Rica are niște puișori ca niște jucării drăgălașe. Mieunel vrea să-i mănânce. Ochii săi privesc orice mișcare ca să-i poată înhăța. Scoate ghearele și se cațără pe trandafirul de la colțul casei. Mama rândunică se gândește la puii săi. Cum să-i scape? Oare ce să-i facă motanului? Așteaptă speriată în cuib. Când ajunge la streașină, se năpustește cu ciocul asupra lui. Puișorii săi sunt salvați.

Iarna, cu ochii săi de gheață, a coborât din caleașca de argint. Copiii, nerăbdători, doreau demult să-i vadă podoabele și să facă oameni de zăpadă.

– Să-i ieșim în întâmpinare! au strigat ei.

Monica și colegii săi au făcut un om de zăpadă. Voiau să-i pună un morcov în loc de nas, dar au găsit doar un castravete.

– E frumos și așa! a spus Dorin. Eu am să-i pun și nasturi de cărbune.

Marius trebuie să aleagă un loc nou unde va merge în vacanță cu părinții săi.

– Să-i arătăm harta lumii! a fost de părere mama sa.

Tata a întins harta.

– Fiule, alege o destinație! Apoi trebuie doar să-i sunăm pe cei de la agenție.

– Dar de ce harta lumii, când țara noastră este așa frumoasă?

Părinții săi au rămas uimiți. Fiul lor avea dreptate. S-au gândit la un circuit prin țară, pe care Marius îl va propune și prietenilor săi.

Cloșca a ieșit la plimbare cu puișorii săi. E mare lucru să-i ții pe toți la un loc, să ai grijă de atâtea ghemotoace mișcătoare. Cât sunt de vioi! Înfoiată ca un evantai, trebuie să-i păzească, să-i încălzească și să-i

Scanned with OKEN Scanner

adăpostească sub aripa sa.

Un puișor buclucaș a fugit de lângă frățiorii săi. Pe sub ciocul său, o lăcustă îndrăzneață sărea ca o mingiuță. Ochii săi o urmăreau lacomi.

Fără să-i mai asculte explicațiile, cloșca l-a luat de moț și l-a dus înapoi.

Școala noastră a organizat un frumos spectacol-concurs. Fiecare clasă a dorit să-i promoveze pe cei mai buni artiști ai săi.

O astfel de acțiune cere multă muncă, multă repetiție, mult timp din partea organizatorilor și realizatorilor săi.

Toți colegii au mers la spectacol să-i admire, să-i susțină și să-i aplaude pe artiști.

Juriul a știut să-i departajeze corect, iar conducerea școlii nu a întârziat să-i aprecieze și să-i recompenseze pe câștigătorii concursului pe măsura eforturilor.

SAR, S-AR

O rază jucăușă l-a trezit pe Brotăcel.

– Hai să ne jucăm de-a prinselea! a spus raza.

– S-ar supăra mama dacă aș pleca la joacă așa dimineață!

– Te rog, Brotăcel!

– Am să sar în apă doar ca să mă înviorez puțin.

– Și eu am să sar după tine!

– Sărim ușor! Dacă am face zgomot s-ar trezi frații mei!

Dar s-au luat cu joaca până au trezit toată broscărimea.

Cu toate că este o zi minunată de vară, s-ar putea să plouă. Copiii se joacă liniștiți în parculeț; unii sar coarda, alții sar șotronul sau joacă mingea.

– S-ar părea că norii aceia îndepărtați își croiesc drum spre voi, îi spune bunica lui Vlăduț. Mai bine am pleca spre casă!

– Nu, bunico! Te rog să mă lași la groapa cu nisip!

– Dar s-ar putea să-ți intre nisip în ochi!

– Am să mă joc frumos, n-am să sar.

– Bine, dar trebuie să ne grăbim, să nu înceapă ploaia.

Ioana își pune cerneală în stilou. Două picături obraznice sar pe caietul de matematică.

Scanned with OKEN Scanner

– S-ar putea să avem necazuri! spuse Pic-Pic. Dacă observă Ioana, ne șterge din caiet.

– Eu sar mai departe! îndrăzni Pic-Pic. Vreau să mă plimb și prin alte caiete.

– S-ar supăra fetița! Fii cuminte! Vezi ce caiete ordonate are?

– Văd! Dar mie îmi place să sar și am să sar! Și o luă la fugă pe caiet.

– S-ar părea că am făcut o pată! observă fetița. Luă sugativa și picul. Petele au dispărut.

La bazin merg mulți copii să înoate sau să se antreneze. Am hotărât să merg și eu, cu gândul că s-ar putea să mă îndrăgostesc de acest sport.

Mai întâi am stat pe margine privind cum sar ceilalți în apă, ce mișcări fac, cum se bălăcesc. Nu aveam curaj să sar în bazin. Cu timpul, după multe îndemnuri și explicații din partea antrenorului, am început să sar în apă, luându-mi în serios rolul de înotător.

Acum sar de la o înălțime destul de mare și mă gândesc să particip la concursul de înot. Cine știe? S-ar putea să câștig. Voi încerca!

Pe cer se adună nori întunecați. S-ar putea să plouă.

Mă așez la fereastră, privesc și aștept. Încep să cadă picături de ploaie din ce în ce mai dese. De pe pervazul geamului, stropii de apă îmi sar în palmă. E o ploaie ușoară și călduță. Îmi veni să sar în sus de bucurie. În grădină am plantat mai multe flori și doi pomișori.

Nu s-ar fi prins dacă nu le puneam zilnic apă și dacă nu ploua.

IAR, I-AR

Dacă i-ar fi spus mama cât e de tare morcovul, Iepurilă ar fi renunțat. Așa... dintele stă în morcovel, iar el plânge. Este singur acasă, iar mama sa vine abia peste o săptămână. I-ar fi alinat durerea sau poate i-ar fi lipit unul din plastic.

– Am să fiu un iepuraș fără dinte! oftează el.

Bunica îl aude:

– Nu-ți face griji! Dintele îți va crește iar.

Scanned with OKEN Scanner

Iar a venit vara. Copiii sunt bucuroși că se apropie vacanța mare.

– Cred că iar o să merg la țară! spune Florin. Bunicului i-ar prinde bine să-l ajut la fân.

– Iar eu o să merg la mare! se bucură Ancuța. Abia aștept să înot iar! Nu vii și tu?

Băiatului îi surâde ideea.

– Dacă i-ar da concediu mamei, poate am merge și noi! Cui nu i-ar plăcea să se bălăcească în mare?

Iar a înverzit grădina,
Liliacul a-nflorit,
Iar ariciul, supăriciul
Umblă de nu-și vede capul,

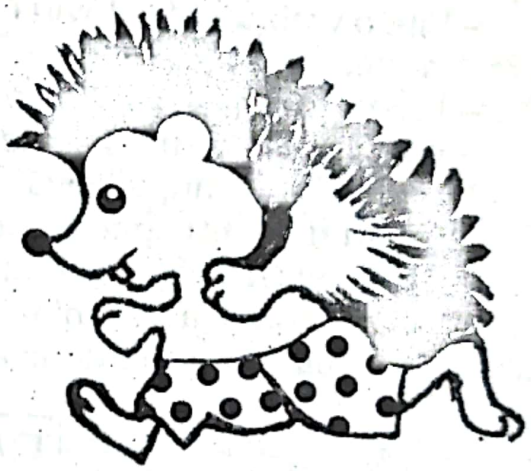

Să scape de grija toată.
I-ar cam trebui o poartă,
Să o pună la grădină,
Vulpița să nu mai vină.

I-ar trebui ajutor
Iar Grivei e amator.
I-ar trebui și-un ciocan
O să-l ia de la gâscan.

Bunica iar s-a îmbolnăvit. I-ar trebui multe medicamente și multă îngrijire. Am dus-o la noi. Mama o ajută mult. I-ar prinde bine un concediu, dar nu se poate.

Cum dimineața mama merge la serviciu, iar eu merg la școală, bunica rămâne în grija mătușii mele.

Ne-am organizat timpul cu folos, iar bunica se poate bucura de sprijinul și dragostea noastră mereu.

Vine iar vara, aducând pe aripile sale vacanța mare.

Iar ne facem planuri pentru petrecerea timpului. Mamei i-ar plăcea să meargă la mare, tatei i-ar plăcea să meargă la munte, iar mie la țară, la bunici.

I-ar prinde bine bunicii ajutorul meu! Iar s-ar bucura că am venit. Cred că o să gustăm puțin din fiecare, iar mulțumirea va fi pe deplin.

Scanned with OKEN Scanner

Liviu a luat iar notă mică la dictarea de control. Iar se vor supăra părinții, iar îl vor certa...

Și de nu i-ar fi zis mama de atâtea ori să mai lase joaca, să fie mai atent, să lucreze mai mult.

I-ar prinde bine acum puțin ajutor din partea colegilor. Aceștia îi sunt alături, iar el e hotărât să se schimbe.

Frunzele ruginii și ploile reci anunță iar toamna. Păsările călătoare au plecat, iar vrăbiuțele s-au îngrămădit pe ramurile goale ale copacilor.

– Uite o vrăbiuță! S-a lovit! Cred că și-a frânt aripa! spune Gheorghiță către Marian.

– I-ar prinde bine o căsuță din lemn și ceva mâncare.

– I-ar trebui mai întâi o atelă pentru aripă și un bandaj.

Marian i-a legat aripa, iar Gheorghiță i-a adus apa și ceva de mâncare.

– Iar ați găsit un „pacient"? glumește tata.

– Ce-ar fi să-i facem o căsuță, tată? Ne ajuți să o construim?

S-au unit toți și-au terminat repede căsuța. Primăvara, vrăbiuța le-a mulțumit stârpind omizile de livadă.

CĂI, CĂ-I

Cătălina vrea să participe la concursul de matematică. Doamna învățătoare i-a recomandat să lucreze multe exerciții și să găsească mai multe căi de rezolvare a problemelor. S-a convins că-i mai bine așa, mai ales că-i va bucura și pe părinți.

– Prin câte căi ai rezolvat problema aceasta? o întreabă mama.

– Am găsit două căi, dar mai este una!

– Eu știu că-i grea matematica, dar dacă muncești știu sigur că vei reuși.

În orice anotimp, munții sunt locuri foarte pitorești. Pe căi acoperite de zăpadă în timpul iernii, sau pe căi umbroase în timpul verii, turiștii mișună în toate direcțiile.

Se duc acolo că-i mai multă lumină spre înălțimi, iar florile sunt mai viu colorate. Copiii sunt mai veseli, că-i aer curat, că-i multă liniște și pace.

Scanned with OKEN Scanner

Mihai privește cu atenție mușuroiul de furnici.

– Ce vezi? îl întreabă Dragoș.

– Urmăresc munca lor. Că-i mică sau că-i mare, fiecare furnică aduce un bob în mușuroi.

– Uite, asta a găsit niște căi ocolite până aici!

– Ce organizate sunt! N-am știut că-i atâta muncă într-un mușuroi! observă Mihai.

– Sigur! Cu toate că-i așa cald, nu se opresc.

– Știi că ele găsesc mereu aceeași cale de întoarcere spre mușuroi?

– Înseamnă că nu se rătăcesc! Cred că împrăștie ceva.

Prin mai multe căi, de la casa bunicii poți ajunge la marginea livezii. Acolo locuiește un arici singuratic. E cam trist că-i singur, dar e fericit că-i aproape de livadă. De aici își ia proviziile pentru iarnă.

Pe căi numai de el știute, se îndreaptă spre mărul cu fructe dulci și parfumate. În portbagajul lui țepos, transportă câte două mere.

Când se lasă geana serii, ariciul se odihnește, că-i obosit. A adunat atâtea mere, că-i saltă inima de bucurie.

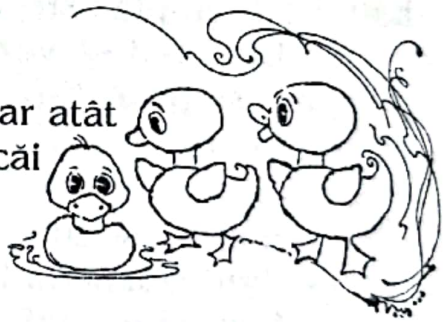

Bobocel, mezinul rățuștelor este necăjit. Dar atât de necăjit, că-i vine să plece în lume așa... pe căi necunoscute.

Frățiorii lui mai mari râd mereu de el: că-i prea pitic, că-i prea galben, că-i leneș la mers...

S-a luminat de ziuă. Tata își pregătește coasa, că-i vremea cositului. la căruța cu cai și pornește la câmp.

Mama m-a trimis cu mâncare la el. Cu toate că sunt mai multe căi pe unde pot ajunge la el, m-am rătăcit. M-au sfătuit niște oameni pe unde s-ar putea ajunge la bucata noastră de pământ. Tata n-a zis nimic că am întârziat.

– Acum c-ai venit și tu, te rog să mă ajuți. la puțină iarbă și dă de mâncare la cai. Nu i-a îngrijit nimeni. Vom merge apoi să-i adăpăm și să ne mai răcorim și noi, că-i tare cald.

Îmi place tare mult la câmp, iar tata este mulțumit de mine.

Scanned with OKEN Scanner

CAI, C-AI

La sfârșit de săptămână, mama îmi face o surpriză.
– Mergem la carusel!
– E vreo păcăleală!
– Nu! C-ai învățat și c-ai luat note bune!
Caruselul este marea mea distracție. Are cai de toate culorile și multe beculețe colorate.
Marea mea dorință este să încalec odată niște cai adevărați.

Azi am mers cu părinții la hipodrom. În timpul cursei am pus picioarele pe prima stinghie a gardului. Mă uitam la cai, aplaudam și strigam bucuros de pe gard. Mama m-a strigat speriată:
– Vezi c-ai să cazi!
Dar eu am văzut calul meu preferat, Fulger, în fruntea plutonului. După cursa am fost cu tata la padoc, să îl mângâi pe Fulger. Jocheul a fost amabil și m-a lăsat să călăresc unul dintre cai. Am încălecat pe Fulger și, condus de jocheu, am plecat la plimbare. Am încercat să iau hățurile și să plec singur, dar jocheul mi-a spus:
– Lasă c-ai să vezi cum e când are să te trântească! Crezi c-ai să poți să îl stăpânești pe Fulger?

Ieri am fost cu prietenul meu să vedem o cursă de cai.
– Cred c-ai să fii impresionat de cai! i-am spus eu.
– Sper și eu! mi-a răspus neîncrezător.
– Uite-i! A început cursa! Doi cai sunt în frunte!
– Nu am mai văzut niciodată un lucru atât de minunat! mi-a spus el.
– Știam c-ai să iubești până la urmă cursele!
Când totul s-a terminat, prietenul meu m-a rugat să mergem mai des la cursele de cai.

Micuța zână a sosit la Dorina într-o caleașcă cu mulți cai. Avea în mână o baghetă magică.
– Am auzit c-ai vrea și tu să zbori ca mine! Am venit să-ți îndeplinesc dorința. Am mulți cai înaripați care ne vor duce în împărăția poveștilor.
– Mă bucur mult c-ai venit să-mi îndeplinești dorința. Sper că nu-i iar un vis frumos.
– Diana, e timpul să pleci la școală! o trezește mama.

Scanned with OKEN Scanner

CE-AI, CEAI

Primăvara, brazii din poieniță își împodobesc ramurile cu muguri verzi și cruzi.

Veverița cea isteață se întoarce cu trăistuța plină.

– Ce-ai cules acolo? o întrebă ursul cel morocănos.

– Am cules mugurași de brad.

– Și ce-ai să faci cu ei?

– Îi usuc bine, iar la iarnă voi prepara un ceai aromat care să mă încălzească. Te voi invita și pe tine, ursule.

– Voi veni negreșit să bem împreună un ceai cald și aromat de brad, îndulcit cu miere de albine din știubeiul meu.

Nuța-Albinuța trebăluiește de zor în stup. A fost prima care s-a întors din recunoaștere.

Acum pregătește un ceai pentru suratele ei care vor pleca la cules.

– Ce-ai făcut până acum? îl întreabă ea pe trântorul care se așezase deja la masă.

– Abia m-am trezit! Aș bea un ceai ca să mă înviorez!

– Poți să-ți pui pofta în cui! Primește ceai cel care muncește. Tu ce-ai făcut până acum?

– Obosesc repede!

– Ce-ai spus? Atunci nu primești nici ceai, ca să nu obosești când îl bei!

Prietena mea, Ionela, s-a întors de la munte. Părea puțin răcită. I-am preparat repede un ceai de tei cu lămâie și miere.

– Nu știi ce-ai pierdut că n-ai fost și tu! îmi spune ea. Cabana ce-ai văzut-o acum doi ani a fost renovată. S-au schimbat multe acolo!

– Mi-ai adus ceva ca amintire?

– Ce-ai fi vrut să-ți aduc?

– N-am preferințe.

– Ți-am adus câteva ilustrate și obiecte de artă populară specifice zonei. Din covorul verde al naturii am cules câteva plante de mușețel și coada-șoricelului. Nu se știe niciodată când mai este nevoie de un ceai!

Scanned with OKEN Scanner

În mână simt gâdilatul ușor, dar vioi al unei furnicuțe. S-a urcat pe degetul meu arătător:

– Ce-ai pierdut, furnicuțo? Ce cauți la mine?

– Decât să mă întrebi, ce-ai zice să-mi dai o mână de ajutor? Vreau să scot „bolovanul" acesta dulce dintre degetele tale.

O mică fărâmă de ciocolată o ademenise.

– Dar ce-ai pus în săculețul acesta de e așa plin? am întrebat eu.

– Multe plante pentru salată și pentru ceai. Am o casă plină de copii. S-ar bucura dacă ar avea azi și un desert!

După ploaia de aseară, Maria a răcit zdravăn.

– Ce-ai zice dacă ți-aș face un ceai de tei? o întreabă mama.

– Mulțumesc, mamă! Un ceai cald cu lămâie ar fi cel mai bun lucru.

– Ce-ai mai făcut astăzi?

– Am citit și am stat de vorbă cu bunica. Ea mi-a făcut un ceai de măcese. Era foarte bun: dulce-acrișor.

DEAL, DE-AL

De după spinarea unui deal, soarele își arată fața.

Florile își înmoaie petalele în roua dimineții, dând bineț astrului zilei.

Un pui de-al cucului pribeag se grăbește să-și strige numele, dând tonul și altor cântăreți înaripați.

– Cine cântă? întreabă ursul morocănos.

– Este un vecin de-al meu! răspunde o ciocănitoare.

Sosim la Curtea de Argeș. Acest oraș vechi, retras, așezat pe creasta unui deal a fost odinioară capitala țării. Mulți vizitatori vin să vadă minunata zidire de pe deal, cu turlele ei zvelte, aurite, încinse cu brâie albe.

Un văr de-al meu întreabă, curios, de cine a fost construită, iar un coleg de-al nostru se apropie de zid, ascultând parcă tânguirea Anei lui Manole.

Scanned with OKEN Scanner

Ce frumoasă este mănăstirea! Este un vis de-al voievodului Neagoe Basarab.

Coborâm spre autocar și admirăm mănăstirea în lumina apusului de soare, după deal.

Satul bunicilor se întinde pe coasta unui deal. Căciulele de șindrilă ale caselor s-au pitit printre coroanele dese ale copacilor. Pe deal, mai sus, se află lanuri de porumb, vii și livezi, apoi se întinde o pădure cât vezi cu ochii.

Tot aici locuiește un frate al mamei și unul de-al bunicului. Toți sunt oameni gospodari.

Vasile este un prieten de-al meu. Îi place mult să picteze peisaje de deal și de munte... Mi-a dăruit un tablou de-al său. Reprezintă un deal acoperit cu verdeață. Pe mantia lui verde pasc oi și vite. Oameni în straie țărănești, cu unelte de muncă, urcă pe cărarea ce duce dincolo de deal. Îmi amintește de satul bunicilor.

DINTR-UN

Dintr-un pătuiag de fân, cu blănița ciufulită, s-a ivit un iepuraș. Și-a netezit perii lucioși cu lăbuța. Dintr-un vârf de pom, cucul i-a dat binețe. Urecheatul se simte deja mai bine. Parcă i-a dispărut frica.

Dintr-un cotlon al culcușului său, ia trăistuța și pleacă după mâncare. Poienița e plină de lăptuci. Își culege destul cât să poată avea prânzul îndestulat. Are chef de joacă. Face câteva tumbe dar, dintr-un salt stângaci, își scrântește lăbuța. Șchiopătează ușor.

Nu s-a întristat. S-ar putea să-i treacă până spre seară.

Sculptorul își privește cu satisfacție opera. Dintr-un trunchi noduros a ieșit o operă de artă!

Toate lucrările lui sunt originale: dintr-un cartof a făcut un cap de copil, dintr-un ram de cireș a ieșit o balerină, dintr-un trunchi gros a sculptat un grup de dansatori.

Face totul cu multă dragoste, să-i bucure pe cei ce privesc opera sa. Îi place să îi privească dintr-un colț al muzeului pe toți cei care-i apreciază munca.

Scanned with OKEN Scanner

DINTR-O

Dintr-o trăistuță veche de lână așezată pe o laviță, a ieșit așa, dintr-o dată, cu mustățile mânjite de făină, un șoricel.

A început să chițăie strigându-și prietenii.

Dintr-o oală răsturnată, prin țesătura deasă de păianjen, își fac apariția, cu mutrele somnoroase, alți doi șoricei. În scurt timp începe joaca.

În spatele ușii, dintr-o ascunzătoare, pândește motanul, cu ochii sticlind de lăcomie. Dintr-o săritură ar putea nimeri chiar în mijlocul lor.

Își măsoară bine terenul și, numai dintr-o încercare, își doboară prada. Strașnic motan!

Dintr-o clipă într-alta, trebuie să sosească trenul. Un grup de elevi îl așteaptă cu nerăbdare. S-au hotărât să meargă cu trenul în excursie la Sinaia.

Dintr-o dată apare trenul. Toți s-au grăbit la urcare. Și-au ocupat locurile în liniște.

Maria scoate dintr-o geantă biletele pentru călătorie. Băieții spun glume, fetele privesc pe fereastră. Elena și Gabriela citesc cu voce tare dintr-o revistă.

Dintr-o dată se aude vocea conductorului:

– Biletele la control, vă rog!

Dintr-o dată, cerul s-a umplut de culoarea răsăritului. Soarele și-a trimis razele ca niște sulițe spre pământ. Într-o lalea, un mic gândăcel s-a trezit întinzându-și aripioarele, gata să înceapă gimnastica într-un minut. Pe o frunză de mărar s-a ivit o buburuză cu bulinuțe, iar dintr-un trandafir cu salteluța de catifea și-a făcut apariția un alt greieraș.

Toți s-au îndreptat spre prietenul lor, cărăbușul, pentru a-l ajuta să-și reconstruiască adăpostul. I-au promis de ieri ajutorul. Locuia într-un tufiș.

ALTE ORTOGRAME

Vă mai amintiți de vulpea din poveste?

Că-i șireată și lacomă, știe toată lumea. În vizuina sa din pădure, s-a ospătat bine din grămada cea de pește, timp de câteva zile. L-a lăsat și pe bietul urs fără coadă.

Dar proviziile s-au terminat. Acum iar e flămândă. I-ar prinde bine o nouă „aprovizionare". Ia sacul la spinare și, dintr-o dată, se trezește lângă poiată. Întinde lăbuța, dar, vai! Simte o durere usturătoare în dreptul cozii.

Putem să-i spunem: „De data aceasta n-ai noroc, șireato!".

Scanned with OKEN Scanner

Dintr-un capăt al grădinii a sărit Grivei. Era la datorie.

Șireata a scăpat în fugă, cu blana șifonată și coada zdrelită. Pentru moment, i-a pierit pofta de găini.

Într-o zi însorită am mers cu vărul meu la pădure. Ne-am propus să adunăm frunze de la diverși arbori pentru ierbar.

E minunat să poposești într-o pădure, să stai la umbră, sub bolți de verdeață.

Culegeam frunze și le așezam cu grijă într-o carte veche, la presat. Într-un fag am văzut o veveriță, care își arăta măiestria de acrobată. S-a răsucit de câteva ori și-a dispărut.

Printre ramurile copacilor, păsările s-au luat la întrecere în triluri.

Într-o zi, ne-am adunat toți în jurul bunicului și l-am rugat să ne povestească ceva.

– Noi suntem urmașii unui neam de oameni harnici și viteji. Ați auzit de daci? ne-a întrebat bunicul.

– Da. Am aflat și cum s-a format poporul român.

– Ne-am născut din daci și din romani. Românii au mare dragoste de țară și credință în Dumnezeu. S-au luptat cu dușmanii și mereu i-au izgonit din locurile acestea.

– Ce frumos ne-ai povestit, bunicule!

– Doar suntem un neam de buni povestitori!

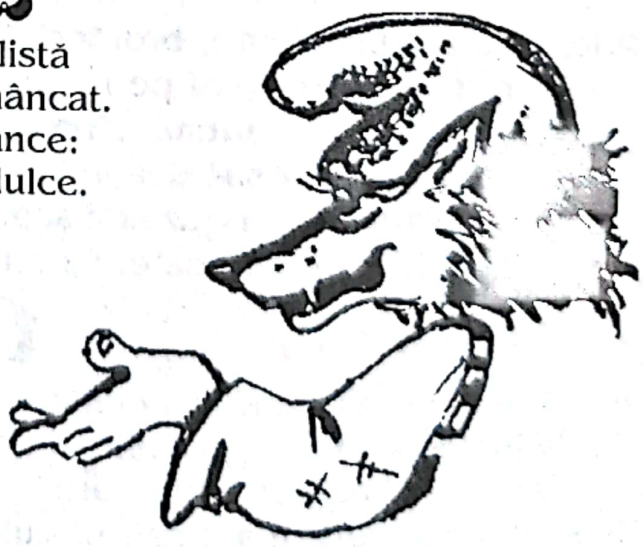

Lupul, înfometat, s-a uitat pe listă
Să vadă pe cine mai are de mâncat.
S-a dus la vulpe ca să o mănânce:
Ea l-a oprit, spunând că nu-i dulce.
Așa, lupul s-a oprit
Și ultima dorință i-a îndeplinit:
Să-și vadă familia toată,
Înainte de a fi înfulecată.
Apoi, s-a dus lupul repede
La micul iepure.
Acesta, după ce s-a gândit,
I-a spus și el lupului
Că are o dorință de îndeplinit.
Să fie ignorat și nu mâncat.
Iar dacă vrea o masă gustoasă
Alături, într-o poiană deasă,
Îl așteaptă o mioară tare frumoasă.

Scanned with OKEN Scanner

Monica s-a supărat pe caisul din grădină și l-a certat:

– Ce leneș ești! N-ai nimic de făcut?

– De ce spui asta? o întreabă caisul.

– Mi-ai spus anul trecut c-ai să faci flori, c-ai să te pui pe treabă și o să-mi dai caise.

– Nu-s eu vinovat! N-a plouat, a bătut vântul și n-am avut de unde să-mi adun rodul.

– Pe mine nu mă privește! Vreau caise!

– Dar ai și tu o parte de vină. Puteai să-mi afânezi pământul la rădăcină, să-mi aduci apă, să-mi văruiești tulpina. Cine nu muncește nu mănâncă!

S-a sunat de intrare și-a început ora de matematică. Elevii rezolvă în liniște exercițiile de la tablă.

Sorin nu-și găsește stiloul.

– Ce-ai pățit, Sorin? l-a întrebat doamna învățătoare.

Băiatul a răspuns:

– Mi-am uitat stiloul acasă!

Colega sa de bancă i-a întins unul.

– Ia și scrie! Eu am două.

Acum Sorin se grăbește să-i ajungă pe colegii săi.

Cotrobăind prin carte, brotăcelul i-a spus furnicuței într-o zi:

– Te rog să mă-nveți și pe mine literele!

– Dacă nu te-ai juca toată ziua printre foi... Ia stai liniștit și fii atent!

Brotăcelul n-a vrut să-i dea importanță. Furnicuța s-a așezat în fața sa.

– Fiecare literă este o rază de soare! Dac-o înveți îți luminează mintea!

– Și dacă le învăț pe toate, se mută soarele în capul meu?

E luna lui cireșar. În poieniță, fragii s-au pârguit.

Irinel și sora sa, Mioara, s-au dus să-i culeagă.

Bobițele roșii și parfumate i-au ademenit spre iarba mătăsoasă. Nu știau ce să facă mai întâi: să culeagă sau să mănânce.

Cei doi s-au luat la întrecere. Fiecare și-a ales partea sa de poieniță.

Irinel s-a așezat în mijlocul unui pâlc des de fragi și-a început să culeagă: una în coșulet, alta în gură. Mioara s-a pus serios pe treabă. Ea n-a pierdut timpul. Și-a umplut coșulețul mai repede.

Scanned with OKEN Scanner

Fratele său i-ar fi urmat exemplul, dar știa că-l va ajuta ca de fiecare dată. Mirosind a fragi și a pădure s-au întors acasă.

S-a dus vara! Toamna-i pe drum. Gospodarii și-au pregătit hambarele și butoaiele pentru a-și strânge roadele.

Cei doi nepoți i-au promis bunicului că-l vor ajuta.

– N-ați vrea să gustați din strugurii cu boabe dulci și zemoase? i-a îndemnat bunicul.

– Vom gusta din toate, nu-ți face griji. Ei iau din coșul de nuiele și două gutui. I-au spus bunicului că sunt tare bune, acrișoare și parfumate.

– De ce s-au îngălbenit oare așa? întreabă Damian.

– De spaimă că vine iarna!

Sâmbătă, Claudia s-a dus la verișoara sa, Iulia. S-au hotărât să picteze împreună frunze de toamnă.

– Pictați afară sau în casă? le-a întrebat mama.

S-au dus afară, luându-și toate materialele. Îndată, câinele a coborât scările. N-au avut timp să-l oprească sau să-l întoarcă. S-a năpustit bucuros spre măsuță și-a împrăștiat toate lucrurile. S-ar fi jucat cu ele, dar n-a știut cum să le spună.

– Mai pictăm sau ne jucăm? a întrebat Iulia râzând.

Elevii din clasa noastră s-au pus serios pe treabă: rezolvă de zor exerciții și probleme. Doamna învățătoare ne-a îndrumat și ne-a ajutat mai mult ca oricând.

Ne-am pregătit pentru concursul de matematică din mai.

Ziua cea mare a sosit. Subiectele au fost mai dificile decât ne așteptam, dar ne-am descurcat și s-ar putea ca rezultatele să ne situeze pe locurile fruntașe.

Sună telefonul, iar eu răspund:

– Bună, Elena, de ce m-ai sunat?

– Îți dau o veste bună: s-au afișat rezultatele concursului. Ai obținut cel mai mare punctaj! Felicitări! Să-i transmiți și lui Mihai. S-a clasat pe același loc. N-am muncit degeaba. Toți avem rezultate bune!

– Ce bine-mi pare!

Scanned with OKEN Scanner

– Bine-ai venit, bunico! ce bine-mi pare că te văd!

– Bună, Dorine! Mi s-a făcut dor de tine și am trecut să-ți aduc niște fructe.

– Mă bucur mult, bunico! Mai rămâi la noi sau pleci? Ia loc!

– N-am timp! S-ar putea să mai vin mâine. Mă întâlnesc c-un văr de-al meu.

– Te aștept să-ți povestesc despre excursie! i-a spus Dorin.

Într-o zi, mama a pus pe masă o pâine caldă, aburindă.

Toți ne-am adunat să gustăm din ea.

– Așteptați! Este prea fierbinte! Să vă spun cum am făcut-o! Am frământat aluatul într-un lighenuș, dintr-un kilogram de făină, apă, sare și drojdie.

– Într-o carte de bucate am citit și eu cum se face! i-a spus Daniela.

– Într-o zi, când vei fi mare, vei face singură pâine gustoasă!

Dintr-o cameră alăturată a venit și Pufuleț, pisoiul, atras de mirosul pâinii.

Într-un târziu, mama a rupt pentru fiecare câte o bucată. Toți s-au înfruptat din pâinea pufoasă.

– Ce bună este! au exclamat.

Dintr-un colț ne privea Pufuleț. I-am dat și lui o bucățică să-și astâmpere pofta.

Angelica s-a dus la colega sa, Mirela. După ce s-au jucat un timp, i-a adus ceva dulce:

– Ia și răsfață-te cu o prăjitură sau o bomboană!

– Iau, dar mi-e cam sete!

– Am să-ți dau un suc de soc! L-a preparat mama. Ia, te rog.

Motanul cel negru sare într-un raft după un țânțar. S-au răsturnat toate cărțile.

– Ce-ai făcut? Ia stai puțin, că-ți arăt eu!

– Nu-l mai certa! Dacă s-ar urca la perdea ar fi mai rău. N-ai ce-i face!

Este vacanța mare. Ne-am dus la bunici. Ei au multe păsări. Bunicul s-a dus să le dea boabe de porumb sau de grâu. Ele s-au repezit la mâncare. Într-o clipă s-a terminat aproape totul. Mai avea puține boabe în găleata sa. Eu l-am întrebat:

Scanned with OKEN Scanner

– Aceste boabe le-ai oprit pentru curcan?
– Da, dar l-am închis să nu sară la voi.
– Este răutăcios dacă ne vede îmbrăcați în roșu, mi-a spus sora mea.
– A pățit-o cu el și un neam de-al nostru! adaugă bunicul.
Ne-am bucurat că am petrecut clipe minunate la bunici.

Într-o zi l-am întrebat pe unchiul Dare, care este tipograf:
– Cum s-au tipărit cărțile acestea mai vechi din bibliotecă?
El mi-a răspuns:
– La tipografie lucrau mulți muncitori. Unii luau literele din sertare și formau textul, iar alții montau desenele.
– Tot ei i-au pus și copertele?
– Sigur, mi-a răspuns unchiul.
M-am gândit că unui om i-ar trebui multă muncă să obțină o carte.

S-au copt strugurii. Alex a luat la școală un ciorchine violet cu boabe mari. I-a promis Alinei că îi va aduce de la țară. Până în pauză l-a pus în banca sa.
– Mi-ai adus struguri? l-a întrebat ea.
– Ți-am adus, dar îți dau în pauză, că a început ora!
– Te rog, dă-mi o bobiță!
Fără să mai aștepte, fetița a desfăcut punga. O albină atrasă de miros a intrat pe fereastra întredeschisă.
– S-ar putea să mă înțepe! i-a spus fetița speriată.
– Nu-i da atenție, n-ai cum s-o alungi! Ne-a văzut și doamna învățătoare! spune băiatul.
Albina a zburat. Copiii s-au speriat.
Doamna învățătoare le-a făcut celor doi un semn discret și lecția continuă. Numai ei știu ce s-a întâmplat!

– Tare rău îmi pare că noi n-avem bunici! i-a spus Măriuca mamei sale.
– I-a chemat Dumnezeu la el! N-avem ce face!
– N-are cine să ne spună povești! adaugă și Nicu bosumflat.
La sfârșit de săptămână părinții s-au gândit să le facă o surpriză copiilor: au adus de la cămin doi bătrânei. I-au invitat și pe vecini, care n-au refuzat. Toți s-au distrat de minune.
– Nu-i așa că o să-i mai chemăm? a întrebat băiețelul care nu s-a dezlipit de bunica.
– Sigur, s-ar părea că v-ați găsit bunici! a răspuns tata.

Scanned with OKEN Scanner

Într-o zi, pe vârful unui munte, un pin l-a întrebat pe un brăduț:

– Tu știi că ești neam cu mine? s-a întors primul plin de importanță spre cel de lângă el.

– Ne-a povestit mama, când ne-am adunat toți într-o seară, că noi suntem dintr-o familie mare, numită „conifere", spuse brăduțul în timp ce-i ținea de mână pe frățiorii săi, niște brăduți mai mici.

– Așa este! confirmară brăduții scuturându-și conurile mici ca pe niște cercelușI aurii.

Pinul s-a convins că micuții nu erau așa neștiutori cum i-a crezut el, și l-a mângâiat pe creștet pe cel mai mic dintre ei.

Acum toți erau bucuroși că s-au cunoscut și că fac parte dintr-o familie atât de numeroasă.

N-am s-o uit niciodată pe doamna mea învățătoare. Deși nu eram neam cu ea, m-a tratat întotdeauna ca pe o fiică și mi-a alinat dorul de mamă, pe care n-am cunoscut-o niciodată.

S-a aplecat cu grijă asupra mea și mi-a explicat cu răbdare tot ce o întrebam.

Odată, într-o excursie, eu și colegul meu ne-am rătăcit și după căutări îndelungate ne-a găsit nea șoferul. Doamna nu ne-a certat, deși era foarte speriată și supărată.

Cu o mână l-a luat de după umeri pe colegul meu, cu cealaltă m-a luat pe mine și ne-a spus:

– Aveți grijă! Viața e plină de necunoscut, așa cum pline de necunoscut au fost și aceste meleaguri.

Dar în viață nu aveți voie să vă rătăciți!

Și nu ne-am mai rătăcit niciodată.

Ionel s-a trezit zâmbind. Mama sa a aflat motivul: s-a întors de pe tărâmul poveștilor. Se făcea că era neam cu împăratul Barbăroșie. Un balaur i-a răpit fata și n-o putea salva nimeni.

El, care s-ar părea că în vis era un voinic puternic, s-a dus la împărat și l-a încredințat că-i va salva fata, care era de fapt verișoara sa.

– N-ai cum, tinere! i-a răspuns acesta.

– N-ați știut, dar vă spun acum, c-am aflat secretul balaurului: adoarme la cântecul unui nai fermecat.

– Dacă poți, ia acest nai, poate va adormi balaurul. De mult timp n-am mai văzut un voinic așa puternic!

I-au trebuit multe zile voinicului, dar într-un târziu a ajuns. A început să cânte la nai, dar mama sa l-a trezit.

Scanned with OKEN Scanner

– Ne-am hotărât să mergem la bunici! l-a anunțat ea. Altfel n-am fi îndrăznit să-ți stricăm aventura.

Vrăbiuța Cip și-a construit cu greu un cuib la streașina unei case, pe care l-a căptușit cu puf și pene. Munca sa nu a fost zadarnică, pentru că s-a adăpostit în el toată iarna.

Când natura s-a trezit la viață și s-au întors păsările călătoare, Cip a observat o rândunică care zbura întruna dând parcă târcoale cuibului.

Într-o zi, vrăbiuța s-a dus la ea și i-a spus:

– De ce zbori mereu prin apropiere? Ce-ai pățit?

– Odată, eu și tovarășul meu ne-am construit un cuib asemănător cu cel pe care îl ai tu. Dar un copil obraznic ne-a stricat culcușul și acum nu avem unde sta.

– Stați la mine! După ce-l construiți din nou, o să vă mutați în el. Cel care v-a stricat cuibul își va primi, în timp, pedeapsa.

Vrăbiuța i-a ajutat rândunicii și împreună s-au descurcat de minune.

Cip și rândunica au rămas prietene nedespărțite.

Pe o băncuță, lângă fântâna bunicii erau așezate două căni de aceeași mărime; una din porțelan cu floricele albastre și una din tablă, îndoită ici-colo de atâta folosință.

Cea de porțelan s-a uitat la surata ei și i-a spus cu îngâmfare:

– Ce urâtă ești! Mi-e rușine să spun că ești neam cu mine! Într-o bună zi s-ar putea să fii aruncată.

Cănița de tablă s-a mutat mai la dreapta și i-a răspuns:

– Cel ce ia apă cu mine este sigur că mă va găsi aici și mâine și va mai putea bea apă încă o dată. Pe când tu... odată și odată te vei sparge.

Nici nu termină bine de vorbit că cineva a dat din neatenție peste bancă. Aceasta s-a răsturnat și cănița lăudăroasă de porțelan s-a spart.

Cel ce n-a fost atent a ridicat cu părere de rău cioburile...

Pe la tortiță se prelingeau două picături ca de rouă.

Erau picături de apă sau lacrimile de tristețe ale căniței de porțelan?

Odată, într-o bibliotecă, se certau toate literele și cuvintele. Așteptau marea întrunire care are loc numai o dată la sute de mii de ani. Marele Abecedar, într-un costum de înțelepciune, va hotărî care este cea mai importantă literă și va preciza cel mai important cuvânt. S-au adunat toate ca o turmă de oițe în jurul păstorului.

Scanned with OKEN Scanner

– Nu-i altul mai important ca mine! a început cuvântul „casă". Eu reprezint locul ce-l îndrăgește toată lumea!

– Dacă nu v-a spus nimeni, să știți că eu sunt cea mai frumoasă literă! rosti mândră litera „L". Denumesc o mulțime de flori: lăcrămioare, liliac, lalea sau...

– Sau „lene"! interveni răutăcioasă litera „T", ce se desprinse de pe fruntea unui trandafir. N-are rost să te lauzi! Că-i frumos sau nu cuvântul ce-l reprezentăm depinde de noi!

– S-ar părea că ai dreptate! N-au cum să ia naștere cuvintele fără noi! i-a spus resemnat „L".

În timp ce toate se certau, Abecedarului i-au căzut ochii pe două cuvinte ce stăteau mai retrase: „Dragoste" și „Prietenie".

– Dar voi n-ați spus nimic! N-ați vrea să vă apărați drepturile?

– N-avem de ce ne certa! Ne-am făcut prieteni vechi care ne prețuiesc! Cel mai important este DUMNEZEU, Cel care a creat totul.

Scanned with OKEN Scanner

TESTE

Test 1 (sa, s-a)

1. Completează cu „s-a" și „sa" spațiile libere din textul următor:

Maria ..... întristat. Mușcata de la fereastra ..... pălise. Ce ..... întâmplat oare? Fusese la bunica ..... câteva zile și nimeni nu udase plăntuța. ..... grăbit să aducă apă.

Peste puțin timp mușcata ..... înviorat.

2. Alege forma corectă:

- Fața *sa/s-a* era roșie ca focul.
- Spre seară cerul *s-a/sa* întunecat.
- *Sa/S-a* întâlnit cu zâna în cartea *s-a/sa*.
- Nu *s-a/sa* mai uitat înapoi.

3. Alcătuiește enunțuri care să formeze un text folosind următoarele grupuri de cuvinte: *mingea sa, s-a întâlnit, prietena sa, s-a spart, nu s-a supărat.* Dă-i titlul potrivit.

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează corect trei spații libere din textul dat; • optează pentru forma corectă în trei cazuri; • construiește enunțuri cu trei-patru grupuri de cuvinte fără a le ordona într-un text.	• completează corect patru spații din textul dat; • optează pentru forma corectă în patru cazuri; • construiește enunțuri cu patru grupuri de cuvinte pe care le ordonează cu greu într-un text.	• completează corect textul dat; • optează pentru forma corectă în toate cazurile; • construiește enunțuri pe care le ordonează într-un text cu toate grupurile de cuvinte; • dă titlul potrivit textului.

Scanned with OKEN Scanner

Test 2 (s-au, sau)

1. Completează corect textul folosind ortograma „s-au" și cuvântul **„sau"**:

Zorile ..... ivit. Unul dintre cocoși, cel pestriț ..... cel alb, a dat deșteptarea. Găinile ..... trezit somnoroase, rațele măcăie îmbufnate, iar bobocii mofturoși își întind aripioarele ..... piciorușele. ..... auzit pași la portiță. Mădălina le aduce boabe de grâu ..... de porumb.

2. Alege forma corectă și completează versurile folosind cuvinte potrivite:

O scoică și-un melcușor
S-au/Sau urcat pe-un ..... .
S-au/Sau jucat, *s-au/sau* legănat,
Până când *s-a/sa* ..... .
Scoica însă-a dispărut
S-au/Sau în mare *s-a/sa*

3. Construiește câte două enunțuri cu „s-au" și „sau", apoi explică scrierea corectă.

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează cel puțin două spații din textul dat; • optează pentru forma corectă în trei cazuri și încearcă să completeze versurile; • construiește două enunțuri fără a explica scrierea corectă.	• completează patru spații din textul dat; • optează pentru forma corectă în cinci cazuri; • completează cu ezitări cuvintele care lipsesc din versuri; • construiește enunțurile fără a explica scrierea corectă.	• completează corect textul dat; • optează pentru varianta corectă în toate cazurile; • completează versurile cu toate cuvintele care lipsesc; • construiește corect toate enunțurile și explică scrierea cu „s-au" și „sau".

Scanned with OKEN Scanner

Test 3 (i-a, ia)

1. Scrie în locul punctelor ortograma „i-a" sau cuvântul „ia":

Supărată, Elisa ..... rochița și o întinde la uscat. Andrei ..... udat-o cu stropitoarea. ..... apoi plasa de fluturi și aleargă prin curte.

– ..... stai cuminte, aici nu sunt fluturi! ..... spus sora sa.

– Vreau să prind vânt, să-ți usuc mai repede rochița! ..... răspuns el. Poate scap de pedeapsă. Mama ..... explicat odată că rufele se usucă mai repede când bat vântul.

2. Alege forma corectă:

- Bunica *i-a/ia* dat voie să *i-a/ia* cartea de pe raft.
- *I-a/ia* să vedem cine *i-a/ia* florile.
- Doamna învățătoare *i-a/ia* privit cu bucurie.

3. Scrie mai multe enunțuri (cel puțin patru) cu același început, alegând varianta corectă pentru „i-a" și „ia". Folosește cuvintele dintre paranteze:

Victor *i-a/ia* (cartea, cerut, povestit, o revistă)

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează corect trei spații libere din textul dat; • optează pentru varianta corectă în trei cazuri; • scrie corect două enunțuri în condițiile cerute.	• completează corect patru spații din textul dat; • optează pentru varianta corectă în patru cazuri; • scrie corect trei enunțuri în condițiile cerute.	• completează corect textul dat; • optează pentru varianta corectă în toate cazurile; • scrie corect 4-5 enunțuri, în condițiile impuse.

Scanned with OKEN Scanner

Test 4 (neam, ne-am)

1. Completează spațiile libere și dă exemple:

- Se scrie „neam" atunci când ..... .
- Se scrie „ne-am" atunci când ..... .

2. Completează spațiile libere cu „ne-am" și „neam":

Într-o zi am plecat la pădure. Pe drum nu ..... întâlnit cu nimeni. Am ajuns pe valea unui râu. Aici ..... găsit cu niște prieteni. ..... dezbrăcat și am intrat în apă. ..... bălăcit și ..... stropit câteva ceasuri bune. Un ..... de-al lui Andrei a prins un pește. Toți ..... bucurat.

3. Alege forma corectă:

- *Ne-am/Neam* grăbit să prindem trenul.
- Românii sunt un *ne-am/neam* de oameni harnici.
- *Ne-am/Neam* de neamul meu nu a pățit așa rușine.
- Nu *ne-am/neam* supărat că ați plecat.

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează și exemplifică un caz; • completează corect trei situații; • optează pentru forma corectă în două cazuri.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • completează corect cinci situații; • optează pentru forma corectă în trei cazuri.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • completează corect textul dat; • optează pentru forma corectă în toate cazurile.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Test 5

(sa, s-a, ia, i-a, sau, s-au, neam, ne-am)

1. Completează cu forma potrivită dintre: *sa, s-a, ia, i-a, sau, s-au, iau, i-au.*

..... înserat. Copacii ..... îmbrăcat în veșminte ciudate. În pădure, ursul ..... retras în bârlog. Vecina ....., vulpea a ieșit la plimbare. ..... spus că are un ..... sat și vrea să ..... din piață niște găini. I .....terminat proviziile.

2. Alege forma corectă:

- Nu s-au/sau gândit să ia/i-a umbrela cu ei.
- Iepurașul ia/i-a povestit unui neam/ne-am cum sa/s-a întâmplat.
- Trebuie să ia/i-a cartea, chiar dacă are poze sau/s-au nu.
- Nu sa/s-a gândit că neam/ne-am întors așa repede.

3. Alcătuiește câte un enunț pentru fiecare dintre perechile: *sa/s-a; sau/s-au; neam/ne-am.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează corect patru spații libere din textul dat; • optează pentru forma corectă în cinci cazuri; • construiește corect două enunțuri.	• completează corect șase spații libere din textul dat; • optează pentru forma corectă în șase cazuri; • construiește corect trei enunțuri.	• completează corect textul dat; • optează pentru forma corectă în toate cazurile; • construiește corect toate enunțurile.

Test 6 (l-a, la)

1. Completează cu „l-a" și „la" spațiile punctate din textul următor:

Ursoaica ..... trezit pe Martinel să meargă ..... zmeură. Într-un desiș, puiul s-a înțepat ..... un picior. Ursoaica ..... sfătuit să fie mai atent și ..... ajutat să iasă ..... lumină. ..... învățat cum să mănânce zmeură fără să se înțepe.

2. Alege forma corectă și completează versurile (poți alege cuvintele din paranteză):

L-a/La-ntrebat Luna pe Soare
De mai merge *l-a/la* .....
– Merg la mare depărtare
Și *l-a/la* munte și *l-a/la* .....
L-a/La rugat s-o ia-n spinare,
Și când merge *l-a/la* .....
Ea-l așteaptă răbdătoare.

(*plimbare, mare, culcare*)

3. Alcătuiește un text cu titlul „La munte", în care să folosești următoarele grupuri de cuvinte: *l-a întâlnit, la gară, la jumătate, l-a urcat, l-a obosit.*

Suficient, în cazul în care:	**Bine**, în cazul în care:	**Foarte bine**, în cazul în care:
• completează corect patru spații libere din textul dat; • optează pentru varianta corectă în patru cazuri; • alcătuiește trei-patru enunțuri, fără a le ordona într-un text.	• completează cinci spații libere din textul dat; • optează pentru varianta corectă în cinci cazuri; • construiește enunțuri folosind cuvintele date, ordonându-le cu greu într-un text.	• completează corect textul dat; • optează pentru forma corectă în toate cazurile; • completează versurile cu toate cuvintele care lipsesc. • alcătuiește textul folosind toate cuvintele date.

Scanned with OKEN Scanner

Test 7 (într-o, într-un)

1. Formulează câte două enunțuri pentru ortogramele „într-un" și „într-o".

2. Completează cu "într-un" și "într-o".

Mama aleargă ..... suflet la copil.

..... colț al grădinii se auzea plânsul său. ..... clipă ajunse lângă el. Se speriase degeaba.

..... zmeuriș era un arici. Mama îi spuse că nu-i face nimic.

Îi dădu ..... mână un măr auriu. Băiatul se opri apoi din plâns și începu să mănânce.

3. Alcătuiește enunțuri care să formeze un text, folosind următoarele grupuri de cuvinte: *într-un cartier, într-o casă, într-un magazin, într-o gentuță, într-un târziu.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• formulează două-trei enunțuri; • completează corect două situații; • alcătuiește enunțuri cu trei grupuri de cuvinte, fără a le ordona în text.	• formulează corect enunțuri; • completează corect trei situații; • alcătuiește enunțuri cu patru grupuri de cuvinte, pe care le ordonează cu greu într-un text.	• formulează enunțuri corecte; • completează corect textul dat; • alcătuiește enunțurile și le ordonează în text.

Scanned with OKEN Scanner

Test 8 (iau, i-au)

1. Alcătuiește câte două enunțuri cu „iau" și „i-au":

Explică: ➺ Se scrie „iau" atunci când ..... .

➺ Se scrie „i-au" atunci când ..... .

2. Completează spațiile punctate cu „iau" și „i-au" după caz.

➺ ..... stropitoarea și ud florile.

➺ Observ că liliacului ..... mai înflorit câteva crengi.

➺ ..... un buchet pentru mama. Frații mei ..... dus și bunicii un buchet de liliac alb.

3. Alege forma corectă în perechile din următoarele enunțuri:

◉ Elevii *i-au/iau* dat doamnei caietele.

◉ Eu *i-au/iau* mamei un dar.

◉ Bunicii *i-au/iau* luat Danei o bicicletă.

◉ Din piață *i-au/iau* banane și portocale.

Suficient	Bine	Foarte bine
• formulează enunțuri corecte, fără explicații; • completează corect două situații; • optează pentru forma corectă în două cazuri.	• formulează enunțuri corecte și explică scrierea corectă; • completează corect trei situații; • optează pentru forma corectă în trei cazuri.	• formulează enunțuri corecte și explică scrierea corectă; • completează corect textul dat; • optează pentru forma corectă în toate cazurile.

Scanned with OKEN Scanner

Test 9 (nea, ne-a)

1. Completează spațiile libere și scrie câte un exemplu:

- Se scrie „nea" pentru că ..... .
- Se scrie „ne-a" pentru că ..... .

2. Înlocuiește spațiile libere cu „nea" și „ne-a".

- Poștașul ..... adus o scrisoare.
- Moș Crăciun ..... oferit daruri.
- La noi a venit ..... Iordache.
- Bunica ..... transmis urări de bine.
- Doamna învățătoare ..... prezentat o carte.
- Pomii au podoabe de ..... .

3. Transformă după modelul:

- ✔ *ne spune* → *ne-a spus*
- ✔ ne vede → .....
- ✔ ne încurajează → .....
- ✔ ne îmbrățișează → .....

4. Alcătuiește un text cu titlul „La școală", folosind grupurile de cuvinte: *ne-a explicat, ne-a povestit, strat de nea, ne-a ascultat.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează și exemplifică un caz; • înlocuiește cu forma potrivită două enunțuri; • transformă după model un exemplu. • alcătuiește parțial un text folosind două grupuri de cuvinte date.	• completează ambele enunțuri și exemplifică; • înlocuiește spațiile libere cu forma potrivită în patru enunțuri; • transformă după model trei exemple. • alcătuiește parțial un text după titlul dat, folosind trei grupuri de cuvinte.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • înlocuiește toate spațiile libere cu forma potrivită: „nea" și „ne-a"; • transformă după model toate exemplele. • alcătuiește un text după titlul dat, folosind toate grupurile de cuvinte.

Scanned with OKEN Scanner

Test 10

(la, l-a, într-o, într-un, iau, i-au, nea, ne-a)

1. Completează spațiile cu una dintre formele: *la, l-a, într-o, într-un, iau, i-au, nea, ne-a.*

Unchiul meu, ... Toader, are o casă de vacanță ..... munte. ..... zi ..... chemat ..... el. Fiul său ..... sfătuit să adune toți nepoții. Era minunat!

În spatele casei, ... desiș, se afla un zmeuriș. Unchiul ..... avertizat că vin ursii să se înfrupte. Ceilalți nu ..... luat în seamă vorbele dar eu știam adevărul. Pe înserat, când voiam să ..... mingea din spatele casei, am văzut umbrele ieșind din pădure, înfulecând de zor.

2. Alege forma corectă sau completează:

- Luna *la/l-a* călăuzit pe drumeț până *la/l-a* marginea pădurii.
- Toți cei care ..... ascultat pe profesori ..... note mari la examene.
- Iarna *nea/ne-a* adus nămeți de *nea/ne-a.*
- Am desenat petunii ..... vază și trandafiri ..... coș.

3. Alcătuiește o compunere cu titlul „Un câine de nădejde" folosind următoarele forme: *la, l-a, într-o, într-un, nea, ne-a, iau, i-au.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează patru spații punctate cu formele potrivite; • alege forma corectă în două cazuri; • alcătuiește parțial compunerea, utilizând patru forme date.	• completează șapte spații punctate cu formele potrivite; • alege forma corectă în trei cazuri; • alcătuiește corect compunerea, utilizând șase forme date.	• completează toate spațiile punctate cu formele potrivite; • alege forma corectă în toate cazurile; • alcătuiește corect compunerea, utilizând toate formele date.

Scanned with OKEN Scanner

Test 11 (odată, o dată)

1. Completează spațiile libere și scrie câte un exemplu:

- Se scrie „odată" când ..... .
- Se scrie „o dată" când ..... .

2. Completează spațiile punctate cu „odată" sau „o dată".

..... pe vremea lui Ștefan cel Mare, turcii năvăliseră în țară.

Când sună domnitorul ..... din corn, vitejii se adunară unul câte unul și rostiră toți ..... :

– Să ne trăiești, Măria Ta! Dar ce s-a întâmplat?

– Turcii doresc să ne cotropească pământurile și, fiindcă au mai încercat ....., este destul de periculos.

– ..... și ..... trebuie să scuturăm jugul turcesc! răspunseră oștenii și puseră mâna pe arme.

3. Alege forma corectă:

- Mirela a mințit doar *odată/o dată*.
- *Odată/o dată* trăia un împărat bogat.
- Ne adunarăm toți *odată/o dată*.
- Le spuse răspicat doar *o dată/odată* ce au de făcut.

Suficient	Bine	Foarte bine
• dă exemple de propoziții dar nu completează partea teoretică; • se găsesc mai mult de trei greșeli în completarea textului; • optează pentru forma corectă în două cazuri.	• alcătuiește corect enunțuri cu expresiile date; • completează textul dat dar cu unele greșeli; • optează pentru forma corectă în trei cazuri.	• alcătuiește corect enunțuri cu expresiile date; • completează corect textul dat; • optează pentru forma corectă în toate cazurile.

Scanned with OKEN Scanner

Test 12 (cel, ce-l)

1. Completează spațiile punctate și dă câte un exemplu:

- Se scrie „cel" când ..... .
- Se scrie „ce-l" când ..... .

2. Înlocuiește spațiile libere cu „cel" și „ce-l".

Sandu și George sunt frați. ..... mai mare este George și are mereu grijă ca Sandu să fie ..... mai bun din clasă.

– De ..... ajuți și-l însoțești oriunde? îl întrebă Mirela, colega lui George.

– Pentru că el este ..... mai mic și vreau să ajungă ..... mai bun din clasă.

Mirela îl dojenește:

– Ai grijă, că de ..... ajuți, de ..... înveți să fie mai comod.

George se gândi o clipă și își propuse să-l supravegheze pe fratele lui doar de la distanță.

3. Transformă după modelul dat:

- ✔ *de ce îl certam* → *de ce-l certăm*
- ✔ cu ce îl va înlocui → .....
- ✔ de ce îl interesează → .....
- ✔ de ce îl îmbrățișezi → .....
- ✔ pe ce îl așezi → .....

4. Alcătuiește un text și dă titlul potrivit. Folosește grupurile de cuvinte: *cel harnic, cel mic, ce-l îmbraci, ce-l certi, cel mai bun.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează și exemplifică un caz; • înlocuiește cu forma potrivită două enunțuri; • transformă după model două exemple; • alcătuiește parțial un text folosind două grupuri de cuvinte date;	• completează ambele enunțuri și exemplifică; • înlocuiește spațiile libere măcar în patru cazuri; • transformă după model trei exemple; • alcătuiește un text folosind trei grupuri de cuvinte.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • înlocuiește toate spațiile libere cu forma potrivită; • transformă după model toate exemplele; • alcătuiește un text scurt și îi dă titlul potrivit.

Scanned with OKEN Scanner

Test 13 (va, v-a)

1. Formulează câte două enunțuri pentru ortograma „v-a" și două pentru cuvântul „va".

2. Completează cu „v-a" și „va" spațiile libere.

Dănuț ..... merge în tabără la mare, împreună cu sora sa. ..... lua cu el colacul de salvare, salteaua pneumatică, șlapi și costum de baie. Umbrelă ..... găsi de închiriat.

– ..... încăput totul în geamantan? se aude vocea mamei. Tata ..... scos salteaua, că este prea mare. O vom aduce noi cu mașina, peste două zile.

– Bine, mamă! ..... fi mai ușor bagajul meu, spune Mădălina.

– ..... sunat Mihai! Dorește să plecați împreună la autocar. Cu siguranță ..... fi foarte frumos!

3. Alcătuiește enunțuri care să formeze un text, folosind următoarele grupuri de cuvinte: *va participa, v-a plăcut, va concura, v-a impresionat, va reuși, v-a încântat.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• formulează două enunțuri corecte; • completează patru din spațiile libere; • alcătuiește patru enunțuri, dar ordonează greu în text.	• formulează trei enunțuri corecte; • completează corect șase spații din textul dat; • formulează enunțurile, dar le ordonează greu în text.	• formulează enunțuri corecte cu toate cuvintele și ortogramele; • completează corect textul dat; • alcătuiește un text folosind toate grupurile de cuvinte date.

Scanned with OKEN Scanner

Test 13 (va, v-a)

1. Formulează câte două enunțuri pentru ortograma „v-a" și două pentru cuvântul „va".

2. Completează cu „v-a" și „va" spațiile libere.

Dănuț ..... merge în tabără la mare, împreună cu sora sa. ..... lua cu el colacul de salvare, salteaua pneumatică, șlapi și costum de baie. Umbrelă ..... găsi de închiriat.

– ..... încăput totul în geamantan? se aude vocea mamei. Tata ..... scos salteaua, că este prea mare. O vom aduce noi cu mașina, peste două zile.

– Bine, mamă! ..... fi mai ușor bagajul meu, spune Mădălina.

– ..... sunat Mihai! Dorește să plecați împreună la autocar. Cu siguranță ..... fi foarte frumos!

3. Alcătuiește enunțuri care să formeze un text, folosind următoarele grupuri de cuvinte: *va participa, v-a plăcut, va concura, v-a impresionat, va reuși, v-a încântat.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• formulează două enunțuri corecte; • completează patru din spațiile libere; • alcătuiește patru enunțuri, dar ordonează greu în text.	• formulează trei enunțuri corecte; • completează corect șase spații din textul dat; • formulează enunțurile, dar le ordonează greu în text.	• formulează enunțuri corecte cu toate cuvintele și ortogramele; • completează corect textul dat; • alcătuiește un text folosind toate grupurile de cuvinte date.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Test 14 (nai, n-ai)

1. Completează spațiile punctate și formulează enunțuri:

- Se scrie „nai" când ..... .
- Se scrie „n-ai" când..... .

2. Completează spațiile punctate cu „nai" și „n-ai".

Un ciobănaș cânta la ..... Oile pasc liniștite alături. Din ..... ies sunete fermecătoare. Ce ..... da să cânți și tu ca el! ..... mai veni să-l asculți.

3. Alege forma corectă:

- Bunicul a cumpărat un *nai/n-ai*.
- *N-ai/Nai* vorbit de mult cu bunicii.
- Liviu cântă la *n-ai/nai*.
- De când erai mic *n-ai/nai* mai văzut marea.

Suficient	Bine	Foarte bine
• dă exemple de propoziții dar nu completează partea de teorie; • completează corect două spații din text; • optează pentru forma corectă în două cazuri.	• completează corect partea teoretică și dă exemple; • completează corect două spații din textul dat; • optează pentru forma corectă în două cazuri.	• completează corect partea teoretică și dă exemple; • completează corect textul dat; • optează pentru forma corectă în toate cazurile.

Test 15 (nu-i, n-o, nu-l)

1. Completează spațiile punctate cu „nu-l", „n-o", „nu-i":

..... animal mai puternic și mai fioros decât leul. ..... poți confunda: are coama stufoasă, ghearele ascuțite și dinții puternici. Prada ..... scapă niciodată. Nimeni ..... poate egala. Nici bivolul sălbatic, cu coarne ascuțite, ... rezistă. Regele animalelor ..... să fie întrecut vreodată.

2. Transformă propozițiile următoare în propoziții negative folosind ortograme.

a) Soarele este ca un bulgăre de foc.
b) Martinică îl sperie pe iepuraș.
c) Veverița o zbughește pe crengile stejarului.
d) Cerul îi dăruiește pământului lacrimile sale.

3. Combină cuvintele, adaugă și tu altele apoi alcătuiește enunțuri:

nu-i	privește	să minți
nu-l	bine	un ursuleț
n-o	dăruiește	nici câinele
nu-i	recunoaște	pe ea

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează spațiile libere cu forma potrivită în două cazuri; • transformă corect două propoziții folosind ortogramele potrivite; • găsește cuvintele potrivite și alcătuiește două enunțuri.	• completează spațiile libere cu forma potrivită în patru cazuri; • transformă corect trei propoziții folosind ortogramele potrivite; • găsește cuvintele potrivite și alcătuiește trei enunțuri.	• completează toate spațiile libere cu forma potrivită; • transformă corect toate propozițiile folosind ortogramele potrivite; • găsește cuvintele potrivite și alcătuiește patru enunțuri.

Scanned with OKEN Scanner

Test 16 (n-are, n-avem, n-au, n-ați, n-am)

1. Înlocuiește spațiile libere cu ortogramele „n-are", „n-avem", „n-am", „n-ați", „n-au":

a) Ursii ..... intrat încă în bârlog.
b) Pentru că ..... luat echipament voi nu puteți urca.
c) Noi ..... participat la concurs.
d) Bunica ..... mere în coș.
e) Dacă nu ne grăbim ..... timp să ajungem la gară.
f) Primăvara ..... cules încă ghiocei.

2. Formulează întrebări în care să folosești ortogramele „n-ați", „n-au", „n-avem", „n-are", „n-am".

3. Alcătuiește enunțuri cu următoarele grupuri de cuvinte: *n-au observat, n-ați auzit, n-avem momeală, n-am renunțat, n-are undiță.*
Ordonează-le într-un scurt text.

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează spațiile punctate cu forma potrivită în două cazuri; • formulează corect două întrebări în care folosește ortograme; • construiește enunțuri cu trei grupuri de cuvinte.	• completează spațiile punctate cu forma potrivită în patru cazuri; • formulează corect patru întrebări în care folosește ortograme; • construiește enunțuri, dar le ordonează greu în text.	• completează toate spațiile punctate cu forma potrivită; • formulează corect șase întrebări în care folosește ortogramele indicate; • alcătuiește enunțuri cu toate grupurile de cuvinte și le ordonează într-un text.

Scanned with OKEN Scanner

Test 17 (cam, c-am)

1. Completează spațiile libere și scrie câte un exemplu:

- Se scrie „cam" pentru că ..... .
- Se scrie „c-am" pentru că ..... .

2. Înlocuiește spațiile libere cu „cam" și „c-am":

- Drumul până la cabană e ..... anevoios.
- Plâng de fericire ..... reușit la examen.
- Apa din fântână e ..... tulbure.
- Sunt ..... dezorientat ..... ajuns unde nu trebuie.
- De câteva zile, băiatul e ..... neastâmpărat.
- Te aștept pe la mine ..... să îți povestesc ceva interesant.

3. Transformă după model:

✔ *că am auzit* → *c-am auzit*		✔ *c-am citit* → *că am citit*	
✔ că am scris →		✔ c-am intenționat →	
✔ că am obosit →		✔ c-am căzut →	

4. Alcătuiește un text, cu titlul „O întâmplare nefericită" folosind grupurile de cuvinte: *cam supărat, c-am alunecat, cam grăbit, c-am observat.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează și exemplifică un caz; • înlocuiește cu forma potrivită două enunțuri; • transformă după model două exemple; • alcătuiește parțial un text folosind două grupuri de cuvinte.	• completează ambele enunțuri și exemplifică; • înlocuiește spațiile libere cu forma potrivită în patru dintre enunțuri; • transformă după model trei exemple; • alcătuiește parțial un text după titlul dat, folosind trei grupuri de cuvinte.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • înlocuiește toate spațiile libere cu forma potrivită; • transformă după model toate exemplele; • alcătuiește un text după titlul dat, folosind toate grupurile de cuvinte.

Scanned with OKEN Scanner

Test 18 (mai, m-ai)

1. Completează spațiile libere și dă exemple:

- Se scrie „mai" atunci când ..... .
- Se scrie „m-ai" atunci când ..... .

2. Completează spațiile punctate cu „mai" sau „m-ai":

- În luna ..... înfloresc lalelele.
- ..... ajutat să iau această hotărâre și ..... făcut fericită.
- ..... bine alerg, să ajung la timp.

3. Alege forma corectă:

- *M-ai/Mai* strigat?
- Bunica locuiește *mai/m-ai* departe de noi.
- *M-ai/Mai* lăsat singur în fața dușmanului.
- Într-o zi de *mai/m-ai* am plecat în excursie.

Suficient	Bine	Foarte bine
• dă exemple de enunțuri fără explicații; • completează corect două situații; • optează pentru forma corectă în două cazuri.	• completează corect și dă exemple; • completează trei din cele patru situații; • optează pentru forma corectă în trei cazuri.	• completează corect și dă exemple în toate cazurile; • completează corect textul dat; • optează pentru forma corectă în toate cazurile.

Scanned with OKEN Scanner

Test 19 (întruna, într-una)

1. Completează spațiile libere și dă exemple:

- Se scrie "întruna" pentru că ..... .
- Se scrie "într-una" pentru că ..... .

2. Alege forma corectă:

- Cerul posomorât varsă *întruna/într-una* lacrimi.
- *Întruna/într-una* din camere se odihnea bunica.
- La școală merg *întruna/într-una* în costumul de elev.
- Șoricelul a intrat iute *întruna/într-una* din galerii.

3. Completează spațiile libere cu „întruna" sau „într-una" și găsește apoi un titlu potrivit:

Spre sfârșitul anului școlar, copiii din clasă vorbeau ..... despre organizarea unei excursii.

..... din agențiile de turism din oraș lucrează unchiul meu. Ne-a dat mai multe pliante și hărți turistice. ..... din ele am găsit un traseu convenabil de o zi.

După ce am stabilit data, ne gândeam ..... la ziua cea mare.

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează și exemplifică un caz; • optează pentru forma corectă în două cazuri; • completează corect două situații și alege titlul potrivit.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • optează pentu forma corectă în trei cazuri; • completează corect trei situații și alege titlul potrivit.	• completează și exemplifică în fiecare caz; • optează pentru forma corectă în toate cazurile; • completează corect textul dat și alege titlul potrivit.

Scanned with OKEN Scanner

Test 20 (demult, de mult)

1. Completează cu „demult" și „de mult" spațiile punctate din textul următor:

Bunicul meu a fost explorator. ....., a fost în deșertul Sahara.

– ..... nu ai mai povestit despre deșert, bunicule!

– Deșertul nu este lipsit complet de viață. ....., cu câteva mii de ani în urmă a fost un ținut cu vegetație și animale.

– Ai văzut cămile? Ele cum rezistă?

– Am văzut mai ..... un dromader. Cocoașa lui nu conține apă, ci grăsimi care îi dau energia să reziste mai multe zile.

– Ai locuit într-o oază?

– Da, ... Aici oamenii construiesc fântâni, cultivă diferite plante.

– Ce interesant! ..... nu am auzit atâtea lucruri noi!

2. Alege forma corectă în perechile din textul următor:

Nu mai fusesem *demult/de mult* prin ținutul copilăriei mele. *De mult/Demult* nu mai urmărisem maiestatea bradului și nu mai comunicasem cu fagul vânjos de la poale.

Îmi amintesc că *demult/de mult* hoinăream cu alți copii de vârsta mea prin pădurea de la marginea satului. Tot atunci, *demult/de mult*, ne opream la casa pădurarului și ascultam cu nesaț povești despre arbori și animale de *demult/de mult*.

Acum, când mă întorc pe urmele copilăriei mele, îmi vin în minte amintiri de *demult/de mult*.

3. Alcătuiește enunțuri cu următoarele grupuri de cuvinte: trei cu „demult" și trei cu „de mult". Ordonează-le într-un scurt text.

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează corect trei din spațiile punctate; • optează pentru forma corectă în două cazuri; • construiește câte un enunț pentru fiecare caz.	• completează corect patru din spațiile punctate; • optează pentru forma corectă în trei cazuri; • construiește enunțuri dar le ordonează greu în text.	• completează corect textul; • optează pentru forma corectă în toate cazurile; • alcătuiește enunțuri logice și le ordonează într-un text.

Scanned with OKEN Scanner

Test 21 (săi, să-i)

1. Completează spațiile libere și scrie câte un exemplu:

- Se scrie „să-i" pentru că ..... .
- Se scrie „săi" pentru că ..... .

2. Completează spațiile libere cu una dintre formele potrivite: *să-i, săi.*

- Ochii ..... se umezesc de fericire. Merge ..... ducă o veste.
- Părinții ..... sunt la serviciu. Colegul vine ..... arate lecțiile.
- Dinții ..... strălucesc.
- Mama dorește ..... servească o dulceață.

3. Alcătuiește enunțuri logice potrivind cuvintele din prima coloană cu cele din a doua coloană:

Vine	• să-i duce un sac.
Vreau	• să-i povestesc lecția.
Pe umerii	• săi sunt mulți la număr.
Admiratorii	• să-i aducă un pachet.

4. Alcătuiește un text cu titlul „Cloșca", folosind grupurile de cuvinte: *puișorii săi, să-i strige, să-i ocrotească, să-i hrănească.*

Suficient, în cazul în care:	**Bine**, în cazul în care:	**Foarte bine**, în cazul în care:
• completează și exemplifică un singur caz; • completează cu forma potrivită două enunțuri; • alcătuiește două enunțuri logice; • alcătuiește un text folosind două grupuri de cuvinte.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • completează în patru enunțuri cu forma potrivită: să-i, săi; • alcătuiește trei enunțuri logice; • alcătuiește un text după titlul dat, folosind trei grupuri de cuvinte.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • completează în cele șase enunțuri forma potrivită: să-i; săi; • alcătuiește patru enunțuri logice; • alcătuiește un text după titlul dat, folosind toate grupurile de cuvinte date;

Scanned with OKEN Scanner

Test 22 (sar, s-ar)

1. Completează spațiile libere și dă exemple:

- Se scrie „sar" pentru că ..... .
- Se scrie „s-ar" pentru că ..... .

2. Pune în locul punctelor una dintre formele "sar", "s-ar":

- Mama ..... odihni puțin.
- Broscuțele ..... pe mal.
- Elena ..... plimba în parc.
- Stropii de apă ..... peste flori.
- În vacanță ..... duce la munte.
- Copiii ..... la groapa cu nisip.

3. Transformă după modelul:

- ✔ *se spală* → *s-ar spăla*
- ✔ se rotește
- ✔ se cultivă
- ✔ se adăpostește
- ✔ se oprește

4. Alcătuiește un text cu titlul „La joacă", folosind grupurile de cuvinte: *s-ar juca, sar coarda, sar pietrele.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează și exemplifică ambele cazuri; • completează cu formele „sar" și „s-ar" două enunțuri; • transformă după model două variante; • alcătuiește parțial textul, folosind două grupuri de cuvinte.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • completează corect cu formele „sar", „s-ar" patru enunțuri; • transformă după model trei variante; • alcătuiește parțial textul, folosind trei grupuri de cuvinte.	• completează și exemplifică în ambele cazuri; • corect cu formele „sar", „s-ar" toate cazurile; • transformă după model toate variantele; • alcătuiește un text după titlul dat, folosind toate grupurile de cuvinte;

Scanned with OKEN Scanner

Test 23 (iar, i-ar)

1. Completează cu „iar" și „i-ar" spațiile libere din textul următor:

Gheorghiță a cumpărat ..... înghețată. Mănâncă încet. ..... da și fratelui său, dar este răcit. ..... o să plângă, și mama ..... îl va certa. ..... fi trebuit încă o mie de lei să-i cumpere o ciocolată. Cere mamei suma necesară. Fratele său este mulțumit.

2. Alege forma corectă:

- Bunicul cosește *iar/i-ar* iarba din curte.
- *I-ar/Iar* mai trebui un an de muncă să poată merge la facultate.
- Pisica *iar/i-ar* a umblat la smântână.
- *I-ar/Iar* chema și pe ei la nuntă, dar sunt plecați.

3. Alcătuiește enunțuri cu următoarele grupuri de cuvinte și ordonează-le într-un text: *i-ar întreba, i-ar plăcea, iar, i-ar fi spus, iar pleacă.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează corect trei spații din text; • optează pentru forma corectă în două cazuri; • formulează trei din cele cinci enunțuri.	• completează corect trei spații libere; • optează pentru forma corectă în trei cazuri; • formulează enunțuri, dar le ordonează greu.	• completează corect textul; • optează pentru forma corectă în toate cazurile; • formulează enunțuri și le ordonează în text.

Scanned with OKEN Scanner

Test 24

(mai/m-ai; nai/n-ai; sar/s-ar; iar/i-ar)

1. Formulează enunțuri cu ajutorul cuvintelor și ortogramelor: *mai/m-ai; nai/n-ai; sar/s-ar; iar/i-ar.*

2. Alege forma corectă în perechile din exemplele următoare:

- *Mai/M-ai* bine vin în luna *mai/m-ai* când sunt multe flori.
- *N-ai/Nai* mai cântat de mult la *nai/n-ai* !
- Dacă *i-ar/iar* vedea mama cum se întrec la învățătură și cum *sar/s-ar* în sus de bucurie pentru fiecare succes, *iar/i-ar s-ar/sar* bucura.

3. Completează spațiile punctate:

Este vară. Oana va merge ..... într-o tabără. ..... prinde bine câteva zile de odihnă. Nu a ..... plecat din luna ....., când a avut câteva zile libere.

– Ce faci când te întorci? întreb eu.

– Voi merge câteva zile la bunica. Tare ..... bucura. Seara voi asculta cântece vechi, interpretate la ..... . Vii și tu? ..... auzit niciodată asemenea cântece!

– Sigur. ..... în sus de bucurie! Abia aștept. ..... făcut foarte fericit!

Suficient	Bine	Foarte bine
• formulează enunțuri cu cel puțin patru ortograme; • optează pentru forma corectă în cel puțin patru cazuri; • completează corect cinci spații din textul dat.	• scrie corect cel puțin șase enunțuri; • optează pentru forma corectă în cel puțin șase cazuri; • completează corect șapte spații din textul dat.	• formulează enunțuri corecte cu toate cuvintele și ortogramele date; • optează pentru forma corectă în toate cazurile; • completează corect textul dat.

Scanned with OKEN Scanner

Test 25 (cai, c-ai, căi, că-i)

1. Completează și dă un exemplu pentru fiecare:

- Se scrie „c-ai" pentru că ..... .
- Se scrie „că-i" pentru că ..... .

2. Completează spațiile libere, folosind: *c-ai, cai, că-i, căi.*

- Eu știu ..... greu să crești..... .
- Tu ai văzut ..... greșit tema?
- Tu mergi pe ..... greșite.
- Eu am văzut ..... venit pe ..... ascunse.

3. Taie cu o linie forma scrisă greșit:

- Trenul circulă pe *căi/că-i* ferate.
- Tu crești cai/*ca-i.*
- El a știut *cai/ca-i* venit.
- Eu știu *căi/că-i* bine.

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează cel puțin o situație; • completează corect trei situații; • optează pentru forma corectă în două cazuri.	• completează corect și dă cel puțin un exemplu; • completează corect patru situații; • optează pentru forma corectă în trei cazuri.	• completează corect și dă exemple; • completează corect spațiile libere în toate cazurile; • optează pentru forma corectă în toate cazurile.

Scanned with OKEN Scanner

Test 26 (ceai, ce-ai)

1. Completează spațiile libere și dă exemple:

- Se scrie „ceai" pentru că ..... .
- Se scrie „ce-ai" pentru că ..... .

2. Pune în locul spațiilor libere „ceai" sau „ce-ai":

- Vei povesti despre ceea ..... văzut.
- Dimineață a băut ..... .
- De ..... întârziat?
- În ceașcă se află ..... .
- ..... ascuns în buzunar?
- Se amuză de ceea ..... povestit.

3. Transformă după modelul:

- ✔ *Ce spune?* → *Ce-ai spus?*
- ✔ Ce aude? → .....
- ✔ Ce îmbracă? → .....
- ✔ Ce pățește? → .....
- ✔ Ce vizitează? → .....

4. Alcătuiește un text cu titlul „În excursie", folosind grupurile de cuvinte: *ce-ai scris, ce-ai învățat, ceai amărui, ce-ai văzut.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• lucrează numai jumătate din prima secvență; • completează trei enunțuri cu forma potrivită; • transformă după model două exemple; • alcătuiește parțial textul, folosind două grupuri de cuvinte.	• completează și exemplifică ambele cazuri din prima secvență; • completează doar patru enunțuri cu forma potrivită; • transformă după model trei exemple; • alcătuiește parțial un text după titlul dat, folosind trei grupuri de cuvinte.	• completează și exemplifică ambele cazuri din prima secvență; • completează corect cele șase enunțuri cu „ceai" și „ce-ai"; • transformă după model toate variantele; • alcătuiește parțial un text după titlul dat, folosind toate frupurile de cuvinte.

Scanned with OKEN Scanner

Test 27 (deal, de-al)

1. Completează spațiile libere cu „deal" și „de-al":

- Pe ..... vine un prieten ..... nostru.
- Un văr ..... meu a sădit un pom pe ..... .

- Se scrie „deal" ..... .
- Se scrie „de-al" ..... .

2. Alege forma corectă:

Apoi a venit cel *de-al/deal* doilea și a spus să-l lăsăm cu oile lui pe *de-al/deal*. El ne-a cântat la fluier un cântec deosebit *de-al/deal* celuilalt. Pe *deal/de-al* s-au adunat mulți copii să-l asculte.

3. Alcătuiește enunțuri cu următoarele grupuri de cuvinte: *deal, de-al meu, de-al doilea, de-al altuia*. Ordonează-le într-un scurt text.

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează corect două situații, fără explicații; • optează pentru două dintre cele patru forme; • construiește enunțuri cu două grupuri de cuvinte.	• completează corect enunțurile fără explicații; • optează pentru forma corectă în trei cazuri; • construiește enunțuri, dar le ordonează greu în text.	• completează corect enunțurile și explică; • optează pentru forma corectă în toate cazurile; • alcătuiește enunțuri cu toate grupurile de cuvinte și le ordonează într-un text.

Scanned with OKEN Scanner

Test 28

(căi, că-i, ceai, ce-ai, deal, de-al, cai, c-ai)

1. Formulează enunțuri cu ortogramele și cuvintele următoare: *căi, cai, ceai, deal, că-i, c-ai, ce-ai, de-al.*

2. Alege forma corectă din exemplele următoare:

- *Ce-ai/Ceai* pus în acest *ceai/ce-ai* de miroase așa de frumos?
- Din *deal/de-al* se aude fluierul vărului meu *de-al/deal* doilea.
- Pe *căi/că-i* de munte am urcat cu sacul în spinare, *că-i/căi* mai ușor.
- Să dai apă la *cai/c-ai*, *c-ai/cai* să vezi ce pățești cu ei!

3. Completează spațiile punctate:

- ..... fost neatent, ai căzut.
- Eu dau apă la ..... .
- Din ..... se vede tot satul.
- Un neam ..... nostru este în străinătate.
- Eu beau ..... de mușețel.
- ..... făcut în vacanță?
- Am rezolvat probleme prin mai multe ..... .
- E foarte bine ..... plecată mama la mare.

Suficient	Bine	Foarte bine
• formulează enunțuri cu cel puțin patru ortograme; • optează pentru forma corectă în patru cazuri; • completează corect cel puțin patru din cele opt propoziții.	• formulează corect enunțuri cu cel puțin șase cuvinte; • optează pentru forma corectă în cel puțin șase cazuri; • completează corect șase exemple.	• formulează corect enunțuri cu toate ortogramele și cuvintele date; • optează pentru forma corectă în toate cazurile; • completează corect toate propozițiile date.

Scanned with OKEN Scanner

Test 29 (dintr-o)

1. Completează cu ortograma „dintr-o" spațiile libere din enunțurile:

- Am extras datele ..... problemă.
- L-am înțeles ..... privire.
- Am interpretat versurile ..... poezie.
- A doborât toate popicele ..... lovitură.
- Copiii au cules flori ..... poieniță.
- Dan a reușit ..... încercare.

2. Transformă după modelul:

- ✔ *din întâmplare* → *dintr-o întâmplare*
- ✔ din stupină → .....
- ✔ din clasă → .....
- ✔ din grădină → .....
- ✔ din călătorie → .....

3. Alcătuiește un text cu titlul "Iepurașul", folosind cel puțin de două ori ortograma "dintr-o".

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează corect spațiile libere din trei enunțuri; • transformă după model trei exemple; • alcătuiește un text după titlul dat, fără să folosească ortograma „dintr-o".	• completează corect spațiile libere din patru enunțuri; • transformă după model trei exemple; • alcătuiește text după titlul dat, folosind doar o dată ortograma „dintr-o".	• completează corect spațiile libere din toate enunțurile; • transformă după model toate exemplele; • alcătuiește un text după titlul dat, în care folosește corect ortograma „dintr-o".

Scanned with OKEN Scanner

Test 30 (într-un, dintr-o, dintr-un)

1. Pune în locul punctelor cuvinte potrivite *(într-o, s-a, sa, i-a, s-au, l-a).*

Micuța furnicuță ..... ascuns ..... tufă de mușețel. ..... parte a grădinii a zărit ariciul țepos. Îi spunea unui pițigoi că ..... trimis nevasta ..... să adune ..... traistă furnici pentru prânz. A intrat cu greu ..... pălărie galbenă, care ..... acoperit hăinuțele negre. I ..... muiat picioruşele de frică, dar ariciul ..... dus fără să o vadă.

2. Următoarele cuvinte se scriu tot timpul cu cratimă: *într-o, într-un, dintr-o, dintr-un.* Completează enunțurile următoare cu aceste ortograme:

- Erau mulți fragi ..... poieniță.
- ..... cămară furnicile și-au pus toată hrana ..... vară.
- A coborât ..... trăsură și a intrat ..... palat.
- Vrăjitorul l-a transformat ..... șoricel ..... tigru.

3. Alcătuiește un text cu titlul „La pădure", în care să folosești ortogramele: *într-o, într-un, dintr-o, dintr-un.*

Suficient	Bine	Foarte bine
• completează șase spații din textul dat; • găsește ortogramele cerute, în patru cazuri; • alcătuiește două enunțuri cu ortogramele cerute.	• completează șapte spații din textul dat; • găsește ortogramele cerute, în cinci cazuri; • alcătuiește enunțuri cu ortogramele cerute, ordonându-le cu greu într-un text.	• completează corect textul dat; • găsește ortogramele potrivite și le scrie corect; • alcătuiește un text din cinci-șase propoziții, folosind toate ortogramele indicate.

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții ortografice

1. Scrie forma potrivită după model:

a) *se duce* → *s-a dus*
se trezește .....
se urcă .....
se gândește .....
se lovește .....

b) *se întorc* → *s-au întors*
se laudă .....
se înțeleg .....
se bucură .....
se ceartă .....

c) *îl aude* → *l-a auzit*
îl întreabă .....
îl cunoaște .....
îl învață .....
îl privește .....

d) *îi amintește* → *i-a amintit*
îi aduce .....
îi oferă .....
îi arată .....
îi spune .....

e) *în oraș* → *într-un oraș*
în copac .....
în coș .....
în autobuz .....
în tren .....

f) *din salcâm* → *dintr-un salcâm*
din coș .....
din tufiș .....
din bârlog .....
din pustiu .....

g) *în casă* → *într-o casă*
în sacoșă .....
în carte .....
în clasă .....
în grădină .....

h) *din cușcă* → *dintr-o cușcă*
din creangă .....
din câmpie .....
din sobă .....
din sală .....

i) *al meu* → *de-al meu*
al nostru .....
al altuia .....
al doilea .....
al vostru .....

j) *ar scrie (lui, ei)* → *i-ar scrie*
ar citi .....
ar povesti .....
ar spune .....
ar cânta .....

k) *că este o grădină* → *că-i o grădină*
că este harnică .....
că este mică .....
că îi vine bine .....
că îi merge rău .....

l) *că ai luat* → *c-ai luat*
că ai plecat .....
că ai mers .....
că ai venit .....
că ai un tablou .....

Scanned with OKEN Scanner

2. Citește cu atenție propozițiile următoare. Scrie și tu exemple asemănătoare.

a) *Am cărți.* → *Nu am cărți.* → *N-am cărți*

Ai stilou.	.....	.....
Are caiete.	.....	.....
Avem culori.	.....	.....
Aveți timp.	.....	.....
Au cireșe.	.....	.....

b) *Am citit.* → *Nu am citit.* → *N-am citit.*

Ai ajuns.	.....	.....
A venit.	.....	.....
Am sosit.	.....	.....
Ați cules.	.....	.....
Am pictat.	.....	.....

3. Răspunde pe scurt folosind cratima:

a) *A învățat cântecul?* → *L-a învățat.*

A cumpărat penarul?	.....
A spălat mărul?	.....
A adus caietul?	.....

b) *A citit cărțile?* → *Le-a citit.*

A cules merele?	.....
A stropit florile?	.....
A luat cheile?	.....

c) *Ați mâncat fructele?* → *Le-am mâncat.*

Ați scris temele?	.....
Ați adunat jucăriile?	.....
Ați primit darurile?	.....

d) *Au citit revistele?* → *Le-au citit.*

Au adus florile?	.....
Au terminat lecțiile?	.....
Au aprins luminile?	.....

Scanned with OKEN Scanner

4. Scrie alte ortograme pornind de la: „s-a", „l-a", „i-a", după modelul din prima coloană:

a) Ana s-a jucat cu mingea.

s-a jucat (ea, el)

m-am jucat (eu)

te-ai jucat (tu)

ne-am jucat (noi)

v-ați jucat (voi)

s-au jucat (ei, ele)

Dan s-a bucurat de vacanță.

s-a bucurat (ea, el)

..... (eu)

..... (tu)

..... (noi)

..... (voi)

..... (ei, ele)

b) Tata l-a învățat să pescuiască.

l-a învățat (pe el)

m-a învățat (pe mine)

te-a învățat (pe tine)

ne-a învățat (pe noi)

v-a învățat (pe voi)

i-a învățat (pe ei)

le-a învățat (pe ele)

Ioana l-a cunoscut pe George.

l-a cunoscut (pe el)

..... (pe mine)

..... (pe tine)

..... (pe noi)

..... (pe voi)

..... (pe ei)

..... (pe ele)

c) Bunicul i-a adus un dar.

i-a adus (lui)

mi-a adus (mie)

ți-a adus (ție)

ne-a adus (nouă)

v-a adus (vouă)

le-a adus (lor)

Mama i-a citit povești Dianei.

i-a citit (lui)

..... (mie)

..... (ție)

..... (nouă)

..... (vouă)

..... (lor)

5. Completează spațiile punctate cu ortogramele potrivite:

1 A doua zi ..... înhămat la săniuță ca doi căluți și am alergat veseli. Mai întâi ..... dus la derdeluș. Ce bine ..... simțit! După un timp, nu ..... mai simțit nările și nasurile de înghețate ce erau. ..... dus la un ..... de-al lui Vasile să ne încălzim.

(*neam, ne-am*)

Scanned with OKEN Scanner

2 „Vai, unde or fi acum bieții noștri copii? Ce ..... mai fi ospătat, săracii, cu ceea ce ..... rămas! Tu și numai tu ești de vină că ..... pierdut. Știam că ne vom căi. Ce-or fi făcând ei în pădure? Poate că ..... sfâșiat lupii."

(Charles Perrault – *Degețel*)

(*ne-a, i-au, i-am, s-ar*)

3 – Tu ..... văzut că pasărea nu ..... mai întors în cuib?
– Am ..... cânt din ....., poate se întoarce.
– ..... bine hai să vedem niște ..... .
– Eu vreau să văd mânjii.
– Acum, ... spus, hai la herghelie!

(*nai, cai, s-a, să-i, n-ai, mai, c-ai*)

4 a) „Are-n buzunar la piept
..... sac de piele brună
O bucată de pământ
Din țărâna cea străbună." (Mircea Micu – *Tatăl meu*)

b) „Și an cu an încetinel,
..... sfredelește încă." (B. P. Hasdeu – *Bradul*)

(*mai, într-un*)

5 a) „..... creangă-n alta zboară
Sturzul galben auriu."

b) „Bate vântul ..... parte,
Iarna-i ici, vara-i departe."
(M. Eminescu – *Ce te legeni...*)

(*dintr-o, dintr-o*)

6 Mărioara udă florile. În grădina ..... are multe flori. Acum ..... oprit la rondul cu lalele. ..... plăcut întotdeauna aceste flori. ..... un buchet și îl duce mamei. Mama ..... se bucură foarte mult.

(*sa, s-a, ia, i-au*)

7 a) „Roiul cum de ..... zărit
..... intrat, ... copleșit
Socoteală..... mai ceară?
Nu! ..... îmbrăcat cu ceară..." (T. Arghezi – *Tâlharul pedepsit*)

(*l-au, l-a, c-a, să-i*)

b) Noi ..... considerat un ..... viteaz.
..... învățat și tu să cânți la .....?

Scanned with OKEN Scanner

..... văzut în ziua de patru .....?
Eu ..... de la librărie cărțile care ..... fost necesare mamei.

(*nai, mai, i-au, ne-am, iau, m-ai, neam, n-ai*)

6. Alcătuiește enunțuri cu următoarele grupuri de cuvinte:

a) s-a, sa, sau, s-au, la, l-a;
b) i-a, ia, ea, i-au, iau, iar, i-ar;
c) ne-am, neam, nea, ne-a, nai, n-ai;
d) s-ar, sar, într-o, dintr-o, c-ai, cai;
e) ce-ai, ceai, de-al, deal;
f) mai, m-ai, că-i, căi, într-un, dintr-un.

7. Alege forma corectă:

a) Cu doi *cai/c-ai* la trotinetă
Parcă zbori cu o rachetă,
Fii atent! Să nu te-ncrezi,
Cai/C-ai să vezi și stele verzi!

b) Eu *i-au/iau* mure, *i-au/iau* verdeață,
Iau/I-au și pere de dulceață.
Ei *i-au/iau* dat câteva nuci
Și gutui din cele dulci.

c) Noi *ne-am/neam* dus în parc.
Mama *ne-a/nea* dat dulciuri.
Știu *c-ai/cai* plecat pe *deal/de-al*.
I-ar/Iar plăcea *să-i/săi* dai mingea.
S-ar/Sar putea să merg în excursie.

d) *Dintr-o/Dintro* dată s-a făcut tăcere.
Printr-un/Printrun tunel trece un tren.
Am uitat *într-un/întrun* timp de el.
I-a/Ia servit un *ceai/ce-ai* de tei.
I-au/Iau numai note bune.

e) *Iar/I-ar* gânsacul Alexandru
De cu zori a și plecat
Pe sub pod *ia/i-a* căutat.
I-ar/Iar da cineva papucii
Dacă *i-ar/iar* găsi?
Măcăie-n zadar, *iar/i-ar* apa
Trece-n fiecare zi.
De mă vede *Ia/I-a* portiță,
Iar/I-ar mă trage de rochiță.
Iar/I-ar îmi strigă supărat
Că papucii i-am furat.

f) Bătrânul avea niște *cai/c-ai* grozavi.
Cred *c-ai/cai* înțeles problema.
Elena a spus *că-i/căi* trebuie și ei o carte.
De la un timp umblă pe *căi/că-i* greșite.

g) Pe *deal/de-al* se aude un bucium.
Cel *de-al/deal* doilea val l-a dat jos.
Vă așteptăm cât *mai/m-ai* curând!
M-ai/Mai văzut cât am lucrat la acest gard!
Vecinii îi *sar/s-ar* bătrânului în ajutor.
S-ar/Sar bucura de m-ar vedea.

Scanned with OKEN Scanner

Rebusuri

O noțiune gramaticală

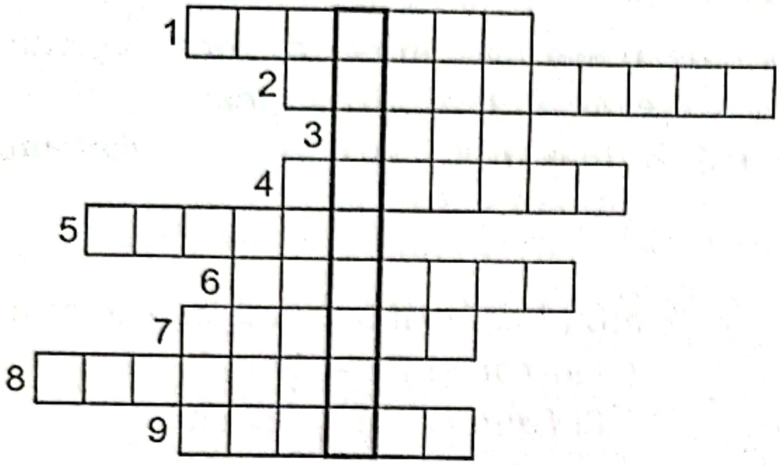

1. Cuvânt cu sens opus.
2. Comunicare sau ... .
3. Mai multe enunțuri legate prin înțeles.
4. Grupare de cuvinte pe verticală.
5. Convorbire sau ... .
6. Între cuvintele enumerării.
7. Parte din cuvânt.
8. Cuvânt cu înțeles asemănător.
9. Parte din propoziție.

Semn ortografic

1. Cabaline sau... .
2. Țopăi (eu).
3. A ei (lui).
4. Copacul lui Eminescu.
5. A lua.
6. Luna florilor.
7. Ai lui (ei).

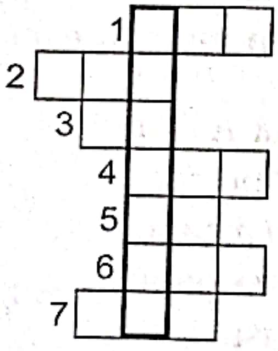

Scrie cuvântul corespunzător ortogramei!

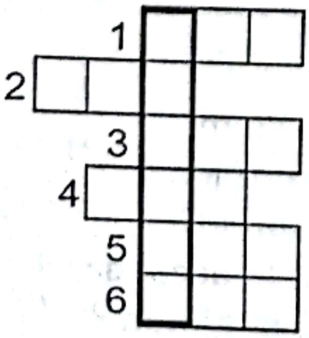

1. *C-ai* plecat la... .
2. *I-au* spus mamei că o să-i... și pe ei.
3. *V-ar* plăcea să vă cumpăr... .
4. *M-ai* văzut în luna... .
5. *N-ai* cântat la... .
6. *Ți-e* frică și... .

Scanned with OKEN Scanner

Popor...

1. Are 12 luni ... .
2. Iarna este anotimp ... .
3. Anotimpul cel mai cald ... .
4. Anotimpul roadelor bogate.

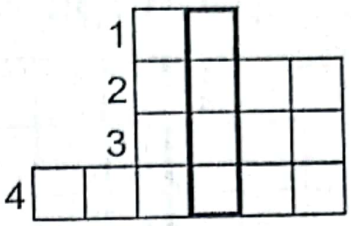

Eu sunt...

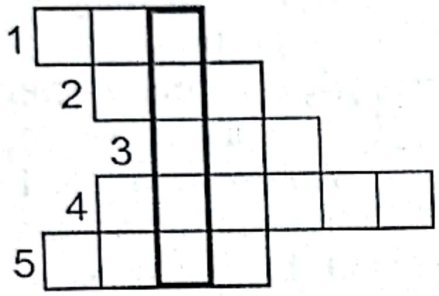

1. Luna strălucește pe... .
2. Noi cântăm în... .
3. ... Crăciun aduce daruri.
4. La munte stăm în... .
5. Prima zi a săptămânii este... .

Vei afla o activitate necesară omului, completând rebusul cu opusul cuvintelor următoare:

1. Mic ...
2. Rău ...
3. Înnorat ...
4. Cald ...
5. Leneș ...

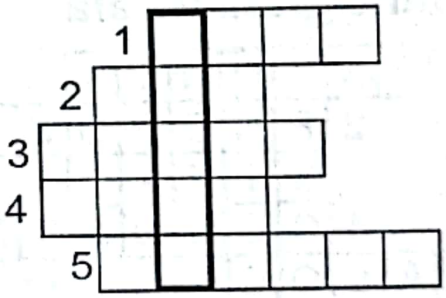

Tot semn ortografic

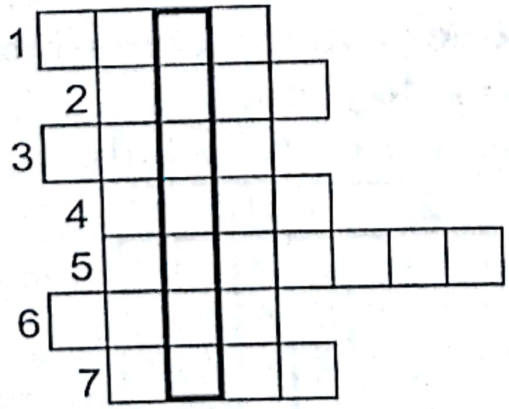

1. Ion Creangă când era mic.
2. A vorbi.
3. Măsoară ora.
4. În loc de țară.
5. Cuvântul care are același înțeles cu altul.
6. Ne pregătim lecțiile.
7. Poezie scrisă de Mihai Eminescu.

Scanned with OKEN Scanner

Completând grila vei găsi care este preocuparea principală a elevului.

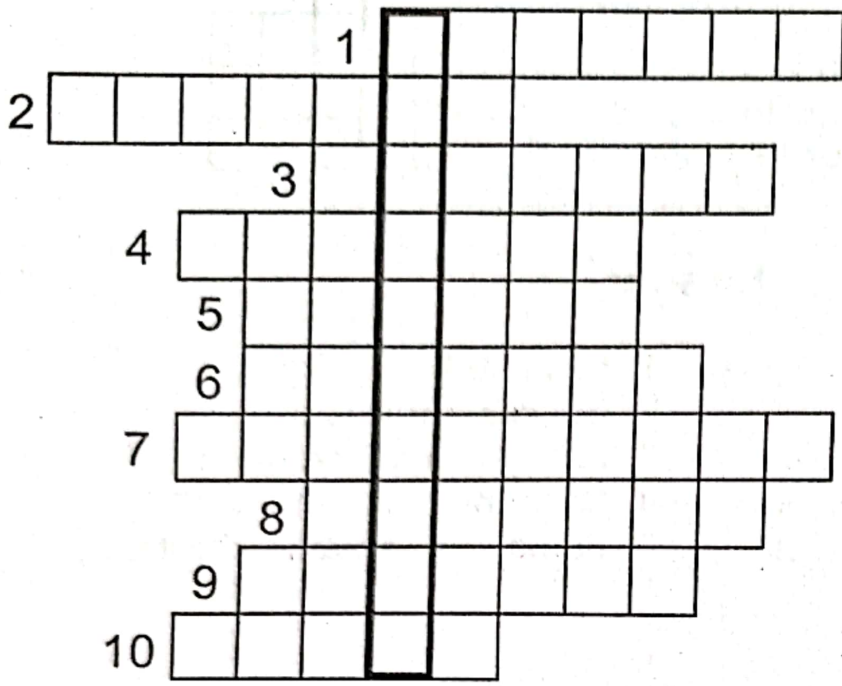

1. Te învață la școală.
2. Merge la facultate.
3. Conduce un avion.
4. Repară mașini.
5. Are un magazin propriu.
6. Ia interviuri pentru ziare și reviste.
7. Repară instalații sanitare.
8. Face mâncare gustoasă.
9. Lucrează pe vapor.
10. Construiește case.

Rezolvări

O noțiune gramaticală

1	A	N	T	O	N	I	M			
2	P	R	O	P	O	Z	I	T	I	A
3	T	E	X	T						
4	C	O	L	O	A	N	A			
5	D	I	A	L	O	G				
6	V	I	R	G	U	L	A			
7	S	I	L	A	B	A				
8	S	I	N	O	N	I	M			
9	C	U	V	Â	N	T				

Semn ortografic

1	C	A	I	
2	S	A	R	
3	S	A		
4	T	E	I	
5	I	A		
6	M	A	I	
7	S	A	I	

Popor

1	A	N			
2	R	E	C	E	
3	V	A	R	A	
4	T	O	A	M	N	A

Scrie cuvântul corespunzător ortogramei!

1	C	A	I	
2	I	A	U	
3	V	A	R	
4	M	A	I	
5	N	A	I	
6	T	I	E	

Scanned with OKEN Scanner

Eu sunt ...

1	C	E	R			
2	C	O	R			
3	M	O	Ş			
4	C	A	B	A	N	A
5	L	U	N	I		

Vei afla o activitate necesară omului, completând rebusul cu opusul cuvintelor următoare:

1	M	A	R	E		
2	B	U	N			
3	S	E	N	I	N	
4	R	E	C	E		
5	H	A	R	N	I	C

Completând grila vei găsi care este preocuparea principală a elevului.

		1	Î	N	V	Ă	Ț	Ă	T	O	A	R	E
2	S	T	U	D	E	N	T						
			3	A	V	I	A	T	O	R			
		4	M	E	C	A	N	I	C				
			5	P	A	T	R	O	N				
			6	Z	I	A	R	I	S	T			
	7	I	N	S	T	A	L	A	T	O	R		
				8	B	U	C	A	T	A	R		
				9	M	A	R	I	N	A	R		
	10	Z	I	D	A	R							

Tot semn ortografic

1	N	I	C	Ă				
2	G	R	A	I				
3	C	E	A	S				
4	S	T	A	T				
5	S	I	N	O	N	I	M	
6	T	E	M	E				
7	M	A	M	A				

VERIFICĂRI SUPLIMENTARE

2/7 s-a luminat; s-a spălat; s-a îndreptat; privirea sa; s-a întrebat; sora sa; s-a zvonit; păturica sa; s-a deșteptat.
2/10 s-au adunat; sau nu; s-au adaptat; sau ai văzut; trei sau patru; s-au jucat.
2/13 i-a curs; i-a venit; i-a priit; să ia drumul; să ia puțin aer; i-a întunecat; i-a spus; să te ia în gheare; ia taci; i-a spus; i-a ieșit.
2/16 ne-am bucurat; neam de viteji; neam de oameni; ne-am repezit.
2/23 la piață; l-a mângâiat; l-a lăsat; la baltă; l-a furat; la baltă; la doi pași.
2/25 într-o căsuță; într-o drumeție; într-o poieniță; într-o tufă.
2/27 într-un bloc; într-un amurg; într-un balcon; într-un târziu.
2/30 i-au adus; i-au adus; iau medicamentele; iau covorul.
2/36 mantia de nea; ne-a pregătit; ne-a împletit; ne-a dat; ne-a chemat; troienele de nea; ne-a obosit; fulg de nea.
2/39 odată, pe drumul; le spuse odată; doar o dată; să-i pupe o dată.
2/42 cel mai înalt; cel mai tare; cel mai mare; cel mai mult; ce-l ascultați; cel mare; cel mic; ce-l deranjează; cel verde.

Scanned with OKEN Scanner

2/45 va pleca; va culege; va opri; va da; v-a plăcut; v-a apucat; v-a supărat; va trezi; va mânca.
2/48 interpretarea la nai; să cânt la nai; n-ai văzut; să cânt la nai; n-ai auzit.
2/60 cam două; cam de dimineața; cam mofturoși; c-am fi vrut; stau cam; c-am pleca; cam multe; cam cu greu; c-am putea.
2/63 m-ai sunat; m-ai supărat; m-ai iertat; mai bine; m-ai rugat; mai întâi.
2/69 ningea întruna; se auzea întruna; într-una din ramuri; într-una din orele.
2/72 demult tare; de mult nu mai am; atât de mult; demult nu am mai auzit.
2/75 bunicii săi; să-i punem; să-i dea; să-i curățe; prietenii săi; să-i aducă; să-i aștepte; ai săi; să-i viziteze.
2/78 s-ar duce; sar în față; s-ar pregăti; sar de bucurie; s-ar marca; s-ar păstra; s-ar califica.
2/81 iar primăvara; iar s-a desfăcut; i-ar trebui; iar nu vede; i-ar spune; iar frunza.
2/87 că-i bine; căi neumblate; că-i o idee; că-i bine.
2/90 doi cai; frumoși cai; c-ai venit; acești cai; de cai.
5/93 ce-ai pățit; plăcutul ceai; ce-ai făcut; acest ceai.
2/96 regiune de deal; văr de-al doilea; un deal; pe deal; de-al doilea; de-al treilea; de-al patrulea.
5/98 mai multe căi, ceai parfumat, că-i fierbinte, ce-ai pus, de-al nostru, cei trei cai, c-ai amintit.
2/101 dintr-un colț; dintr-un impuls; dintr-un buzunar.
1/103 dintr-o poezie; dintr-o magazie; dintr-o parte.

VERIFICĂRI SUPLIMENTARE
(Exercițiul nr. 3 b)

FOARTE BINE (F. B.)

- ai transcris **în întregime** textul memorat;
- ai respectat **ortograma** și ai scris **corect** cuvântul pereche;
- ai respectat **toate** semnele de punctuație.

BINE (B.)

- ai transcris textul memorat, cu omisiuni, adăugiri, inversiuni (**nu mai mult de 3**);
- ai respectat **ortograma** și ai scris **corect** cuvântul pereche;
- ai respectat parțial semnele de punctuație (**ai omis un singur semn**)

SUFICIENT (S.)

- ai transcris textul memorat, cu omisiuni, adăugiri, inversiuni (**nu mai mult de 5**);
- ai respectat **ortograma** și ai scris **corect** cuvântul pereche;
- ai respectat parțial semnele de punctuație (**ai omis două semne de punctuație**).

Scanned with OKEN Scanner

CUVÂNT DE ÎNCHEIERE

1. Ce este ortograma?

Odată ajunși la capătul drumului, școlarii-cititori ai cărții de față se declară, sperăm, satisfăcuți. Pe de-o parte, li s-a oferit o trecere în revistă a celor mai frecvente ortograme din limba română, iar pe de altă parte, s-au confruntat cu situații oarecum diverse de combinare prin cratimă a părților de vorbire din sfere opuse. Rezultatul este în favoarea elevului, care își inventariază dificultățile ortografice și, concomitent, conștientizează algoritmul utilizării ortogramelor.

Termenul încă suportă clarificări. Dicționarele explicative (DEX, 1975, 1996) nu-l înregistrează, iar cele de neologisme (N.D.N., 1997) îl definesc foarte succint: „model de scriere corectă" (fr. *orthogramme*). Lucrările lexicografice specializate („Dicționar de termeni lingvistici", 1998) adaugă precizarea că modelul de scriere corectă este „conform cu regulile gramaticale" și că este „destinat unor exerciții de fixare și consolidare a ortografiei în rândul elevilor". De asemenea, cuvântul este explicat prin două componente grecești: *orthos* – „drept, corect" și, respectiv, *gramma* – „scriere" (D.T.L).

Rezultă că „ortografia" și „ortograma" sunt sinonime, dacă am face abstracție de etimologie. Originea celui de-al doilea element de compunere, „gramma", lămurește până la un punct situația, pentru că sensul în limba greacă, așa cum este preluat de lucrările de lingvistică, este de „literă", „scriere". Aceasta determină încadrarea cuvântului „ortogramă" între termenii tehnici în raport cu „ortografia" (termen științific), căreia îi este obiect de studiu. Deci cazuri ca *fiii, aceiași, tânjală*, alături de *dintr-o* sau *s-adună* sunt exemplificări de ortograme sau pur și simplu ortograme.

În 1995, Editura Științifică ne-a pus la dispoziție un „Dicționar de ortograme" (autori Victor Iancu și Săluc Horvat), care se ocupă doar de scrierea cu cratimă, ceea ce ar da de înțeles că ortogramele sunt grupuri de cuvinte de tipul „s-au", „l-ar", „dându-ți" ș. a. Alte două autoare, Flora Șuteu și Elisabeta Șoșa, ne-au oferit o amplă colecție de reguli cu privire la scrierea cuvintelor, în cuprinsul unui dicționar apărut, din 1993, în mai multe ediții. Cel care a tratat din unghi strict metodic problematica ortografiei românești a fost George Beldescu, autor, în 1984, al unei valoroase sinteze teoretice, „Ortografia actuală a limbii române", dar mai ales al lucrării de referință „Ortografia în școală". Nu este învățător sau profesor de limba română care să nu fi cunoscut conținutul acestei cărți, fie pentru a prelua modele didactice de formare a deprinderilor ortografice, fie pentru a-și îmbogăți informația teoretică.

Din punctul nostru de vedere, ortogramele ar trebui împărțite în două categorii: *ortograme continue* (în care fluxul literal nu cunoaște întreruperi, ca în *copiii, Iașiul, piuneză*) și *ortograme discontinue* (în care identificăm două cuvinte – *l-aduce* – sau mai multe – *aduceți-mi-l*, formând o relativă unitate).

2. Cum predăm o ortogramă în ciclul primar?

La această vârstă, elevul nu deține volumul de cunoștințe care să facă posibilă scrierea corectă „conformă cu regulile gramaticale" (vezi definiția ortogramei), întrucât cunoștințele sale de morfosintaxă sunt reduse. Din acest motiv, am insistat

Scanned with OKEN Scanner

pe utilizarea unor strategii care să evite apelul la noțiuni gramaticale. Cu alte cuvinte, am contat pe competența și performanța lingvistică a vorbitorului nativ de limba română, care dispune de algoritmi structurați în chiar capacitatea sa de a se exprima.

Modelul 1

1.1. Diftongarea

Se imaginează o poveste didactică: în urmă cu sute de ani, oamenii dispuneau de mai mult timp, încât rosteau fiecare sunet dintr-un cuvânt. De exemplu, vorbind despre felul cum era sprijinit Ștefan cel Mare de către popor, s-a spus: „La chemarea lui, oastea se adună iute". Mai apoi, o dată cu grăbirea ritmului vorbirii, s-a ajuns la exprimarea *„se-adună"*. Se constată că numărul de silabe s-a micșorat, ceea ce a făcut necesară folosirea liniuței de unire. (Se stabilește astfel că acest semn ortografic unește din punct de vedere fonetic, dar izolează lexical sau gramatical.)

Cazul *se adună/se-adună* ilustrează situația de diftongare, pentru evitarea hiatului.

1.2. Elidarea

1.2.1. Cratimă facultativă

Pe fondul aceleiași narațiuni, se reia grupul de cuvinte *se-adună*, pentru a se constata că într-un ritm și mai rapid, se poate rosti *„s-adună"*, prin căderea vocalei „e". În acest caz, cratima este facultativă.

Ca exersare, se poate cere refacerea formei originare pentru combinații de tipul *s-adâncește, s-apropie* ș.a.

1.2.2. Cratimă obligatorie

Ortogramele *s-a, s-au, l-a, n-a* etc. se explică în clasele I-IV aproape exclusiv prin opoziția dată de omofonie (se scrie *s-a* când nu se poate înlocui cu *lui/ei*. Propunem o variantă mai apropiată de logica limbii și de gramatica istorică.

Reluând subiectul din vremea lui Ștefan cel Mare, vom formula un alt enunț: „Domnitorul s-a dus la luptă". Inițial, adică în urmă cu câteva sute de ani, se spunea: *se a dus* (3 silabe), apoi *se-a dus* (2 silabe), ultima formă fiind *s-a dus* (2 silabe, prin căderea lui *e*).

La stelajul alfabetarului mare și în alfabetarele elevilor, vor apărea succesiv formele de mai sus, cu precizarea că plăcuța cu litera „e" nu va fi eliminată, ci acoperită de plăcuța cu cratimă. Astfel, elevul va fi orientat să analizeze situația dinainte de diftongare (se *a dus*) cu cea de după elidare (*s-a dus*), convingându-se că vocala „e" a fost înlocuită de cratimă (în acest caz, obligatorie). Schematic, pentru clase mai mari, tabloul este următorul:

se a dus ⟶ (3 silabe)
⟶ secolul XVI

se-a dus ⟶ (2 silabe, diftongare)
⟶ secolul XVII

s-a dus ⟶ (2 silabe, elidare)
⟶ secolele XVIII - XIX

Similar se explică ortogramele *într-un* (*într-u* + *un*), *n-aduce* (*nu* + *aduce*) ș.a.

Scanned with OKEN Scanner

Modelul 2 (Omofonia)

În lucrarea de față, omofonia este exemplificată de perechile *s-a/sa, l-a/la* etc. Modalitatea de lucru ilustrează tipul de „învățare prin contrast" (H. Aebli), foarte productivă la clasele mici.

Modelul 3 (Substituția sau comutarea)

Este aplicabil în cazul neconfirmării omofoniei, dar poate fi utilizat și în aceste situații, ca o verificare suplimentară. Într-un enunț ca acesta:

L-au chemat la oaste.

primul cuvânt din ortograma *l-au* poate fi înlocuit cu altul (în cazul acesta, intră în discuție pronumele personale/reflexive). Succesiv, enunțul se va schimba parțial.

Este suficientă o modificare (*m-au chemat*, de exemplu) pentru a proba scrierea cu cratimă și deci existența ortogramei.

În lingvistică, procedeul se numește substituție sau comutare și este larg folosit pentru a semnala opozițiile. Întrucât au aplicabilitate și în clasele mici, le vom clasifica astfel:

1. Opoziții fonetice (fonologice)
   Ex: casă, masă, lasă, rasă etc.

2. Opoziții morfematice (în cazul cuvintelor derivate, când se opun sufixe, prefixe sau elemente de compunere).

Ex:

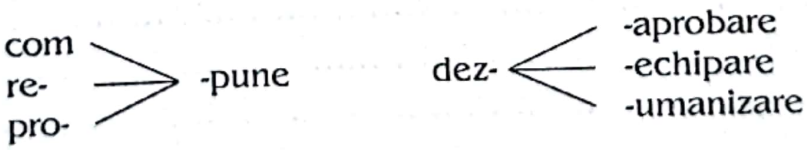

3. Opoziții lexical-ortografice

Ex:

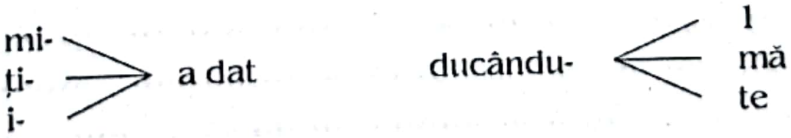

În clasele următoare, se va putea adăuga motivarea gramaticală a ortogramelor, dar opinia noastră este că decisivă în formarea deprinderilor ortografice este conștientizarea structurilor lingvistice încă din clasele primare.

Ioan Dănilă

Scanned with OKEN Scanner

Cuprins

sa și s-a 5
sau și s-au 8
ia și i-a 11
neam și ne-am 14
la și l-a 21
într-o 24
într-un 26
iau și i-au 28
nea și ne-a 34
odată și o dată 37
cel și ce-l 40
va și v-a 43
nai și n-ai 46
n-o, nu-i, nu-l 52
n-are, n-avem, n-am, n-ați, n-au 55
cam și c-am 58
mai și m-ai 61
întruna, într-una 67
demult, de mult 70
săi și să-i 73
sar și s-ar 76
iar și i-ar 79
căi și că-i 85
cai și c-ai 88
ceai și ce-ai 91
deal și de-al 94
dintr-un 100
dintr-o 102
Texte pentru dictare 106
Teste 149
Exerciții ortografice 179
Rebusuri 184
Rezolvări rebusuri 186
Verificări suplimentare 187
Verificări suplimentare (ex. nr. 3b) 188
Cuvânt de încheiere 189

Scanned with OKEN Scanner

Avizat de Ministerul Educației și Cercetării - Direcția Generală a Învățământului Preuniversitar cu Nr. 24925

Lucrarea „**Tainele ortogramelor**" este adresată școlarilor mici și este structurată astfel încât să dirijeze învățarea ortogramelor pe timpi didactici.

În **prima parte**, prin versuri și texte create de autori – care pot fi valorificate și din punct de vedere educativ și stilistic –, elevii sunt introduși în „tainele ortogramelor". Sunt prezentate ortogramele cel mai frecvent întâlnite în textele de citire din clasele II-IV, în paralel cu omofonele lor.

Partea a doua cuprinde teste, exerciții ortografice, texte pentru dictări și rebusuri ortografice.

Prin forma atractivă de prezentare a ortogramelor, ca și prin varietatea exercițiilor propuse, lucrarea reprezintă un auxiliar al manualelor de limba română pentru clasele I-IV. Suntem convinși că, lucrând sistematic după această culegere, elevii vor realiza o scriere corectă și o exprimare plastică.

ISBN (10) 973-7826-81-7
ISBN (13) 978-973-7826-81-7
9 789737 826817

LEI 10,00

Scanned with OKEN Scanner